

Slovenski Pravniki

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Dr. Stojan Bajič: Pristojnost za spore iz službenega razmerja	209
2. Dr. Ivo Štampihar: Upravno odločanje o zadržku zakonske vezi	221
3. Dr. Henrik Tuma: Avtonomna uprava Beneške Slovenije	231
4. Književna poročila	243
5. Razne vesti	255

PRILOGI: Dr. Edvard Pajnič - dr. Avgust Munda: Sistematičen pregled pritožb v sodnem kazenskem postopniku. Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh II (št. 349—364).

V LJUBLJANI 1933

Urednik: Dr. Rudolf Sajovic

Natisnila Narodna tiskarna — Predstavnik Franc Jezeršek

Rokopisi naj se pošiljajo: Uredništvo »Slovenskega Pravnika« v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I

Slovenski Pravniki

Glavno uredništvo: Pravniki v Ljubljani

Pravna fakulteta, Ljubljana

V LJUBLJANI 1972

Uredništvo: Pravniki v Ljubljani

Pravna fakulteta, Ljubljana

Slovenski Pravniki

Leto XLVII.

Ljubljana, oktobra 1933.

Št. 9. — 10.

Pristojnost za spore iz službenega razmerja.

Dr. Stojan Bajič.

Pričujoči pregled predpisov o pristojnosti za spore iz službenega razmerja nam odkriva sicer pestro, v svoji skupnosti pa nesmotrenost očitujočo sliko pravnega področja, ki si le s težavo krči pot do mesta, ki mu gre. Razkosanost socialne in zato tudi pravno nujno enotne zakonodajne snovi formalnega delovnega prava se da razlagati samo z razlogi nedogranega razvoja, ki je zaostal daleč za potrebami življenja in je danes dosegel stopnjo, ko so razvojni momenti, podedovani od prvih zametkov posebnega delovnega sodstva, še vedno jačji kakor zahteve smotrenosti, ki se morejo udejeviti samo raz vidik ustaljenega vrednotenja in zamišljenega preustroja. Zlasti po uveljavljanju obrtnega zakona, ki je poenotil pretežno snov delovnega materialnega prava, se opazi neskladnost formalnega z materialnim delovnim pravom, ki se je razvijalo hitreje, dočim temelji formalno delovno pravo spričo dejstva, da je prevzel kot Grpp. avstrijski c. pr. r. in so sprejeta v obrtni zakon načela avstrijskega zakona o obrtnih sodiščih ter madžarskega zakona o obrtih (prenos sodstva na upravna oblastva) večjidel na zakonskih osnovan — preteklega stoletja.

§ 1. Stvarna pristojnost.

Določbe o stvarni pristojnosti za spore iz službenega razmerja vežejo v glavnem na štiri znake spora: na gospodarsko panogo, v kateri je sklenjeno službeno razmerje (n. pr. obrt, novinarstvo, pomorstvo), na vsebino spora (na pr. o prejemkih, o zavarovalnih dajatvah), na ka-

¹ Slovstvo: Goršič, Komentar gradjanskog parničnog postupka 1933; Pajnič, Redna sodišča... Sl. P. 1933, 105 i. sl.; Politeo, Trgovalski i ostali privatni nameštenici 1932; Bajič, Delavsko in namešensko pravo 1932.

kovost sj. poslov (na pr. važnejši posli, nameščenci) ter na vrednost spornega predmeta. Po teh znakih je treba odločiti stvarno pristojnost. Predvsem je treba izvršiti ev. obvezni posredovalni postopek (III, A), nato pa spor predložiti v rešitev izključno pristojnemu in če tega ni, izbranemu sodišču ali rzsodišču.

I. Sodišča.

Sodišča so državne ali samoupravne ustanove, ki grajski ali javnopravni spor proučijo in nato rešijo. So ali redna, ki vršijo sodstvo brez omejitve na posebne panoge sporov, ali posebna, katerih sodstvo je omejeno na kako gospodarsko ali poklicno skupino.

A. Redna sodišča.

1. Sreska sodišča so ne glede na vrednost spornega predmeta izključno (§ 101 Grpp.) pristojna za spore iz službenega razmerja (§ 44, t. 6 Grpp.):

a) med sd. in domačimi posli (kmetskimi ali gospodinj-skimi)² ter drugimi sj., ki živijo v sd. gospodarstvu;

b) hišnimi posestniki in hišnimi čuvarji (hišniki);

c) med poljedelskimi in gozdarskimi pridobitniki (imetniki poljedelskih in gozdarskih obratov) in njihovimi pomožnimi delavci in dninarji; za kvalificirano osebje (nameščence) velja obča podsodnost;

d) med posestniki rudnikov in drugimi sd. ter njihovimi mojstri, pomočniki, delavci ter vajenci,³ sem spadajo rudniški pazniki in rudarji⁴ ter sj. v obrtnih ali neobrnih obratih, če ne vršijo nameščenskih poslov (§ 324 o. z.) in kolikor njihovi spori ne spadajo pred obrtno sodišče ali izbrane odbore;

e) med mornarji in njihovimi sd., ne pa tudi med častniki, katerih spori spadajo pred pomorska oz. trgovinska sodišča (§ 47, II. t. 2 Grpp.). V § 45, točka 9. uredbe o ureditvi ministrstva za promet z dne 30. marca 1927, je sicer določeno, da obsega področje direkcije pomorskega prometa tudi reševanje sporov iz mornarske pogodbe, toda spričo omejitve, da učinkuje ta pristojnost samo, kolikor ne spadajo taki spori v pristojnost rednih sodišč, določbe § 44, t. 6 niso v ničemer spremenjene. Posredovanje pri-

² Obvezno posredovanje (spodaj III, 4.)

³ Dikcija spominja na obrtno pomožno osebje (§ 206 o. z.). Vendar ta kvalifikacija tu ni upoštevana.

⁴ Za rudniške uradnike glej spodaj B, 3.

staniških kapetanij v teh sporih, ustanovljeno z editto politico di navigazione (I, § 2), je ukinjeno z zakonom o pristaniških kapetanijah z dne 30. marca 1922, U. l. 294 (prim. t. 5 čl. 4 uv. zak. k Grpp.).

Navedeni spori spadajo v izključno pristojnost sreskih sodišč, razen če so s posebnimi predpisi izvzeti iz pristojnosti rednih sodišč (§ 44, toč. 6 i. f. Grpp.). Vsled tega spadajo spori, omenjeni zgoraj pod t. d) — razen rudarjev — pred obrtno sodišče, kolikor je sd. obrtnik in je obrat v področju ljubljanskega sreskega sodišča. Drugje spadajo ti spori, če vrednost spornega predmeta ne presega Din 12.000.— in gre za spore v smislu § 343 o. z., pred izbrane odbore, če so ustanovljeni. Viničarske komisije (III, 3) vzamejo del sporov iz točke c, nekaj tudi razsodišča (II, posebno A).

Spori višjega osebja (nameščencev) ne spadajo v izključno pristojnost sreskih sodišč, ker govori § 44 Grpp. o poslih, pomožnih delavcih, dninarjih, pomočnikih, mojstrih in vajencih.

Spori iz službenega razmerja so ferijalne stvari (t. 5 § 318 Grpp.).⁵

2. Pred okrožna kot prvostopna sodišča spadajo tisti službeni spori, kojih vrednost presega 12.000.— Din, a niso odkazani v pristojnost drugemu sodišču ali oblastvu (na pr. spori med nameščenci in njihovimi sd., ki niso obrtniki, § 433 o. z.).

B. Posebna sodišča.

1. Trgovinska sodišča⁶ ali trgovinski senati okrožnih sodišč so pristojni za sojenje sporov iz službenega razmerja med trgovci in njihovimi prokuristi, trgovinskimi pooblaščenci, pomočniki in drugimi nameščenci v trgovinskem obratu, če presega vrednost spornega predmeta Din 12.000 (§ 47, t. 3. Grpp.). Spori te vrste, ki ne dosegaajo te vrednosti, spadajo pred sreska sodišča (§ 44, t. 1. Grpp.). Ljubljanski trgovinski senat izgubi svojo pristojnost za vse spore te vrste, če je sedež obrata v področju ljubljanskega sreskega sodišča, na korist tamošnjega obrtnega sodišča, če je sd. obrtnik v smislu obrtnega zakona.

⁵ Krog sporov, naštetih v § 318, t. 5 Grpp. je širši, ker navaja na splošno spore iz službene pogodbe med sd. in delavci ali drugimi osebami, ki so v službenem razmerju. Torej so vsi spori iz službene pogodbe ferijalne stvari.

⁶ § 27 i. sl. z. o u. s.

Ne glede na vrednost spornega predmeta so trgovinska sodišča pristojna za spore, o katerih je soditi po zasebnem pomorskem pravu, torej o službenem razmerju mornarskih častnikov, ker so pristojna za službene spore mornarjev po t. 6 § 44 Grpp., katero pristojnost § 47, II t. 2 izrečno izdvaja, sreska sodišča.

2. Prav to velja za pomorska sodišča (§ 29. z. o u. s.).

3. Rudarskim sodiščem (§ 48 Grpp., § 15 z. o u. s.) je poverjeno ne glede na vrednost spornega predmeta sodstvo o razmerjih, urejenih v rudniških zakonih⁷ med rudniškimi podjetniki in njihovimi uradniki (§ 48, t. 7 Grpp.), dočim spadajo službeni spori rudarjev in paznikov ne glede na vrednost spornega predmeta pred sreska sodišča (prvi odst. § 48, t. 6 § 44 Grpp.).

4. Novinarska sodišča⁸ (§ 13 uredbe z zakonsko močjo o ureditvi službenega razmerja med novinarji in lastniki listov z dne 25. septembra 1926) rešujejo pod predsedstvom državnega sodnika, ki ga imenuje minister pravde^{8a} in največ po dveh prisednikov, ki jih imenujeta stranki, v večjih krajih, kjer izhaja več listov, brezprizivno in z izvršno močjo spore med poklicnimi novinarji (§ 1 uredbe) in lastniki listov. V krajih, kjer ta sodišča niso osnovana, spadajo spori v občno podsodnost sreskih odn. okrožnih sodišč, v kolikor ne bi bilo pristojno obrtno ali trgovinsko sodišče.

5. Izbrani odbori pri upravnem oblastvu prve stopnje (§ 343 o. z.) sodijo o sporih med obrtniki⁹ in njihovim pomožnim osebjem (§ 206 o. z.), če ne vrši važnih poslov¹⁰ (§ 307 o. z.) in vrednost spornega predmeta ne presega 12.000

⁷ Določba o pristojnosti § 48 Grpp. velja navzlic temu, da službenega razmerja rudniških uradnikov ne ureja več rudarski, marveč obrtni zakon (§ 433). Prim. Bajič 6, 15.

⁸ Čl. 4 t. 10 ur. z. k Grpp.

^{8a} Z odlokom z dne 31. decembra 1932, št. 21191/33 je postavil minister pravde za predsednika ljubljanskega novinarskega sodišča za triletno dobo Antlogo Jakoba in nam. dr. Kobeta Ernesta, sodnika okr. sod. v Ljubljani.

⁹ Ker je § 433 o. z. razširil veljavnost določb o. z. brez omejitve na sj., naštete v § 433 o. z., veljajo zanje tudi predpisi VI. poglavja o izbranih odbori z istimi omejitvami kot za obrtno pomožno osebje. Tako tudi Knežević: O nadležnosti suda dobrih ljudi, Branič 1933, 205.

¹⁰ Politeo 160.

Din ter gre za spor v smislu § 344 o. z.,¹¹ namreč o prejemkih (t. 1), o obstoju službene pogodbe, o začetku, nadaljevanju vajenskega in službenega razmerja in vršenju službe v obratu (t. 2), o izvršitvi službe in odškodnini iz službenega in vajenskega razmerja, posebno v obračunavanju prejemkov, odmoru in konvencijskih kaznih (t. 3), spore o izdajanju¹² poslovnih knjižic in vpisih vanje, spore o izpričevalih in o odškodnini (t. 4) ter spore o odpovedi in izpraznitvi delavskih stanovanj, ne glede na to, ali jih imajo sj. odplačno ali neodplačno. Spori te vrste pri katerih pa vrednost spornega predmeta presega 12.000.— Din, spadajo, če gre za spore v smislu § 44, t. 6 Grpp., pred sreska sodišča, sicer pa pred okrožna sodišča po splošni podsodnosti. Konkurenca s trgovinskimi sodišči ni mogoča, ker izbrani odbori ne sodijo o službenih sporih trgovinskih nameščencev, ki zgolj spadajo pred trgovinska sodišča. O razmerju z obrtnim sodiščem, ki pa ne more postati praktično prim. tretji odst. § 434 o. z., prim. spodaj 7.

Pristojnost izbranih odborov izključuje posebno pristojnost sreskih (§ 44, t. 6) sodišč, ne pa rzsodišč pri obrtnih udruženjih (§ 385 o. z.).

Krajevna pristojnost se ravna po sedežu obrata (§ 351 o. z.). Za spore pomožnega osebja,¹³ ki dela izven delavnice po kosu ali poedinih storitvah, je pristojen izbrani odbor, na katerega področju se je delo vršilo ali moralo vršiti ali zaslužek izplačati.¹⁴

6. Zavarovalna sodišča sodijo spore med sj-zavarovanci oz. drugimi upravičenci in nosilci zavarovanja ter je v teh sporih službeno razmerje le podrejeno upoštevno.

¹¹ § 344 o. z. je povzet po § 4 z. o. o. s. in sicer t. 1 povsem (a), v točko 2 so pristavljeni (b) spori o obstoju službene pogodbe (v sm. § 323 Grpp.), dočim se ostale točke 3, 4, 5 tesno naslanjajo na točke c, d in f. § 4 z. o. o. s. Točka d je umevno izpuščena. Opuščena je tudi točka g spričo tega, da ne spadajo v pristojnost izbranih odborov spori med sd. istega obrata.

²¹ § 311 o. z. nasprotno določa, da more sj. od sd., ki poslovno knjižico (§ 307 o. z.) protipravno zadržuje, zahtevati njeno izročitev s pomočjo upravnega oblastva prve stopnje.

¹³ Določba je posneta po § 23 z. o. o. s., ki pa meri na domače delavce (§ 5 c z. o. o. s.). Prim. B a j i č 119.

¹⁴ Politeo 165 meni, da torej ni uporabiti nalično § 62 Grpp.

a) Sodišče delavskega zavarovanja (čl. 4, t. 1 uv. zak. k Grpp., §§ 159 do 177 z. o zav. del.) prve (§ 160 z. o zav. del.) odn. druge stopnje (§ 173 z. o zav. del., začasna ureditev v § 52, t. 5 fin. zakona¹⁵ za l. 1932/33 od 25. marca 1932, Sl. l. 281) sodijo o sporih, tičočih se zavarovalnih dajatev v smislu § 160 z. o zav. del.¹⁶ Poslovanje je urejeno s pravilnikom o ureditvi sodišč delavskega zavarovanja in o sodnem postopku pri teh sodiščih z dne 10. avg. 1925, Ur. l. 1925, 288.

b) Sodišče rudarskega zavarovanja¹⁷ se po § 35 pravil bratovske skladnice za zavarovanje delavcev in nameščencev pri podjetjih, ki spadajo pod rudarski zakon z dne 16. febr. 1933, Sl. l. 244 osnuje na sedežu vsake bratovske blagajne (§ 35). Sodi o sporih med zavarovanci ali ostalimi upravičenci in nosilci zavarovanja. Spori o rodbinskih razmerjih spadajo v pristojnost rednih sodišč (drugi odst. § 35). Pritožba zoper sodbo gre na vrhovno sodišče delavskega zavarovanja v smislu z. o zašč. d. (§ 38). Dokler se to sodišče ne ustanovi, je za reševanje teh sporov pristojno kasacijsko sodišče v Beogradu (§ 38).

c) Stalno sodišče pokojninskega zavarovanja (čl. 14, t. 3 uv. z. k Grpp., §§ 76 in 77a z. o pok. zav., nar. min. za soc. pol. z dne 31. julija 1922, U. l. 319 o pristojnosti razsodišča za reševanje tožb o izpodbijanju odločb pokojninskega zavoda).

7. Obrtno sodišče. Obrtni zakon (o. z.) od 5. novembra 1931 je v § 428, t. 1 (tudi čl. 4 t. 18 uv. z. Grpp.) ohranil v veljavi zakon o obrtnih sodiščih (z. o o. s.) z dne 27. septembra 1896, drž. z. 218 z vsemi poznejšimi izpremembami in sicer za dosedanje področje, torej za bivše avstrijsko ozemlje. Ker je pa ustanovljeno v tem področju samo obrtno sodišče v Ljubljani z naredbo z dne 15. julija 1909, drž. z. 112., se tiče zgolj tega sodišča tretji odst. § 434 o. z., ki določa, da ohranijo obrtna sodišča svojo pristojnost glede vseh stvari, ki spadajo po o. z. v pristojnost izbranih

¹⁵ Ustanovitev vrhovnega sodišča delavskega zavarovanja se odlega; pristojnost prehaja na posamezne oddelke kasacijskega sodišča (§ 103 z. u. s.).

¹⁶ Spore o rodbinskih razmerah, upoštevni pri tem, mora soditi redno sodišče, kamor je treba interesente napotiti (drugi odst. § 160 z. o zav. del.).

¹⁷ Uv. z. k Grpp. omenja v čl. 4, t. 3 še stari pravilnik z dne 1. decembra 1924, U. l. 63 iz l. 1925.

odborov in da se v njih področjih ne bodo osnovali izbrani odbori.¹⁸

Pristojnost obrtnega sodišča v Ljubljani obsega ne glede na vrednost spornega predmeta (§ 4 z. o. o. s.)

a) vse spore, ki so spadali ob uveljavljenju obrtnega zakona (torej 9. aprila 1932) v njegovo pristojnost. To razodeva občna določba prvega odst. § 434 o. z., da je treba reševati spore iz službenega razmerja, dokler se ne ustanove izbrani odbori (§ 343 o. z.), po dosedanjih predpisih, kar velja v ostalem za ljubljansko obrtno sodišče za stalno, ker se v njegovem področju po tretjem odst. § 434 o. z. sploh ne bo ustanovil izbrani odbor. Ta pristojnost obsega spore, ki so odkazani obrtnemu sodišču po ustanovitveni naredbi (§ 3), namreč vseh v drugem odst. § 1 z. o. o. s. naštetih, v področju obrtnega sodišča se nahajajočih obratov, izvzemši železnice z njihovimi sj., naštetimi v § 5 z. o. o. s., če se tičejo službenega razmerja v smereh, naštetih v § 4 z. o. o. s.

aa) Na sd. strani mora nastopati kot pravdna stranka obrtnik¹⁹ v smislu obrtnega zakona. To velja tudi za spore domačih delavcev (§ 5, t. c. z. o. o. s.).

bb) Na sj. strani mora biti stranka »delavec v smislu § 5 z. o. o. s.« in sicer tvorniški mojstri, delovodje ali predelavci (t. a), v obrtnem obratu zaposleni pomožni delavci (§ 73 o. r.) vštrevši dninarje (čl. V. d. uvod. pat. k o. r.) ter vse v trgovinskih obrtih s trgovskimi posli zaposlene osebe

¹⁸ Nova obrtna sodišča je moči ustanoviti samo z zakonom spričo čl. 100 ustave, ne pa po sporazumu ministra pravde s prizadetimi ministri (tako Goršič 165, menda glede na § 2 z. o. o. s.). — V podobnem položaju kakor obrtno sodišče, razen določbe, da njihova pristojnost ugasne (prvi odst. § 434 o. z.), ko se bodo osnovali izbrani odbori v smislu § 343 in sl. o. z., so sodišča dobrih ljudi po zakonu o radnjah z dne 29. julija 1910 (čl. 80), obrtno oblastvo prve stopnje oz. upravni odbori obrtnih udruženj po § 176 zak. št. XVIII. l. 1884., upravno oblastvo po § 115 in sl. zak. čl. XIII. l. 1876. in §§ 62, 63 zak. čl. XLIV. l. 1907. glede sporov domačih poslov v vrednosti pod Din 25 (prav to glede sporov kmetijskih in sličnih delavcev po zak. čl. II. l. 1898., čl. XLIII. l. 1899.).

¹⁹ V drugem odst. § 1 z. o. o. s. našete železnice so v § 3 ustanovitvene naredbe izrečno izključene iz pristojnosti obrtnih sodišč. Pač pa spadajo tja parobrodna podjetja (čl. V uvod. kat. k o. r.). Glede državnih monopolskih podjetij (čl. VIII uvod. pat. k o. r.) prim. § 39 uredbe o samostojni upravi državnih monopolov z dne 25. oktobra 1932 Sl. l. 54. Spričo četrtega odst. § 426 o. z. se nanaša označba obrtni red na veljavni obrtni zakon.

(za katere se ustanovi poseben oddelek obrtnega sodišča, § 21 z. o. o. s.). Poleg sj. sodijo obrtna sodišča spore doma-
 čih delavcev²⁰ (§ 5, c z. o. o. s.) iz naročil obrtnikov.

cc) Spori se morajo tikati službenega razmerja v sme-
 reh, naštetih v § 4 z. o. o. s., katerega točka e je obsoletna.
 Tudi o medsebojnih sporih sj. iz skupinskega službenega
 razmerja sodi obrtno sodišče (§ 4 g z. o. o. s.).²¹

b) spori, ki jih je § 41 z. o. trg. pom. odkazal v pristoj-
 nost obrtnih sodišč, namreč spori iz službenih razmerij po
 tem zakonu (§§ 1, 2), če spada obrat sd. pod obrtni zakon.
 V § 41 nav. z. je namreč razširjena²² pristojnost obrtnih
 sodišč na spore iz službenega razmerja oseb, ki ne štejejo
 med delavce v smislu § 5, t. a) in b) z. o. o. s., torej na name-
 ščence obrtnih obratov izven trgovinskih, katerih službeni
 spori so že doslej po § 5, t. a) spadali pred obrtna sodišča.²³
 Veljavnost § 41 z. o. trg. pom. izhaja iz § 428 t. 1 o. z., ker je
 kot izprememba z. o. o. s. ohranjen v veljavi, ne glede tudi
 na odločbo § 434 o. z., da se pristojnost sporov iz službenega
 razmerja ravna po dosedanjih predpisih. Potemtakem spa-
 dajo pred ljubljansko obrtno sodišče tudi spori iz službe-
 nih razmerij, ki jih naštevata § 1 in 2 z. o. trg. pom., kolikor
 je te obrate imeti po sedanjem²⁴ obrtnem zakonu za
 obrti.²⁵

²⁰ Obseg domačih delavcev po z. o. o. s. je širši kakor po obrtnem
 zakonu (§§ 215 in 1, t. 17).

²¹ Obrtno sodišče ohrani tudi v § 35 z. o. o. s. ustanovljeno pristoj-
 nost za razsojo osporavanih odločb razsodišč obrtniških združenj (§ 385
 o. z.). Pravilnik za ljubljansko razsodišče bo moral to pristojnost upo-
 števat (v zvezi s šestim odst. § 352 o. z.).

²² Prim. Mayer-Grünberg, Kommentar zum HGG, 1911, 482.

²³ Omejitev izvira iz tretjega odst. § 73 o. r.

²⁴ Prim. op. 19 zgoraj.

²⁵ Važno je to glede trgovinskih nameščencev (§ 1 z. o. trg. pom.),
 katerih spori spadajo izven področja ljubljanskega sreskega sodišča pred
 trgovinske senate okrožnih sodišč (I, B 1, če presega vrednost spornega
 predmeta 12.000 Din.) Spori iz službenih razmerij, naštetih v § 2, t. 2.
 z. o. trgovskih pomočnikih spadajo pred obrtno sodišče samo, če
 spada obrat pod obrtni zakon (na pr. banke, zavarovalnice po § 60, t. 7
 o. z.). Spori iz ostalih v § 2, t. 2. z. o. trg. pom. ter v § 433 o. z. naštetih
 službenih razmerij ne spadajo pred obrtno sodišče. K točki 6 § 2 z. o. trg.
 pom. prim. glede maloprodaje monopolskih predmetov uredbo z dne
 15. aprila 1932, Sl. l. 347, glede prodaje srečk pa pravilnik z dne 5. maja
 1932, Sl. l. 593.

c) Vse spore, na katere je bila pristojnost obrtnega sodišča kasneje razširjena, ker spada po tretjem odst. § 434 o. z. v njegovo pristojnost vse, kar bi spadalo sicer pred izbrane odbore (na pr. pritožbo zoper konvencijsko kazen po drugem odst. § 340 o. z.) in kolikor je obseg obrti po novem o. z. večji od dosedanjega (na pr. banke, kinematografi), oz. se morejo ustanoviti nove (§ 60 o. z.).

Krajevna pristojnost se ravna po obratu odnosno glede domačih delavcev po tem, kje so morali izvršiti delo ali kjer je bilo treba plačati zaslužek (§ 23 z. o. o. s.), in obsega področje ljubljanskega sreskega sodišča (§ 2 ustanovitvene naredbe). Svojo pristojnost mora obrtno sodišče uradoma upoštevati. Pristojnost je izključna nasproti upravnim oblastvom in rednim sodiščem (§§ 3 in 23 z. o. o. s.) s posledicami, ustanovljenimi v § 40 Grpp. Samo razsodišča obrtnih združenj (§ 385, glej II, a) morejo soditi o sporih, ki sicer spadajo v pristojnost obrtnega sodišča, vendar zgolj spore, naštetih v §§ 343, 344 o. z. in če sta stranki na razsodišče pristali (§ 385 o. z., tretji odst., § 3 z. o. o. s.).

Pristojnost obrtnega sodišča je torej znatno večja od pristojnosti izbranih odborov (§§ 343, 344 o. z.), njegova pristojnost ni omejena po vrednosti spornega predmeta, sodi tudi spore med delavci istega podjetja, spore med naročiteljem in domačimi delavci in ne samo med sd. in sj., poleg tega tudi niso izvzeti iz pristojnosti obrtnega sodišča službeni spori oseb, ki vršijo važnejše (§§ 343, 307 o. z.) posle, torej nameščencev. Sreskemu sodišču v Ljubljani vzame obrtno sodišče spore, ki bi spadali v pristojnost sreskega sodišča pot. 6 § 44 Grpp., da niso kot spori med obrtnikom in njegovim pomožnim osebjem odkazani obrtnemu sodišču. Vendar obdrži sresko sodišče pristojnost za spore iz službenega razmerja domačih poslov in drugih v gospodarski skupnosti s sd. živečih sj., hišnikov, poljedelskih in gozdnih delavcev ter rudarjev (prim. I, A, 1). Trgovinsko sodišče odda obrtnemu vse spore nameščencev (prokuristov, pooblašcencev, nameščencev po t. 3 § 47 Grpp.), zaposlenih v trgovinskih obratih v smislu § 1 z. o. trg. pom.²⁶

²⁶ Nasprotno meni Pajnič 110, da so spričo § 47 Grpp. obrtna sodišča pristojna samo še glede tistih trgovinskih uslužbencev, ki so služe. Za nasprotno mnenje, da ostane pristojnost obrtnega sodišča tudi po uveljavljenju Grpp. neokrnjena, govori poleg prvega in tretjega odst. § 434 o. z. tudi t. 18 čl. 4 uv. z. k Grpp., ki določa, da ostanejo v veljavi

8. Omeniti je treba še dva postopka v reševanju sporov, ki so v zvezi s službenim razmerjem, namreč:

aa) spore med sd. in sj. glede davčnih odtegljajev rešuje davčno oblastvo prve stopnje, pri katerem je sd. dolžan polagati odtegnjeni davek (čl. 103 z. o neposred. davkih in pravilnik k njemu). Pritožbe zoper te rešitve rešuje finančna direkcija.

bb) Spore med sj. in sd. glede prispevkov za zavarovanje (§ 35 z. o zav. d.), kakor tudi o odškodnini v smislu § 61 z. o zav. d. rešuje na prvi stopnji okrožni urad za zavarovanje delavcev, na drugi stopnji osrednji urad, končno pa minister za socialno politiko in narodno zdravje (§ 159 z. o zav. del.).

II. Rzsodišča.

Razsodišča so korporativne ustanove, ki rešujejo spore iz službenega razmerja samo, če na to pristanejo prizadete stranke.

a) Izbrani odbori pri prisilnih obrtnih združenjih (§ 385 o. z.)²⁷ morajo reševati spore iz službenega razmerja med svojimi člani in njihovim pomožnim osebjem (§ 343 o. z., torej ne tistimi, ki vršijo važnejše posle v smislu § 307 o. z.), naštete v § 344 o. z., če stranki na rzsodišče pristane. Pravilnik, ki mora ustrezati §§ 343 do 353 o. z., odobri ban. Pred odobritvijo pravilnika izbrani odbor ne sme poslovati. Nasproti izbranemu odboru pristojnost sreskih sodišč ni izključena.

b) Razsodiščem, osnovanim na podstavi kolektivne pogodbe,²⁸ je odrejena pristojnost v teh pogodbah. Svojo pristojnost ohranijo tudi po o. z. (drugi odst.

»predpisi, po katerih se spori iz službenega razmerja odkažejo v pristojnost posebnih sodišč...« (čl. 2 uv. z. k Grpp.). Zato ostane po m. m. obrtno sodišče po § 5, t. d. z. o o. s. pristojno za vse trgovinsko pomožno osobje in ne samo za slugе.

²⁷ Pristojnost stalnih rzsodišč trgovinskih, industrijskih in obrtnih zbornic ureja pravilnik zborničnega sveta, ki ga potrdi minister za trgovino in industrijo (§ 31 uredbe o t. i. in o. zbornicah z dne 3. avgusta 1932, Sl. l. 581). Omejitvev čl. 298 fin. zak. za l. 1928/29, U. l. 130, da zbornice ne smejo reševati sporov med sd. in njihovimi nameščenci za področje zakona o radnjah in zakona o trg. in obrtnih zbornicah (zak. čl. iz l. 1868) še velja (§ 434 o. z.).

²⁸ Prim. B a j i č 54.

§ 434). Na ta razsodišča je smiselno uporabljati določbe Grpp. o postopanju pred razsodniki (§ 695 Grpp.).²⁹

III. Posredovanje.

Posredovanje, ki ga vršijo javnopravne ali korporativne ustanove, ima zgolj namen doseči med spornima strankama sporazumno rešitev spora. Tako posredovanje more biti obvezno ali neobvezno ter sta pri prvi vrsti posredovanja stranki prisiljeni nastopiti posredovalni postopek, da se v redni pravdi ne izpostavita ugovoru nedopustnosti pravdne poti, dočim je pri neobveznem posredovanju strankama na voljo, ali se ga poslužita ali ne.

A. Obvezno posredovanje.

1. Posredovanje predsednika notarske zbornice je po § 155, drugi odst. zakona o javnih notarjih z dne 11. sept. 1930 namenjeno poravnanju nesoglasij, ki »so nastala iz poslovnega razmerja med zborničnimi člani, kakor tudi javnimi notarji, namestniki in notarskimi pripravniki. Vsi ti morajo zahtevati, preden spravijo spor pred sodišče, posredovanje zbornice.« V ta namen sme predsednik pozvati in zaslišati stranke in one zbornične člane, ki bi utegnili uspešno posredovati.

2. Člani inženjerskih komor (čl. 24 b začasne uredbe o osnovanju inženjerskih komor z dne 8. oktobra 1924, Sl. N. od 24. oktobra 1924) morajo o svojih (medsebojnih) sporih, preden vložijo tožbe na rednem sodišču, zahtevati posredovanje komore. Če sta sd. in sj. člana komore, je torej posredovanje obvezno.

3. Pred viničarske komisije spadajo na bivšem ozemlju mariborske oblasti po uredbi³⁰ o viničarskem redu mariborske oblasti z dne 20. julija 1928 vsi spori iz viničarskega razmerja (§ 1 uredbe), posebno (§ 22 uredbe) pa spori iz prestanka službenega razmerja v smislu §§ 21 in 22 uredbe. Predsednik komisije je župan občine, v kateri vinograd leži (§ 23 uredbe). Enega člana imenuje vinogradnik, enega viničar za vsak spor posebej. Komisija določi po poravnalnem poskusu (§ 24 uredbe) odškodnino (§ 25 uredbe), ki postane upravno izvršljiv izvršilni naslov (§ 26 uredbe), če stranka v 30 dneh ne vloži tožbe pri rednem sodišču (§ 27 uredbe).

²⁹ Drugi odst. § 599 c. p. r. v § 694 Grpp. ni prevzet. Prim. odl. s. s. B od 1. sept. 1931, Pravnikova zbirka II, st. 318.

³⁰ Prim. Steska, O uredbah in uredbodajni funkciji oblastne samouprave, Čas 1927/28, 15.

Pred postopanjem pred viničarsko komisijo pravdna potorej ni dopustna.

4. Občinski posredovalni uradi (čl. 7 uv. z. k Grpp., § 8 z. dne 21. sept. 1869, drž. z. 150, 27. febr. 1909, drž. z. 59, kranjski dež. zakon z dne 27. sept. 1911, dež. z. 45, štajerski z dne 29. dec. 1914, dež. z. 23/15, koroški zase 14. julija 1910, dež. z. 23/15) vršijo po § 28 naredbe celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 18. junija 1921, U. l. 224 obvezno posredovanje v vseh sporih gospodinjskih poslov (§ 28 naredbe)³¹ in njihovih sd.

B. Neobvezno posredovanje.

1. Predsednik advokatske komore poskuša po § 42 zakona o advokatih poravnati nesoglasja, ki so nastala iz poslovnega razmerja med zborničnimi člani in med advokati in advokatskimi pripravniki.³²

2. Delavski in nameščenski zaupniki posredujejo med sj. in sd. v sporih, ki nastanejo iz službenega razmerja. Če jim posredovanje ne uspe, zahtevajo posredovanje pristojnih državnih oblastev (§ 109 d z. o zašč. d.).³³

3. Delavske zbornice tudi posredujejo pri poravnavanju sporov med sd. in sj., če to žele prizadete stranke ali pristojna državna oblastva (§ 37, t. 4 z. o zašč. d.) ter odrejajo njihovi upravni odbori v ta namen člane, ki naj pri tem sodelujejo (§ 54 e z. o zašč. d.).

4. Inspekcije dela posredujejo v sporih med sd. in sj., če zahteva posredovanje ena stranka (čl. 9 t. 6 z. o insp. d.). (Konec prih.)

³¹ Spori oseb, ki opravljajo gospodinjska dela v gospodinjstvu gospodarjevem in so sprejete v njegovo družino (§ 1), se morajo obravnavati pri pristojnem občinskem posredovalnem uradu. Če je tožba vložena na sodišču brez potrjila občinskega posredovalnega urada, da je bil poravnalni poskus brez uspeha, mora sodišče tožbo uradoma temu odstopiti (drugi odst. § 28).

³² Posredovalne funkcije predsednika lekarniške zbornice (uredba o lekarniških zbornicah z dne 31. januarja 1925, čl. 15 f), da namreč poravnava po možnosti spore med šefi lekarn in njih sotrudniki, § 15 sedaj veljavne uredbe z dne 9. januarja 1931, Sl. l. 411 (izpremembe in dopolnitve z dne 18. decembra 1931, Sl. l. 225) ni prevzel. Drugače Goršič 181.

³³ O sporih med samimi delavci podjetja ali med delavci in njih sd. in v zvezi s poslovanjem delavskih zaupnikov, odločajo inspekcije dela odnosno ministrstvo za soc. pol. in nar. zdr. (§ 118 z. o zašč. d.).

Upravno odločanje o zadržku zakonske vezi.

Dr. Štampihar Ivo.

Dr. Steska nas seznanja v letošnji prvi dvojni številki Slov. Pravnika pod naslovom »K vprašanju o izpregledu zadržka zakonske vezi« z zanimivim primerom. Banska uprava v Ljubljani kot prva stopnja ni izpregledala zadržka zakonske vezi, ker ta zadržek ni izpregledljiv, ne da bi še preiskovala, ali je kaj važnih razlogov, upravno sodišče v Celju pa se je spustilo v stvar z razlogi, katerih bistveno vsebino objavlja članek, in je zavrnilo tožbo, ker ni osnovana, državni svet je potrdil zavrnilno sodbo upravnega sodišča.

Osnovno vprašanje v tej stvari je v istini vprašanje, ali je zadržek izpregledljiv. Primer, kako so presojala to vprašanje upravna in upravnosodna oblastva, pa je za naše razmere vsekako edinstven in najbrže tudi prvi primer prakse teh oblastev. Naš prispevek hoče rešiti vprašanje, ali je banska uprava prav postopala in odločila in ali sta obe upravnosodni stopnji prav rzsodili. Mimogrede se bo seveda pojavilo tudi vprašanje o pristojnosti.

Vprašanje izpregledljivosti, v tem si je teorija edina, ni rešeno v pozitivnem zakonu. Smiselno bi bilo torej treba zastopati nazor, da po zakonu v načelu ni razlike med izpregledljivimi in drugimi zadržki. Vendar se tradicija izza dvornega dekreta iz leta 1819, ki je postopnik, ne pa materijalni zakonik, krčevito drži nazora, da je razlika in da, so zaradi tega zadržki, ki so izpregledljivi, kakor tudi zadržki, ki niso. Vsa ta tradicija je spričo pomanjkanja pozitivnega predpisa razlaga luknje v zakonu, razlaga, kaj pomeni praznina v pravnem redu.

Po znanem načelu, da se da razložiti samo to, kar je, nikakor pa tega, kar ni, zamašujejo tradicionalisti praznino s tem, da uporabljajo druge predpise, ki prav za prav o stvari ničesar ne vedo. Toda vse to delo bi lahko odpadlo, čim si osvojimo nazor, ki smo ga izpovedali zgoraj.

Ta primer nam kaže, kako tudi naše upravno oblastvo in naše upravnosodne stopnje branijo stališče pravnega aksioma, da so nekateri zadržki neizpregledljivi, med njimi zadržek zakonske vezi. Ta prisilno izvedeni aksiom jih sili radi pomanjkanja pozitivnega zakona, da uporabljajo po-

stranske predpise, ki po zelo blestečih ovinkih razgalijo to, kar je bilo prvotno aksiom, kot nelogičen zaključek. Vsled tega se mora ob koncu vendarle vselej priznati, da izpregledljivost zadržkov ni osnova, temveč posledica nekakšnih drugih pravnih premis, toda navidezna posledica.

Tako se nam pokaže prvi sklep o motivih, s katerimi branijo nazor, da so nekateri zadržki neizpregledljivi: motivi se sučejo v začaranem krogu.

»Jutro« z dne 15. maja 1932 je objavilo primer, ki bo dobro uporaben. Vse tri stopnje naših rednih sodišč so sodile o veljavnosti drugega zakona evangeličanke, bivše katolikinje, ki ga je sklenila po ločitvi prvega zakona, potem ko si je bila pridobila izpregled zadržka zakonske vezi po dunajskem županu kot deželnem oblastvu. Prvo in revizijsko sodišče (stol sedmorice) sta drugi zakon razveljavila, češ da zadržek zakonske vezi ni izpregledljiv, prizivno sodišče v Ljubljani pa je odreklo razveljavljenje drugega zakona, ker sodišče nima pravice, da odloča o veljavnosti upravnega akta, s katerim je bil izpregled podeljen. Iz »Jutra« žal ni mogoče ugotoviti razloga za to, da se naša sodišča niso vprašala, ali je akt tuje upravne oblasti upravni akt ali ne, vsekako pa je bilo v tem primeru zadnje vprašanje prvo predhodno vprašanje. Akt tujega oblastva naših sodišč ne veže, ako ne odloči tako minister pravde. Načelo zakona pa je zadelo v tem primeru samo prizivno sodišče.

Mislimo, da je gornji primer prvi, v katerem je imelo naše sodišče opravka z dispenznim, toda avstrijskim aktom. Res škoda je, da ni imelo pred seboj upravnega akta našega upravnega oblastva. V tem primeru namreč upravno sodišče najbrž ne bi imelo več podlage za zaključke, navedene v članku. Vsekako pa kaže gornji primer, da se bavijo z vprašanjem izpregledljivosti zakonskih zadržkov — vsaj kadar ne ovira upravni akt — redna sodišča kot one oblasti, ki jim je pridržano soditi o veljavnosti zakona. Zato nas mora začuditi, da je tudi upravna oblast ob reševanju konkretne prošnje posegla po tvarini, s katero se bavijo sodišča. Prav s to tvarino je banska uprava razložila, zakaj odklanja raziskovanje važnih razlogov za podelitev izpregleda ali proti njej. Izrek o neizpregledljivosti zadržka je podčrtala še z izrekom, da se izpregledu protivi tudi § 290 k. z., in oba izreka upravne oblasti napravljata razločen dojem o prekoračenju pristojnosti. Gotovo je, da upravna oblast nikakor ni upravičena, da izreče o izpregledljivosti zadržkov katerokoli mnenje, kadar rešuje prošnjo v konkretnem primeru, prav tako pa upravna oblast ni upravičena preven-

tivno pritegniti kazenski zakonik. Ker ji daje § 83 o. d. z. prosti preudarek, banski upravi tudi ni bilo treba, da poseže po tvarini, ki je pridržana sodiščem, da izrabi domnevane razloge, ki bi jih morda imelo sodišče po sklenjenem zakonu, kar preventivno, temveč je morala postopati tako, da bi prišla do one tvarine, v kateri ji daje zakon prosti preudarek. Na podstavi § 83 o. d. z. moramo poudariti, da se mora upravna oblast v sličnih primerih baviti s stvarjo meritorno, da ne sme imeti preventivnega stališča o nedopustnosti prošnje, ako nima v lastnem področju sredstev, da odloči tudi o zadržkih reševanja. Kakor se zdi, se je upravna oblast naravnost želela otresti svoje zakonite pravice, da prosto odloča o tem, ali so od strank navedeni razlogi važni ali ne, to pa pomenja, da je banska uprava v bistveni meri nepravilno postopala. Kajti še dr. Steska je v knjigi »O javni upravi« iz leta 1925. mnenja, da vprašanje, ali je postopanje pravilno, ni stvar prostega preudarka.

Ob presoji tega primera smo torej mnenja, da upravnega oblastva ne zanima, ali smatrajo sodišča nekatere zadržke za izpregledljive ali ne, pa tudi ne, ali utegne § 290 k. z. nasprotovati podelitvi izpregleda. Upravno oblastvo zanimajo samo razlogi, na katere opirata stranki prošnjo. Tožba zoper odločbo banske uprave zaradi njenega postopanja je bila neupravičena.

Sodba upravnega sodišča prizna sicer, da je odločanje o izpregledih stvar prostega preudarka, vendar ne brani stališča, da gre za prosti preudarek stvari tedaj, kjer upravno oblastvo v stvari sami ni vezano na nobene zakonite odredbe, ker izreka, da se razteza »seveda« svobodna ocena samo toliko, kolikor je pravni predpis tako oceno prepustil upravnemu oblastvu. Samo po sebi je pa umevno, da ni tam prostega preudarka, koder je »pravni predpis prepustil nekaj ocene upravnemu oblastvu«, temveč samo tam, kjer ni prav nobenega pravnega predpisa, ki bi določal kako je treba odločiti, vsled česar po nazoru upravnega sodišča sploh načeloma ne bi bilo podlage za prosti preudarek. V takem primeru območje svobode v preudarjanju predmeta ni več prosti preudarek, marveč pritegnitev abstraktnega pravnega predpisa za dotični primer na konkretni dejanski stan dotičnega primera. Upravno oblastvo je načelno odklonilo, da obstoji stvar prostega preudarka, zaeno pa priznalo, da je stvar prostega preudarka. S tem je upravno sodišče premostilo nujno potrebo, da razveljavi odločbo banske uprave radi pomanjkljivosti postopanja. Perpleksno stališče upravnega sodišča je posledica, ker je

zamenjalo vprašanje stvari same z vprašanji postopanja. S to zamenjavo pa si je upravno sodišče odprlo pot v načeloma napačne smeri ob presoji tega primera.

Prvi dokaz napačne smeri je dotik predhodnih vprašanj. Upravno sodišče je namreč mnenja, da je banska uprava vsled tega upravičeno odklonila razmotrivanje o stanju stvari, ker je morala po lastni rešitvi predhodnih vprašanj smatrati prošnjo za nedopustno.

Da bi bila prošnja za podelitev kateregakoli izpregleda po sebi nedopustna, v § 83 o. d. z., ki določa možnost takih prošenj, nima opore. Nasprotno: po tej določbi so vse take prošnje načeloma dopustne. Edino predhodno vprašanje, katero bi si upravno oblastvo lahko stavilo, je vprašanje: ali je prošnja dopustna. Odgovor smo že povedali. Ker pa je pozitiven odgovor že v zakonu podan, tudi tega predhodnega vprašanja po pravici ni.

Upravno sodišče je sprožilo dve drugi predhodni vprašanji: a) ali je dopusten izpregled zadržka, če bi povzročil kaznivo dejanje, b) ali bi izvršitev izpregleda zakonske vezi povzročila kaznivo dejanje.

Na prvo predhodno vprašanje je odgovorilo upravno sodišče negativno, ker pravi, da pravica upravnega oblastva, izpregledati zadržke, ni tak predpis, ki bi po § 23 k. z. izključil protipravnost dejanja.

Na drugo vprašanje odgovarja upravno sodišče seveda pozitivno: drugo vprašanje je namreč sploh nepotrebno, ker je rešeno z negativno rešitvijo prvega vprašanja.

Pritegnitev obeh vprašanj v eni sapi razodeva, da se upravno sodišče zopet suče v začaranem krogu, v katerem je enkrat prvo vprašanje tisto, s katerim je odpravljeno tudi že drugo vprašanje, drugič pa je od rešitve drugega vprašanja šele odvisna rešitev prvega vprašanja. Pri tem pa upravno oblastvo na podstavi § 72 zakona o upravnem postopku (z. u. p.) ne sme rešiti v lastnem področju ne prvega, ne drugega vprašanja. Določba § 72 z. u. p. daje namreč upravnemu oblastvu pravico dotikati se tujih predhodnih vprašanj samo, kolikor mu tega ne brani kakšen pravni predpis. Pomen tega utesnjevalnega vstavka se brez navora razvidi iz predpisov, na pr. c. pr. r. (§§ 1 do 101) ali k. p., ki povedo razločno, da se upravno oblastvo ne sme nikdar baviti s stvarmi sodnega področja.

Toda tudi odgovor upravnega sodišča na prvo predhodno vprašanje je začaran krog. Tak predpis, ki naj bi izključil protipravnost dejanja, res ni pravica upravnega oblastva, izpregledati zadržek, marveč zakon, ki daje uprav-

nemu oblastvu pravico. Pravica deliti izpreglede po sebi že pojmovno ne more biti predpis, marveč posledica kakšnega predpisa. Vsled tega smo primorani vprašati, ali je § 83 o. d. z. tak predpis, ki bi izključil protipravnost zakona, sklenjenega s pomočjo izpregleda, podeljenega upravnemu oblastvu glede na § 83 o. d. z.

Sodba navaja § 290 k. z., mereč na negativni odgovor. Zato poudarjamo, da se § 290 k. z. ne glasi takole: Kdor izrabi izpregled upravnega oblastva od zakonskega zadržka zato, da se ponovno poroči, se kaznuje... Samo tako besedilo bi pa uničilo pomen izpregleda, osnovalo nezakonitost podeljevanja izpregledov. To zato, ker bi derogiralo določbo § 83 o. d. z. in s tem izključilo obstoj določbe, ki izključuje protipravnost ravnanja. Opiranje na § 290 k. z. po banski upravi in upravnem sodišču je enostavno naprotovanje pojmu izpregleda.

Opiranje na § 290 k. z. pa je tudi zato nepravilno, ker ni upoštevano točno načelo našega zakonika, po katerem veljajo določbe posebnega dela kaz. zakonika vselej samo pod pogojem, da v občnih predpisih ni ovire. Naš vodilni kriminalist Dolenc pravi o § 23 k. z., da je ob sebi umevna določba. To določbo, odnosno načelo te določbe, ki v Avstriji ni bilo točno navedeno, kakor pri nas v § 23 k. z., izpregleda tudi Ehrenzweig (Familienrecht 1917, str. 56). Kaznivega dejanja ni, koder izključujejo drugi predpisi protipravnost dejanja. To pomenja, da ima kakšno dejanje lahko vsa oznamenila kaznivega dejanja v posebnem kazenskem predpisu, pa ni kaznivo, ker ni protipravno po drugih predpisih. Dejanje mora biti torej obenem v vseh smereh tudi protipravno, da je kaznivo, kar kaže, da protipravnost in kaznivost nista istovetni. Primer: Delo rablja, ki obeša na smrt obsojenega zločinca, ustreza doslovno učinu iz § 167, odst. drugi, točka 1, k. z. (usmrtitvi po zrelem preudarku). Predpis, ki dovoljuje rablju tako usmrtitev, je tak predpis, ki izključuje protipravnost njegovega dela, ni pa tak predpis rabljeva pravica.

Z gornjimi ugotovitvami smo razdrobili obstoj obeh predhodnih vprašanj v nič. Toda ta vprašanja ne bi smela biti za upravno oblastvo celo tedaj ne, če si ogledamo stvar od druge strani: od strani interne upravne stroke. Vrhovno načelo občne uprave je po členu 65 zak. o notranji upravi: služiti razvoju in napredku duhovne in materialne kulture. Že to, v službenem prevodu zakona razprto tiskano načelo bi moralo napotiti upravno oblastvo k pomislekom, ali je pred sto leti nastala tradicija razlikovanja med zadržki

umestna še danes, ob sodobnem razvoju duhovne kulture! Če si je dovolilo domnevo, da je § 111 o. d. z. naslovljen tudi na upravno oblastvo, je moralo v njem videti kvečjemu predpis, ki statuirá zakonski zadržek. Ta zadržek bi pa bil posebni zadržek zakona med katoličani. Tako pogledan, pa se pokaže § 111 o. d. z. kot določba, ki je vprav s sodobnim razvojem duhovne kulture, ki jamči svobodo vesti, nezdržljiva, ker privzema dogmo ene konfesije iz sfere konfesionalne vesti v pravno sfero prisilno proti vsakomur, tudi proti tistemu, ki ne pripada tej konfesiji. Odločbe sodišč, ki se na »temelju § 111 o. d. z.« drže tradicije nerazvedljivosti zakona med katoličani, so res v mnogih primerih pravcata posilstva konfesionalne vesti (n. pr. odločba z dne 7. decembra 1909, zb. XII 4818, ali z dne 27. maja 1913, zb. XVI 4661). Ne zamerili pa bi upravnemu oblastvu, ako bi spričo edinstvenosti primera za naše razmere vseeno dvomilo, kakšno stališče naj načelno brani v tej stvari. Tukaj bi se smelo upravno oblastvo pozanimati za podobne primere iz preteklosti. Pri tem iskanju bi morda odkrilo tudi razpis notranjega ministrstva na Dunaju št. 16658/1907, ki pravi, da avstrijsko pravo ne pozna nobenega neizpregledljivega zadržka. Bivša vrhovna uprava je izrekla to načelo na vprašanje državnega namestništva na Nižje Avstrijskem, ki je imelo tako konkretno prošnjo in ni vedelo, kako naj se načeloma odloči. Glede na to bi našlo upravno oblastvo v tem primeru tudi pouk, naj se še samo obrne na ministrstvo notranjih poslov v Beogradu s prošnjo za načelno stališče, če bi menilo, da dotični razpis ni več veljaven. Po § 72 z. u. p. je namreč dovoljeno, da minister načelno izreče smernice za reševanje zahtevkov določne skupine in vezati na te smernice podrejena oblastva kot taka. Tega mu ne brani noben pravni predpis, ako stori to minister v svojstvu vrhovne uprave. Vse to potrjuje, da predhodnih vprašanj, ki jih je iztaknilo upravno sodišče, enostavno ni, vsaj ne za upravno oblastvo. Ker pa pridene upravno oblastvo tudi ničnost v smislu § 135 z. u. p., ki ga sme uporabiti samo nadzorno oblastvo, ne pa upravna oblast kot taka, bodi odpravljen zadevni domislek z ugotovitvijo, da § 135 z. u. p. z nobeno besedo ne trdi, da bi utegnila podelitev izpregleda po svoji izvršitvi povzročiti kaznivo dejanje.

Po ideologiji upravnega oblastva in sodišča v danem primeru dospemo igráje do zaključka, da je bila prošnja strank za podelitev izpregleda zadržka zavrnjena prav za prav zato, ker ta zadržek obstoji. Oblastvo je torej iz vzroka prošnje napravilo vzrok, da zavrne prošnjo. Tako

je bil § 83 o. d. z. povse prezrt. Bistveno pa je vprašanje postopka, ki je obtičalo na točki, kjer oblastvo še ni prispelo do stvarine, v kateri bi imelo prost preudarek: do vprašanja, ali in kakšni važni razlogi strank obstoje. Upravno sodišče je o tisti odločbi v isti razsodbi izreklo, da je odločba pravilna, ker je oblastvo upravičeno imelo prošnjo za nedopustno in je zato upravičeno zavrnilo prošnjo a limine, kakor tudi, da je upravno oblastvo ostalo v mejah svoje pristojnosti, ker izrekov, ki se tičejo sodiščem pridržanih predhodnih vprašanj, ni izustilo v »dispozitivu«, marveč pri »popisu stanja stvari«, kar naj pomeni navedbo dejanskih okolnosti!

Dokazovanje sodbe se zavozljava tembolj, čim več razlogov priteguje sodišče v obrambo osnovne napačne teze o razliki med zadržki, ki je v zakonu ni. To zavozljava razlogov pa ne vodi do ničesar drugega, kakor da sodišče na enem mestu preklicuje razloge drugega mesta. Še na straneh 19 in 20 (v Sl. Pravniku) pripisuje sodba upravnemu oblastvu pravico, da vzame »predhodno v pretres« vprašanja, ki bi jih sicer rešilo kazensko, pozneje civilno sodišče kot glavno vprašanje, in opira vse to dejansko na nerodnost, da nameravani zakon žal še ni sklenjen, pravno pa na § 72 z. u. p., na strani 21 je pa vprašanje izpregledljivosti zadržkov obenem glavni del stanja stvari, obenem pa tako tesno zvezano z glavnim vprašanjem veljavnosti zakona, da more biti za rešitev tega »glavnega dela stanja stvari« pristojno samo sodišče, ne pa upravno oblastvo, in sicer tembolj, ker nikakor ni »ne v občem drž. zakoniku, ne s posebnim zakonom odrejeno, da bi o tem vprašanju odločalo drugo, namreč upravno oblastvo«. Sodba priznava, da upravno oblastvo ni pristojno rešiti vprašanja, ali more izpregled povzročiti kaznivost, neposredno za tem pa je to vprašanje vendarle tudi za upravno oblastvo predhodno vprašanje. Ker kazensko sodišče še ni na tem, da reši to vprašanje kot »glavno vprašanje«, se »mora pač« poprijeti upravno oblastvo tega prejudicijalnega vprašanja.

Ker pa upravno oblastvo tega ni storilo v dispozitivu, marveč pri popisu stanja stvari, ni prekoračilo svoje pristojnosti. Potemtakem tudi kazensko sodišče ne prekorači svoje pristojnosti, ako samo reši vprašanje veljavnosti zakona in obsodi zakonca radi prestopka po § 290 k. z., kajti to, da je kazensko sodišče rešilo samo vprašanje veljavnosti zakona, ne bo razvidno iz tenorja sodbe, temveč iz razlogov, iz »popisa stanja stvari.«

Dasi pa bi se po sklenitvi zakona bavilo kazensko sodišče z glavnim vprašanjem »povzročljivosti kaznivosti«, se na strani 20 pojavi naenkrat civilno sodišče, ki bi odločalo o veljavnosti zakona. Vendar tudi to sodišče še nima posla, torej ga mora imeti upravno oblastvo. Mi vemo, da kazensko sodišče sploh ne bo imelo posla z vprašanjem »povzročljivosti izpregleda« ne kot glavnim ne kot predhodnim vprašanjem, temveč bo po § 4 k. p. moralo oddati vprašanje o veljavnosti zakona civilnemu sodišču. Vprašanja, s katerim se mora baviti upravno oblastvo, ker sodišče še ni na vrsti, torej pred kazenskim sodiščem sploh ne bo. Tako vidimo, da ustanavlja vprašanja, ki jih pred pristojnim forumom sploh ni, kar lepo pokaže, kam dospemo, ako se nepristojno oblastvo dotakne stvari iz preventivne skrbi, da ne bodo imele pristojne oblasti posla. Pri sličnem zavozljanju se mora roditi zaključek, da je vse razlogovanje pač posledica, ker se povse zmotno preudarja ta predmet, posledica preiskovanja stvari iz prejudicirane periferne perspektive, dočim bi bila situacija gladko razvozljana, če bi sprejelo upravno sodišče, odnosno že pred njim upravno oblastvo načelo iz razpisa bivšega notranjega ministrstva, da naše pravo ne pozna nobenega načeloma neizpregledljivega zadržka.

To nam potrjuje tudi docela zgrešeno razmotrivanje upravnega sodišča o tem, kar bi se baje pripetilo v primeru, da bi bila banska uprava podelila prizadeti izpregled.

Ko razmotriva sodba tak položaj, pravi najprej, da ne more priti do »sokoba« med sodnimi stopnjami in med upravno oblastjo, če se zavrne izpregled, ker ima upravna oblast pri odločanju o tem — prosti preudarek! Dobro, s tem se strinjamo vsled tega, ker na tem mestu sodba vendarle spozna, da so »dejanske okolnosti« le one razmere, ki jih navedejo stranke kot važne razloge, nikakor pa ni šteti med »stanje stvari« pravnih vprašanj. Toda sodba poudarja, da bi bil položaj pri podelitvi izpregleda drugačen kakor pri zavrnitvi izpregleda, dospe pa po daljšem razmotrivanju do zaključka, da tudi v tem primeru ne bi bilo — »sokoba«. Zaključek je povse pravilen, toda ni sklepčen z uvo-dom izvajanj, kar znači, da izvajanja niso pravilna. In res niso, kajti ko zanika sodba možnost spora, če je podeljen izpregled, je izrek pravilen iz povse drugih razlogov, kakor so pa napačni razlogi med razmotrivanjem.

Predvsem se moti sodba glede »glavnega dela stanja stvari« pred civilnim sodiščem, ki bi sodilo o veljavnosti

drugega zakona, sklenjenega s pomočjo izpregleda zadržka zakonske vezi po našem upravnem oblastvu. Vprašanje »izpregledljivosti zadržka« namreč za civilno sodišče ne bi bilo »glavni del stanja stvari«, marveč pravno in predhodno vprašanje za rešitev vprašanja veljavnosti drugega zakona. Glavni del stanja stvari bi bilo dejstvo, da je bil sklenjen drugi zakon ob nerazvedenem prvem zakonu.

Toda vprav vprašanje »izpregledljivosti zadržka« se pred civilnim sodiščem sploh ne bo smelo pojaviti, ako sta stranki sklenili drugi zakon s pomočjo u p r a v n e g a a k t a p r i s t o j n e u p r a v n e o b l a s t i. Zakaj sodiščem je neupogibno zabranjeno ceniti veljavnost upravnih aktov!! Brez te ocene pa sodišče ne more poseči v predhodno vprašanje. Zlasti drži to tam, kjer ima upravna oblast v svojem področju celo p r o s t i p r e u d a r e k. Zato bo sodišče pri pravilnem postopanju izreklo, da je pravna p o t n e d o p u s t n a. Kazensko sodišče bo ustavilo lastno postopanje, ker ne more brez civilnosodne sodbe o veljavnosti zakona soditi, ali je podan prestopok po § 290. k. z. Kako bo pri takem razvoju stvari minister notranjih poslov, ki bi mu bil predložen izpregledni spis banske uprave kot nadzorstvenemu oblastvu, mogel »meniti«, da utegne izvršitev izpregleda povzročiti kaznivo dejanje, prepuščamo mirno prostemu preudarku čitatelja.

Ker morajo torej sodišča odkloniti presojo, ali je upravni akt veljaven, bi podelitev izpregleda v resnici ne sprožila spora o pristojnosti med sodišči in upravno oblastjo. To pa je povse drugačen razlog za nemožnost spora, kakor stališče, da ne pride do spora zaradi odločitve o prehodnih vprašanjih pri »popisu stanja stvari«, odnosno zaradi pravice nadzorstvenega oblastva razveljaviti podelilni akt upravnega oblastva. To, da upravni akt ne more povzročiti spora s sodišči, je bilo vendar pravni temelj prošnje za podelitev izpregleda. Ta nesposobnost upravnega akta je dokaz tudi za nesposobnost, povzročiti z izvršitvijo kaznivo dejanje. Pa je še en dokaz. Denimo, da ima naš minister notranjih poslov, na primer pod vplivom škofovske konference, morda zakon, sklenjen med strankami s pomočjo izpregleda, za kaznivo dejanje. Ker misli to, in »meni«, da po § 135. z. u. p. ni samo upravičen »meniti«, da utegne izvršitev izpregleda povzročiti kaznivo dejanje, čeprav ne izhaja iz upravnega akta ali drugih virov, da sta si stranki pridobili izpregled s kaznivimi sredstvi, temveč »meniti« tudi to, da je že sklenjeni drugi zakon kaznivo dejanje, bo ne glede na tekoče sodno postopanje razve-

ljavil v izvrševanju nadzorstvene pravice pravnomočni upravni akt. Civilno sodišče ne bo smelo oceniti veljavnosti ministrove odredbe, bo imelo odprto pot do predhodnega vprašanja izpregledljivosti zadržka in bo — če bo obstalo pri tradiciji — razveljavilo brez pomislekov drugi zakon. Toda kazensko sodišče kljub temu ne bo moglo obsoditi stranke zaradi prestopka po § 290. k. z., kajti ob sklenitvi drugega zakona je bil upravni akt veljaven in pravnomočen (§ 19. k. z.). Dokler pa pristojno kazensko sodišče ne izreče krivde, nihče ni upravičen meniti, da obstoji kaznivo dejanje, temveč samo sumiti, dokler ne izreče sodišče sodbe. Iz tega razvidimo, da izvršitev ne bi mogla povzročiti kaznivega dejanja niti tedaj, ako bi minister kot nadzorstvena oblast razveljavil podelilni akt. Zato smemo tudi upravičeno trditi, da minister v nobenem času ne bi »menil«, da utegne izvršitev izpregleda povzročiti kaznivo dejanje. Jasno je, da misli § 135. z. u. p. na primere, kjer se izdajajo upravni akti pod nezakonitim vplivom (n. pr. s podkupovanjem itd.)

Toda vzemimo še to, da bi sodišče — po avstrijskih zgledih, ki radi vlečejo — vendarle prezrlo, da ima opravka z oviro, ki ne dopušča pravne poti, in izreklo, da je drugi zakon neveljaven. Tedaj bosta morali stranki pač skrbeti za to, da se bo po odredbi ministra pravde v smislu § 40. c. p. p. uvedlo pri revizijskem sodišču ničnostno postopanje, ki bo dognalo, da je pravna pot nedopustna, in razveljavilo vse sodno postopanje, eventualno tudi lastno sodbo. Ako v sosedni Avstriji ob dispENZNIH pravdah ne pride do takega razveljavljenja, ni to posledica zakonitega reda, marveč strankarske strukture! Dunajski župan je socialni demokrat, minister pravde pa krščanski socialist in enostavno noče odrediti tega, kar mu nalaga § 42. s. p. Bodi dovolj dokazov o nepravilnosti postopanja banske uprave in o še manjši pravilnosti sodbe upravnega sodišča. Dodali bi samo še vprašanje pristojnosti upravnega sodišča za razsojo o tožbi zoper prvostopno odločbo banske uprave. Sodba priteguje v pretežnem obsegu zakon o občnem upravnem postopku z dne 9. novembra 1930, ki je v veljavi šele od 9. februarja 1931. Po § 114. z. u. p. je pristojnost upravnega sodišča izključena. Tako je upravno sodišče izreklo v nam znanem drugem primeru A 112/32. Spričo tega nastane seveda vprašanje, ali je upravno sodišče dosledno tem bolj, ker upravno sodišče nikakor ni bilo vezano — člen 20. zak. o drž. svetu — na morebitno, le napram upravni oblasti izrečeno mnenje državnega sveta, da je odločba bana končna po § 6. zak. o razdelitvi kraljevine, kajti ta § 6. je v tem

obsegu veljal samo deset dni, ker ga je razveljavil § 14. zakona o spremembi zakona o notranji upravi, ki je upostavil veljavnost člena 76. zak. o notranji upravi. Šele, ako bi državni svet o sodbi upravnega sodišča, s katero bi upravno sodišče zavrnilo tožbo a limine zaradi nepristojnosti, izrekel razveljavljenje, bi se moralo upravno sodišče imeti za pristojno. Toda iz članka vidimo nasprotno: upravno sodišče se je štelo za pristojno, državni svet pa je to potrdil.

Primer izpregleda zadržka zakonske vezi so torej naša oblastva doslej napačno reševala in v Slov. Pravniku objavljena sodba upravnega sodišča v Celju kljub potrditvi po državnem svetu »iz razlogov prve sodbe« ne more biti smernica za bodoče primere.

Avtonomna uprava Beneške Slovenije.

Dr. Henrik Tuma.

V Julijskih Predalпах med Tilmentom in Sočo je naseljeno od pamtiveka slovensko ljudstvo poljedelskih vasi. Le na južnih obronkih in proti furlanski nižini je sadna, vinogradna kultura, v višjih legah pa je glavni vir dohodkov živinoreja. Prebivalstvo Predalp je bilo ločeno po visokih Alpah brez vsakega stika na sever in vzhod, nakazano proti jugu in zahodu na furlansko nižino. Dokler novodobna Italija l. 1866. ni zasedla teh krajev, tudi stik s furlanskimi sosedi ni bil posebno živahen. Jezik benečanskih Slovencev je vsled tega dobro ohranjen, tisočletna kulturna in gospodarska zveza z videmsko deželo pa je označena z italijanskimi besedami, ki so se zarile v govorico.

Kakor Slovenci sploh, tudi beneški Slovenci nimajo še pisane lastne zgodovine. Kakor so zgodovinski viri na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem večinoma nemški urbarji in nemški kronisti, tako so za Beneško Slovenijo ohranjeni viri, ki imajo kot predmet zgodovino Rimljanov, Bizancev, Gotov, Longobardov, Frankov in Germanov. Glavni vir zgodovine Beneške Slovenije pa je kronika Pavla Diakona o Longobardih. Važna je njegova zgodovina za Slovence sploh. Longobardi so živeli v soseščini Slovencev in med njimi, vsled tega je tudi njih zgodovina prevažna za prvo slovensko sploh.

Iz zgodovine Pavla Diakona v zvezi z ostalimi kronikami in ohranjenimi dokumenti o furlanskih in benečanskih obci-

nah sklepamo, da so prebivalci furlanske nižine in Predalp od nekdanj imeli skoraj popolno avtonomijo.

Prve dokumente iz slovenske Beneške Slovenije o lastni sodni upravi imamo od 10. oktobra 1401. t. j. kazenska sodba zaradi uboja. Slovenci so torej že takrat imeli lastno domače sodišče visoke instance. Važna je ta letnica zaradi tega, ker sega še v dobo, ko so nad Furlanijo in Beneško Slovenijo vladali patrijarhi, kajti iz tega moramo sklepati, da so Slovenci imeli že od davna dobro urejeno sodno upravo. Listine o lastni avtonomni upravi za Beneško Slovenijo segajo potem daleč v novi vek, imamo zadnji zapisnik od 10. oktobra 1802. V miru pri Campoformio l. 1799. je Avstrija dobila Beneško, je po mimoidoči francoski vladi od l. 1805. do 1813. končno prevzela vlado l. 1816. ter jo držala do l. 1866. Beneška republika je bila vladala Beneško Slovenijo od l. 1419. pa do miru pri Campoformio. Pred Beneško republiko od XI. stoletja naprej so vladali patrijarhi, posebno od l. 1077., odkar so bili po vplivu nemškega cesarja imenovani večinoma patrijarhi germanskega plemstva s polno posvetno jurisdikcijo. Iz stare dobe nimamo druge zgodovine kakor mesta Ogleja po rimskih virih. Dežela sama naj bi bila pred Rimljani obljudena od Venetov, Ilirov, dasi za to hipotezo nimamo toliko podatkov, da bi si ustvarili podobo življenja furlanske nižine. Oglej je bil velik emporij rimske države na severovzhod. V III. in IV. stoletju po Kristu je štel baje do 600.000 prebivalcev ter so ga po številu prebivalstva stavili kot deveto med velikimi rimskimi mesti. Oglej je bila najvažnejša trdnjava rimskega imperija proti severovzhodu, obenem pa tudi največje tržišče za blago, ki je prihajalo z juga in Jadrana ter se prevažalo čez Ocro, t. j. današnji Kras preko Hrušice — ad Pyrum do Nauporta, t. j. Vrhnika, dočim so s severa prihajali lesni in kovinski izdelki. Velika cesta je vezala Oglej na vzhod s Trsatom, z Istro, odnosno Ligurijo ter na sever čez Predel »ad Silanos«, Pontebo in Križno Goro (Plöckenpass).

Izza rimskega časa je drugo važno mesto v Furlaniji Čedad, Civitas Austriae, Slovenci mesto imenujejo »Staro Mesto«. Že to ime na sebi bi kazalo, da so morali Slovenci biti s tem mestom v tesnih davnih stikih. Oglej so razrušili Huni l. 454., takrat je prebivalstvo Ogleja bežalo v velike gozdove, ki so pokrivali morsko pribrežje med Oglejem in Livenco ter na otoke in izsipe (lagune), ki so takrat bili bogato predloženi obali. Takrat so bili zasnovani tudi temelji Benetk. Gotovo je, da so se po odhodu Hunov ljudje

vračali polagoma iz svojih skrivališč in se naseljevali po nižini navzgor. Po navadni zgodovinski hipotezi bi se torej rimski koloni iz Ogleja naseljevali med staro ilirsko-venetsko prebivalstvo. Ako bi bila ta hipoteza količkaj vzdržljiva, je gotovo, da bi moral furlanski jezik kazati močne sledove iliro-venetskega porekla, pa jih ne, ter lahko rečemo, da filologi ne poznajo niti enega samega apelativa ilirskega ali venetskega jezika. Pač pa je v furlanščini vse požno slovenskih besedi, kar bi kazalo na sožitje Latincev in Slovencev. Druga hipoteza trdi, da so stari prebivalci, odnosno vsaj od IV. stoletja pred Kristom bili Kelti — Galci. Arheoloških sledov ni ali so le pičli in kažejo na čete, ki so taborile. Izkopnine pri Šempetru in Sv. Luciji kažejo po prof. Marchesettiju na Ilire - Venete. Zgodovinar Kandler izključuje Kelte docela. Romanski filologi sicer vzdržujejo keltsko naseljevanje ter se sklicujejo na krajevna imena na: *acco*, *ico*, ki pa so vsa očitno slovenska. Po krajevnih imenih in raznih spisih po občinskih arhivih in kronikah se po drugi strani da brez prisiljenja ugotoviti, da so še izza časa Rimljanov naprej po furlanski ravnini nepretrgano stanovali Sloveni ter se je dežela polagoma romanizirala od juga proti severu do pod obronkov Predalp.

Kar je za nas posebno važno, so dokumentarični dokazi, da je po vsej Furlaniji takoj, ko pridemo do prvih vesti, veljala posebna vrsta uprave, to so soseske in sosednje, furlanski vicinie. Institucija sosedstva, latinske *vicinus*, *vecinus*, nemški *Nachbar*, francoski *voisin* je sicer znana po vsej srednji Evropi, vendar nikjer drugod kakor v Furlaniji in Beneški Sloveniji soseske ne kažejo tako svojo organizacijo. Nemška beseda *Nachbar* pomeni človeka, ki stane blizu mene, romanske besede se nanašajo na *vicus*, grške *oikos*, germanske *wich* (*Weichbild*), t. j. slovenska *vas*. Slovenska beseda pomeni skupnost. Pleteršnik tolmači besedo soseska kot *Nachbarschaft*, *Dorfgemeinde*, pa tudi posvetovanje vaščanov; *soseščan*, *Gemeindemitglied*, *soseščina*, *sosestvo*, *Nachbarschaft*. Poleg tega razlaga besedo sosednja kot zbor vaščanov. V dolenjskem narečju so rabili besedo soseska v gospodarskem pomenu za vsa sela in vasi, ki so zemljepisno in gospodarsko spadala skupaj. Dobro so ločili soseske in srenje kot dele občine. Srenja je največja osrednja vas, župani so navadno iz srenje, tako da ima srenja neko premoč nad ostalimi vasm. V poznejšem razvoju so soseske dobile tudi vsaka svojega župana. Le na Beneškem se je soseska ohranila kot temeljna celica samostojne uprave. Beneška Slovenija občin ni poznala, dokler

niso prinesli Francozi l. 1805. kantone in komune. Pojem občine je nastopil sploh med Slovenci že pozno. Soseska se je pri Beneških Slovencih skladala s kaplanijami, tako da je bila cerkvena uprava docela v skladu s sosesko. Vsaka soseska je imela svojega glavarja, župana, pozneje od Italijanov imenovanega sindaco. Od soseske so Beneški Slovenci strogo ločili pojem sosednja. Dočim je bila soseska zemljepisna in gospodarska skupina, je bila sosednja predstaviteljica soseske, zbor vseh gospodarjev soseske, ki so na svojih sestankih upravljali sosesko. To je posebno razvidno iz spisov, ki jih imamo iz furlanske nižine. Nikjer drugod med Romani ni namreč uprava soseske — vicinia tako izrazito izvedena kakor v Furlaniji. Posebno značilno je, da je prenehal pravi pomen soseske, posebno pa so odpadle sosednje brž, ko se je prebivalstvo pofurlanilo. Tako n. pr. so bile v sedanjih velikih soseskah Brazzano in Manzano še v XIII. stoletju slovenske soseske ter so zborovale sosednje. Ko so se te vasi pofurlanile, so polagoma izginili sledovi samouprave.

Eden najstarejših dokumentov o upravi v soseski imamo iz l. 1077. za občino Neme — Nimis. Z vso gotovostjo smemo sklepati, da so Neme bile še pozno v srednjem veku slovenske.

Ko je Italija l. 1866. prevzela iz rok Avstrije Furlanijo in Beneško Slovenijo, je skušala kar mogoče zatreti spomin na Avstrijo ter ukazala, da so vse listine iz avstrijske dobe, a žal tudi starejše, uničili. Zapisnike so prodajali kot makulaturu in z njimi je bilo uničeno važno gradivo za zgodovino beneške uprave. Ohranili pa so se vendar dokumentarčni dokazi v notarskih arhivih. V poznejših stoletjih so namreč o sklepih sosedenj v važnejših stvareh sestavili notarska pisma. Ali je šel notar na lice mesta ali pa so prišli odposlanci sosednje k njemu ter so napravili pred notarjem zapisnik o sklepih sosednje. Tako imamo vzorec takega notarskega zapisnika od 17. julija 1657. Javni notar Valentin Trevisan nam potrjuje izjavo zapriseženca občine o sklepu sosednje dobesedno: »Ko je bila zbrana soseska, pozvana od hiše do hiše, večina rodbinskih glavarjev, ki sestavljajo sosesko, je bilo po starem običaju dano znamenje z zvonom, se je v prisotnosti 31 občanov sklenilo z vsemi glasovi, naj pooblaščenec skupno z zapisnikarjem sklene pogodbo.«

Imamo po Beneški Sloveniji ohranjene tudi vnanje sledove delovanja sosedenj, pred cerkvijo kamenito klop in mizo pod lipo pred cerkvijo, kjer so se vršila zborovanja sosedenj. Italijani imenujejo tako kamenito mizo lastra, kar

pomeni kamenito ploščo, enako v slovenščini in furlanščini. Beseda je iz furlanščine prešla v laški književni jezik. V furlanskem dijalektu pomeni še vedno Steinplatte, kakor v slovenščini (polaštati, mit Steinplatte belegen). Po celem ozemlju Julijskih Alp in daleč tja do Švice sega beseda Lasta kot lastno ime za kamenite gore, katere so geološko zgrajene v debelih apnenskih skladih.

Da je bil običaj sklicevati sosednje ob kameniti mizi, nam kaže zapisnik od 10. julija 1710. »In Villa di Tarceta, alla lastra, luoco solito della vicinanza grande.« »V vasi Tarceta ob kameniti mizi, na navadnem kraju velike soseske.« Skoro v vseh zapisnikih o sosednjah se poudarja, da se je sosednja zbirala »loco solito«, t. j. na običajnem kraju in sklepala »more solito« po običaju in navadi.

Soseska je bila prva upravna celica, katero so sestavljali vsi gospodarji kraja, ki je gospodarsko enoten. Sosednje so pošiljale svoje zastopnike župane na zborovanje višje stopnje, tako zvane dvanajstije, in sicer je bilo 15 sosesk desnega brega Nadiže in 21 levega, združenih za skupno upravo ter so imele vsaka svoje zastopstvo v dvanajstiji. Sedež ene dvanajstije je bil v vasi Gor. Mjersa, druga pa pri Sv. Ivanu v Čelé ali v Landarju. Dvanajstije so sklepale o važnejših stvareh, ki so se tikale cele skupine sosesk. Ko pa dvanajstije niso bile edine, se je spor rešil na skupnem zborovanju obeh dvanajstij v središču Nadiških Slovencev pri Šempetru na planoti nad Nadižo pri cerkvi Sv. Krna — San Quirino. Lahko torej rečemo, da so Beneški Slovenci imeli polno avtonomno upravo: v prvi instanci v sosednjah, v drugi v dvanajstijah in v tretji instanci skupne veče, t. j. pravi pravcati parlament. Veče pl. t. pomeni v zapadni slovenščini zbor sosedov, ki se posvetuje in odloča o skupnih stvareh. Smo večáli, zborovali in sklepali. Na Tolminskem rabijo tudi glagol uvéčiti, festsetzen, »ne drži tega, kar smo uvečili« (v družbi). Pleteršnik ima za večé pomen Rechtsstreit ter iz koroškega večá Steuer, Giebigkeit, torej davek, sklenjen na sosednji. Ruski вече beratende Volksversammlung. Istega debela je tudi beseda od-vet-nik. Dvanajstije in osrednje veče pri Sv. Quirinu so reševale ne le vsa upravna vprašanja, ampak so bile tudi sodišča višje instance. Kakor že gori navedeno, imamo iz l. 1401. dokaz, da je dvanajstija v Landru sodila o uboju, ko je izrekla oprostilno sodbo.

Ako bi ne bila nova Italija uničila toliko pisanih sledov avtonomne uprave Beneške Slovenije, bi dobili v spisih dvanajstij in sosedenj tudi vsebino politične in sodne uprave. Iz ostankov zapisnikov, ki jih imamo, vemo le, da so so-

sednje, dvanajstije in osrednje večje sklepane o vseh skupnih stvareh glede cest, cerkev, deželnega davka in obrambe domovine, poleg tega pa so izvrševale tudi posle sodišča. Iz ohranjenih zapisnikov sledi, da so sosednje vršile različne posle v javni upravi. Tako sledi iz zapisnika od 13. septembra 1613., da se je vsem sovaščanom pri Šempetru naložilo, da mora vsakdo prispevati za vojaštvo proti sovražnikom. Bila je takrat namreč tako zvana gradiščanska vojska. Po zapisniku od 20. januarja 1649. so sklenili vzdrževati pot iz vasi Sargenta (Studenc) v Šempeter. Po zapisniku od 12. septembra 1656. so prepovedali nabirati kostanje po soseskinih zemljiščih. Po zapisniku 1. decembra 1776. so prepovedali nekemu Jakobu Subcu prebivati v vasi Šempeter. Po zapisniku od 10. marca 1796. je 18 soseščanov v Kravoretu zbralo štiri stare može, da pod prisego postavijo meje. Dne 10. junija 1772. je sosednja v Ažli sklenila, da se ne smejo uvajati novosti glede pravn, ki se vrše pred sodniki v Landarju in Mjersi. Po zapisniku od 10. aprila 1710. dvanajstije landarske so ob kameniti mizi na običajnem mestu izbrali zapisnikarja. Dne 4. junija 1674. pa je izbrala dvanajstija v Mjersi namesto nekega Lenarda Papeža za novega župana Valentina Tomažetiča iz Kozice. Glasom zapisnika od 9. decembra 1791. so zbrani gospodarji sosesk v Landarju volili dvanajst sodnikov za bodoče leto. Sodniki dvanajstije v Mjersi pa so imeli po sklepu sosednj pravico, da sami imenujejo svoje naslednike za nastopno leto.

Glasom zapisnika večje pri Sv. Kvirinu od 26. avgusta 1725. je določeno pobiranje takse na vino ter izročena hramba blagajnice na tri ključke uradu večje.

Veče od 12. novembra 1797. pa so izvolile dva odposlanca skupnih dvanajstij, ki naj bi pred prestolom njega veličanstva zaprosili za potrditev starih svoboščin.

Beneška republika je polno avtonomijo Nadižkih Slovencev vedno priznavala. Že z odlokom od 15. novembra 1450 je beneški dože Slovence oprostil dajatev za brodovje. Enako z odlokom od 26. septembra 1492: »nos illos exemptos conservari volumus et mandavimus ab omnibus et gravadinibus et in hoc proposito magis atque magis perseveramus.« S sklepom od 17. maja 1532 je Svet Deseterih v Benetkah sporočil zastopniku republike v Čedadu: »di non permettere che gli uomini della Villa di Landro vengano astretti ad alcuna Fazione contro la forma dei loro privilegi«, t. j. ne dovoljuje, da bi gospodarje landarske vasi silili h kakim dajatvi, ki bi nasprotovala njih svoboščinam. Z odlokom od 30. septembra 1622 pa je Proveditor v Če-

dadu po nalogu Senata dvanajstijam v Landaru in Mjersi izrečno priznaval oprostitev od daca.

Z odlokom od 12. oktobra 1558 je Beneški Senat zopet ponovil, »da vzdržuje soseske Nadiške doline nepovredene in nedotaknjene v svoboščinah in izjemah, posebno onih iz odloka 26. septembra 1492.«

Z odlokom od 11. aprila 1663 je beneški dože zopet ponovil, »da se ljudstvo iz Landra izreka za svobodno, nedotaknjeno in prosto vsakega kakršnegakoli bremena. Poleg tega so doževi odloki priznavali izrečno teritorialno samostojnost in neodvisnost Slovenije od ostale Furlanije. Tako je dože z odlokom od 12. oktobra 1658 izrekel, da so prebivalci Nadiške doline ločeni: ne le od Čedadске krajine, ampak od cele furlanske dežele. »Non solo da territorio stesso di Cividale ma dalla patria ancora.« Omenjam, da pomenja izraz »patria« furlansko deželo. Z odlokom beneškega Senata od 2. aprila 1788 se naravnost imenuje Beneška Slovenija: »come una nazione diversa e separata dal Friuli« — da je Slovenija različen in ločen narod od Furlanov. Po navedenih odlokih benečanskega senata in dožev je tvorila torej Beneška Slovenija državo zase. Prevzela je le zavarovanje severne meje Beneške republike, t. j. petero prelazov: Podbonesec, Livek, Klinac, Klobučarji in Jajnik, katere so čuvali slovenski možje. Beneška Slovenija je v to svrhu vzdrževala 200 mož, za to pa je po drugi strani bila popolnoma prosta vojaške dolžnosti. Le ob vojni so tudi slovenske soseske prostovoljno prispevale za skupne stroške. Za vzdrževanje lastne vojaške čete je imela Beneška Slovenija pravico pobirati posebne takse ter jih je navadno nabirala v obliki mitnine in carine, največ na vino.

Beneška Slovenija je ob skupni upravi tudi imela svoj kulturni center pri Sv. Quirinu poleg Šempetra. Vsako leto ob skupščini so priredile združene soseske nabožne predstave, t. j. trpljenje Kristovo ter je za prireditve prispevala vsa Beneška Slovenija.

Slovenske soseske so svoje svoboščine tudi vedno branile. Tako imamo zapisnik od 20. julija 1658, iz katerega je razvidno, da sta zastopnika sosesk iz Landra in Mjerse v imenu vseh slovenskih sosesk protestirala proti ukazu iz Čedada, da morajo vsi slovenski gospodarji navesti svoje ime. »Izjavljata sicer, da se Beneške soseske nočejo upirati upravičenim dajatvam, vendar protestirata s pridržkom, da s tem nikakor ne odstopajo od svojih svoboščin, ki so

se vedno priznavale.« Ko so iz Vidma zahtevali da bi slovenske soseske sodelovale na tlaki za cesto, ki vede iz Čedadada na Hlumin-Gemona, so slovenske občine naravnost revoltirale. Slovenski možje so se bodrili na dejanski upor pod geslom »vse vkup« tako, da so v Vidmu odstopili od svoje zahteve. Beneški Slovenci pa so vzdrževali glavno cesto, ki je iz Čedadada vodila po Nadižki dolini v Soško in na Predel.

Iz številnih zapisnikov sledi, da so imeli Beneški Slovenci na svojih sosednjih in dvanajstijah precej zaokrožen postopek pri sodnih sporih. Da je bil postopek pristno slovenski, kaže beseda pravda. V zapisnikih, ki so pisani laški, rabi se za spore strank vedno le beseda »prauda« in je mišljen pri tem spor sam ter postopanje pred sodiščem ob enem. Beseda 'pravda' bila je za Furlane neprevedljiva, razumeli so pod njo nekaj pristno slovenskega.

Soseske so pa tudi vedno čuvale svojo sodno pristojnost. Iz zapisnika 17. julija 1607 Videmskih predmestij, sosesk, sledi sklep, da se nikdo, ki trpi škodo na travnikih ali njivah, ne sme obrniti drugam, kakor na lastne sodnike. Zanimiv je odlok čedadске jurisdikcije od 22. septembra 1502, ki priznava izključno sodstvo dvanajstiji v Landru tudi za primer zločina umora:

»In Christi Nomine Amen. Anno à Nativitate eiusdem Domini 1502. Indictione quinta die vero vigesima secunda mensis Septembris.

Coram Clarissimo equite D.no Paolo Trevisano pro illmo Duc. Dom. Venetiarum Lucumentente dignissimo; In Civitate Austria.... et eximius Doctor D.nus Bartolomeus de Nordijs, et Sr. Alovsius de Cotis, nomine hominum.... et exposuerunt qualiter Sa. Ma. scripsit litteras D.no Gastaldioni Civitatis Austriae tenoris infrascripti, sub die.... quibus sibi imponit quod debeat remittere certum Casum homicidii secuti in Contrada de Antro ad spectabilem Communitatem Civitatis predictae; quia non est conveniens, quod illi de Contratta predicta sint Iudices, cum sint de attinentibus illorum, qui commiserunt homicidia; et ut in eis Instantes dictas litteras resecari debere tamquam indebite impetratas tacita veritate et expresso mendatio; et successive declarari ipsos posse, ac debere, continuando eorum possessionem Sententiare, ac iudicare in dicto casu ac alijs similibus, Ipsis Litteris non obstantibus.

Nam homines Contrate predictae semper fuerunt ab antiquissimis temporibus citra, et à tanto tempore quod non est hominum memoria in contrarium, et sunt in pacifica possessione iudicandi et sententiandi in quibuscumque casibus homicidiorum sequtorum in dicta Contratta in prima instantia, reservata appellatione ad ipsam Sp. Communitatem; nec D.nus Gastaldio habet remittere casum predictum ad praefatam Com-

munitatem, quia Communitas ipsa nullum patitur interesse in prima instantia, cum gravato est Locus Appellationis.

Quibus auditis praefatus Magn.cus D.nus Locumtenens, visis ipsis litteris et habita fide a circumstantibus, quod dictae Contratae habent facultatem iudicandi in prima instantia etiam in causis homicidiorum secutorum in dicta Contratta, resservata Appellatione ad ipsam Communitatem. Litteras predictas revocavit, et declaravit ipsos homines dictae Contratte, posse, ac debere Judicare, ac Sententiare in casu de quo in ipsis et alijs similibus sicut hactenus facere consueverunt, reservata tamen Appellatione ad Ipsam Sp. Comunitatem.

Praesentibus Venerab. D.no Christophoro de Valvasono, D.no Petro Sallono Canonicis, Civitaten et spectabili doctore D.no Franc.co Conti, et alijs pluribus &.

Pač pa so sosednje same odlagale sodstvo tedaj, če so bili udeleženci vidnejše stranke ali nedomačini. Tako je sosednja v Šempetru po zapisniku od 8. marca 1682 odklonila prošnjo neke Julije Costaperaria za določitev dolžnega deleža. Enako je župan iz Romca glasom zapisnika od 8. oktobra 1666 vložil ovadbo pred jurisdicentom, »da bi razbremenil sebe in sosednjo.«

Kakor v civilnem postopku beseda pravda, tako v kazenskem laški zapisnikarji ne umejo prevesti besede klada, t. j. lesena skoba iz desk, v katere so vklepali obsojence.

Postopanje pri sodnih sporih je bilo nastopno. Na znamenje z zvonom po sv. maši se je zbrala sosednja ob kameniti mizi pod lipo pred cerkvijo. Sosednja je sklepala najprej o skupnih javnih stvareh. Nato pa je smel vsak sosesčan stopiti pred sosednjo ter iznesti svojo prošnjo, pritožbo ali spor. Na tožbo so zaslišali toženca. Ako za ta primer niso bili sodnikom znani domači običaji, so poklicali in izprašali stare može iz soseske ter ustanovili dotični običaj. Sosednje so si torej postavljale svoje pravo same. Občinski moške so sodili po lastnem prepričanju in lastni vesti, vendar vedno strogo na podlagi običajev. V zapisnikih se vedno in vedno ponavlja fraza: »da so moške sodili po starem načinu in običaju.«

V sosednjah so glasovali ali na rovaš, t. j. zarezno v palico ali pa s kroglicami, kakor kaže zapisnik od 17. marca 1614. Za primer potrebe ogleda je šla ali cela sosednja na lice mesta, kakor kaže zapisnik od 12. julija 1656 ali pa je sosednja volila iz svoje srede razsodnike n. pr. po zapisniku od 23. maja 1671 sta bila izvoljena od sosednje v Grmekih Štefan Marinič in Simon Zdvalič, da razsodita stvar med nekim Čukom in Bukovcem radi posesti gozda.

Za izvršbo je imenovala sosednja zaupnike ali pa je pri močnejših sosednjah imela nastavljence. Glej odlok čedadskega providitorja od 17. oktobra 1602, ki je za izvršbo na podlagi odločbe dvanajstije v Landru odklonil lastno pristojnost ter izvršbo odstopil dvanajstiji nazaj.

Za primer, da bi se obvezanec uprl, je bila dolžna pomagati zaupnikom sosednje cela soseska. Taki primeri so bili pa silno redki. Dokumentarično niso bili izkazani.

Cele pravde so nam pisмено ohranjene le iz zadnjih stoletij, ko je že prodiralo rimsko pravo pod vplivom odvetnikov, ki so se vdeleževali razprav nele pred dvanajstijami v Landru in Mjersi, ampak tudi pred večjimi sosednjami. V teh zapisnikih je ohranjeno le še staro ogrodje pravde in ugotovljena avtonomija sodnikov. Mogočne plemiške družine, samostani in cerkve so si znale sčasoma pridobiti nad sosednjami jurisdikcijo. Vse pofurlanjene soseske v nižini so zapadle polagoma jurisdikciji plemičev, pa tudi soseske v Režiji jurisdikciji v Mužcu in Trski Slovenci. Tudi v soseskah dvanajstij v Landru in Mjersi so se zartnili plemiški jurisdicenti, vendar niso prevzeli ne uprave ne sodstva, marveč so sosednje svobodno sklepale v njih pristojnosti po domačem običaju in lastnem prepričanju. Jurisdicenti so si znali pridobiti tudi zaprisežene zaupnike ter imenovanje županov, posebno velikih županov, enega za Landar enega za Mjerso.

Slovensko ljudstvo se je privadilo v stoletjih na lastno upravo in sodstvo, vsled tega je tudi naravno, da so se meščani obilo posluževali domačih ustanov. Naravno pa je tudi, da so se tega okoristili odvetniki iz mest. Omeniti mi je tu še starodavno institucijo med Beneškimi Slovenci in tudi sosednjimi goriškimi »besednikov«. Še za časa, ko sem bil sodnik v Tolminu in Gorici od l. 1890 do 1897 so prihajali iz gor s strankami domači večji možje, katere so imenovali besednike. Bili so na glasu poznavalcev pravnih običajev doma in pri sodišču ter so spremljali posebno nepismene vaščane. Nekateri sodniki so besednike podili kot zakotne pisarje. Spoznal sem pa, da so bili besedniki večinoma vaški razumniki in poštenjaki, s katerimi sem pravde mnogo hitreje razumel in rešil kakor s strankami samimi. Žal, da si nisem beležil pravnih nazorov teh mož, dobil bi marsikatero kleno zrno iz pravnih nazorov preprostega ljudstva.

Naravno je torej, da se je slovensko ljudstvo v Beneški Sloveniji rado in pogosto pravedalo. Slovenci so bili vedno za odvetnike v Čedadu, Tarčentu, Huminu in Vidmu

zlati rudnik. Odvetniki so pri tem zanesli pred ljudska sodišča sodni postopek rednih sodišč iz mesta. Podobo takega pravdanja nam podaja zapisnik dvanajstije iz Bijače pri Landarju:

»L. D. M. 4 giugno 1772.

In Villa di Biacis, al Luogo solito. Avanti il Nob. et Ecc. te Sig. De Stefano Tomasetti Soprintendente

Filippo Raccaro q. m Tommaso Dec. no Grande

Marino Battistigh q. m Tommaso Dec.no Grande

Antonio Blanchin q. m Zuanne

Luca q. m altro Luca Spagnut

• Giuseppe Gubana q. m Leonardo

Luca Plata q. m. Tomaso

Urbano Cernoja q. m Zuanne

Pietro Loviszach q. m. Pietro

Stefano Dorbolò q. m Filippo

Stefano Dorbolò q. m Paolo

Stefano q. m Gregorio Muttino

Michiel Jerset q. m Giorgio

..... di Montemagge

Michiele Vinturin q. m Leonardo di Azzida

Per Marino e Tommaso fratelli Cencigh, con Filippo e Zuanne p. pri fratelli Cencigh citanti in scrittura per questa »Praud« detti Marino e Tommaso coll' Avvoc.to presentarono effettivamente estesa tenoris in stando in tutto come in quella e nelle spese.

Presente d.o Filippo facendo per nome anco di Zuanne proprio fratello e protestata amplamente l' estesa ex adverso prodotta instò che con la reggiezione della medesima resti confermata la sentenza a proprio favore seguita alla »lastra« di Tarcetta del di 24 aprile p. p. e terminato bene judicatum, et male ex adverso appellatum pronti a bonificar quello e quanto a buon conto hanno de mobili ricevuto sic salvis et in expensis et velle audivi.

Finalmente gli o.ndi Giudici, ascoltate le ragioni delle suddette parti mediante li loro avvocati, e fattesi leggere le sudette estese, ed altre carte, Christi nomine prius invocato, a questo hano interloquendo dichiarato, che una parte, e l' altra debbano presentare in quest' Off.o li rispettivi Processi affine riservandosi poi per la prima altra »Praud« di giudicare in merito prout sic.«

Na čelu zapisnika se poudarja, da se vrši razprava na običajnem mestu ter v pričò plemenitega gospoda Štefana Tomazetti kot zastopnika jurisdiccenta, velikega župana za landarski okraj Filipa Rakarja in velikega zapriseženca Marin Batističa. Slede na to imena dvanajsternih sodnikov, na kar so navedene stranke in pravda. Iz nadaljnjega za-

pisnika sledi, da so stranke zastopali odvetniki, da je šlo za pritožbo proti sodbi v I. stopnji sosednje v Tarčeti ter so razpravljali na podlagi pismene pritožbe in odgovorov. Glede postopka se vidi takoj, da so se spisi slagali na način kakor pri rednih sodiščih v Čedadu in Vidmu. Iz spisov pravde je torej razvidno, da je bil postopek skoraj pismen in enak rednemu postopku in da so gotovo že uvajali rimsko pravo. Načelna razlika postopanja pred rednimi sodišči in dvanajstijami je bila avtonomnost sodnikov. Dvanajstija sama odloča, katere običaje uporabi. V tem primeru končno sama razsodi, da mora dvanajstija revidirati navod na licu mesta I. stopnje še enkrat s sodelovanjem vseh dvanajstnikov.

Avtonomijo Beneških Slovencev so odpravili Francozi, ko so leta 1805. premagali Avstrijo in ji odvzeli Beneško, ki ji je bila pripadala po miru Campoformio l. 1799. Z odlokom 11. julija 1806 so odposlali nekega Giovanni Battisto Cudicio z nalogom: »dopošljemo vas, da odpravite in razpustite takoj vse soseske navedenih krajev in da takoj ustanovite občinske svete po individualnih seznamih, ki so priloženi.« Vendar so Francozi imeli toliko ozira, da so smatrali Beneško Slovenijo skoraj kakor kanton zase in so bili vladni delegat, policijski komisar, mirovni sodnik in sploh vsi predstavitelji uprave Slovenci, n. pr. Kukovac, Koren, Podreka i. dr.

Beneška je po dunajskem miru zopet pripadla Avstriji. Z odlokom od 4. aprila 1816 je Avstrija končno zatrla vseh 36 svobodnih sosesk Beneške Slovenije ter je stvorila iz slovenskega prebivalstva okraj, imenovan San Pietro degli Slavi. Vsako zborovanje sosedenj je vlada preprečila. Še dolgo pa so se shajali občinski možje na posvetovanje ter so reševali domače stvari sporazumno. To svobodno stremljenje je segalo tudi preko tedanje Beneške meje v takozvani Kobarški Kot, to so zlasti občine Breginj, Sedlo in Kred nad Kobaridom.

Posebno je med njimi ostala živa zavest ljudskih več, t. j. javnega posvetovanja v skupnih stvareh.

Vse te institucije Beneške Slovenije dosedaj niso znanstveno ugotovljene in predelane. Prof. dr. Rutar nam je sicer na kratko opisal delovanje sosedenj in dvanajstij v knjigi »Slovenska zemlja«, ki jo je izdala »Slovenska Matica« l. 1890, sam pa se ni pečal s sistematičnim preiskovanjem juridičnih institucij Beneških Slovencev. Največ se je in na sploh skliceval na knjigo advokata dr. Andreja Podreka, ki je l. 1887 pisal »Slavia Italiana, instituti ammi-

nistrativi e giudiziari.« Podrekovo delo je italijanska vlada gledala jako neprijazno ter so delo kolikortoliko zamolčali. Žal, da se tudi od slovenske strani ni nihče s tem pečal ter je zgodovina Beneške Slovenije na sploh, posebno pa tudi zgodovina pravnih institucij ostala nepreiskana.

Utegnilo bi se seveda trditi, da so te institucije tujega izvora, da so prinesene iz germanskega sveta, ali longobardskega ali frankovskega. To vprašanje ni rešeno. Proti germanski premoči je v znanstvu težko uspevati brez temeljitih razprav in samostojnega mišljenja. Kar pri obdelovanju pravnih institucij moti, je posebno vprašanje stare zgodovine Slovenov in njih naseljenja. Vsa zgodovinsko-kulturna vprašanja Slovenov rešujejo se sedaj na podlagi domneve, da so zapadni Slovenci prišli v kraje, kjer sedaj bivajo, ob koncu VI. ali ob začetku VII. stoletja. Zgodovinskega dokaza za to do sedaj še ni ter se zgodovinarji sklicujejo na filologe, ki bi naj baje imeli formulo za rešitev. A tudi dotični filološki dokazi so več kot hipotetični in kolikor se jaz sam zavedam, so vsi dosedanji zgodovinski in filologični dokazi nedostatni in znanstveno nevzdržni. Smatram jih večinoma in celo za površne. To pa je končno predmet, ki bi zahteval obširno samostojno razpravo. Trdil bi le, da imamo v zgodovini Beneške Slovenije in Furlanije po kroniki Pavla Diakona skoraj bi rekel eksakten dokaz, da so Slovenci v Beneški Sloveniji in Furlaniji morali biti prastanovalci dežele. Beneški Slovenci so stanovali kot mirni poljedelci po solčni Furlaniji ter v Predalpah že do prihoda Longobardov. V poznejših stoletjih so se deloma umaknili iz ravnine v gore. Dočim so bojevita krdela in čete za takozvano dobo preseljevanja narodov podjarmila Slovence v Srednji Evropi, so Beneški Slovenci pod zaščito patriarhata in Beneške republike še dolgo živeli svojo praprosto in vendar že visoko razvito civilizacijo, dokler tudi njih ni poplavela splošna evropska kultura.

Književna poročila.

Dr. Ogris Albin, *Trgovinska politika*. Ljubljana. Samozaložba, 1932, str. 337, Din 80.—

Dočim je bila — iz znanih vzrokov — narodnoekonomska veda v predvojnih časih pri narodu, ki tvori danes našo državo, le malo obdelano polje (največ še pri Srbih, najmanj pri Slovencih), so se zadevne razmere z ustanovitvijo samostojne države mahoma izpremenile. Lastno gospodarsko življenje, posebno pa vedno huje naraščajoča kriza, je prisililo tudi pri nas — kakor po vsem svetu — teoretike in praktike, konzū-

mente in producente, da so se začeli vsestransko zanimati za ekonomska vprašanja, ki stojijo danes v ospredju. Temu zanimanju so sledile publikacije po vsem svetu, ki so že skoraj nepregledne. To močno gibanje opazovati, raziskavati, tolmačiti, kritizirati, svetovati itd. v gospodarskih zadevah, se — kakor omenjeno — tudi na mejah naše države ni ustavilo in je imelo v celokupni državi za posledico veliko število publikacij, ki skušajo vzbuditi zanimanje za ekonomska vprašanja. Tudi Slovenija ni izostala. Povojna doba nam je prinesla že veliko število zadevnih spisov, med temi mnogo zelo dobrih, upoštevanih in znanstveno brezhibnih, kateri so ne samo pri nas, temveč v vsej državi zbudili zanimanje in ki jih tudi zunanji svet pozna in ceni.

V številu teh publikacij večjega obsega, ki so izšle v zadnjem času, moramo na vsak način odmeriti posebno mesto knjigi prof. Ogrisa. Ta knjiga je bila v istini živo potrebna in jo bodo vsled tega vsi zainteresirani krogi z veseljem pozdravili, ker nam je avtor podal elaborat baš o onih vprašanjih, ki zanimajo v prvi vrsti praktika, ki pa seveda zbujaajo interes tudi pri teoretiku. Ta Ogrisova knjiga o trgovinski politiki razpravlja tedaj o predmetu, ki je v okviru narodne ekonomske politike eden najvažnejših. ako ne morda celo najvažnejši sploh. Knjiga je dobrodošla, ker je veletakualna.

Avtor je razdelil svojo knjigo v predgovor in devet poglavij, katerim je dodana obsežna bibliografija. Indeksa, žal, ni, dasi bi bil zelo potreben.

Predgovor opozarja na važnost teme, ki je obravnavana v knjigi, in na težkoče, katerim je podvržena tozadevna publikacija. — V prvem poglavju nam podaja avtor teorijo in predmete vnanje trgovine. Kratko naglašaja važnost teoretičnega vprašanja ter omenja najglavnejše pisatelje, ki so se pečali s tem predmetom. Nato preide k podajanju važnega problema absolutnih stroškovnih razlik; raziskuje zgodovinski razvoj tega problema v zvezi s principom nacionalne in internacijonalne delitve dela ter razpravlja načelno vprašanje komparativnih stroškov; to velevažno vprašanje podvrže vsestranski kritiki. Doda nekaj pomembnih opazk glede klasičnega in modernega stališča v tem vprašanju. Sledi pomen vnanje trgovine, izviraajo iz mnogovrstnih potreb in neenake prirodne obdaritve ter različnih nazorov; omenja stremljenje po avtarkiji, njeno neizvedljivost, opozarja na geografske pogoje, poudarja absolutno n u j n o s t uvoza in izvoza in nam pokaže pota, katera vodijo preko vnanje trgovine do blagostanja. Potem nam avtor navaja vse predmete mednarodnega prometa in sicer obširno in vsestransko (blagovni promet, storitve in dajatve, sploh vse prenose, trgovinsko in plačilno bilanco) ter nam poda končno zelo izčrpen in poučen vzorec plačilne bilance mednarodne trgovinske zbornice. — Drugo poglavje je posvečeno bistvu in smislu trgovinske politike, kjer omeni avtor seveda vrhovne cilje ter bližje in avtonomne smotre trgovinske politike. Tukaj se dotakne vrlo aktualnega vprašanja populacije ter se ponovno ozira na problem avtarkije, poudarjajoč nje nemožnost. Posebno podčrtava avtor produktivnost v gospodarstvu. — Tretje poglavje je zelo obširno: Obravnava metodična načela trgovinske politike, predvsem trgovinske politične sisteme. Razumljivo, da v knjigi, ki je posvečena trgovinski politiki, mora to poglavje zavzemati široko mesto. Avtor analizira natančno vse argumente za in proti principu svobodne trgovine ter poudarja — kar je manj znano — da ravno svobodna trgovina budi in dviga domače produktivne sile. V tem okviru

se bavi s produkcijskimi krizami ter zaključuje poglavje o liberalnih doktrinah z vsestransko objektivno oceno te doktrine. Še obširneje obravnava avtor problem zaščitne carine z vsemi argumenti pro in contra. Posebno moramo omeniti njegova izvajanja glede pomembnosti notranjega trga. Navaja dalje vse mogoče vrste zaščite, kjer posveča posebno pažnjo Listovim naukom o vzgojni zaščiti. Pokazuje na — širšim krogom manj znanega — Al. Hamiltona, kot nekakega predhodnika Fr. Lista o njegovih teorijah vzgojevalne carine. Za izvajanja o izravnalni in obrambni zaščiti mu moramo biti posebno hvaležni. Končno oceni avtor še oba sistema ter omeni s tem v zvezi tudi kartele in dumping. Da mora avtor knjige, ki se peča s trgovinsko politiko, posvetiti posebno široko in globoko pažnjo sredstvom zaščitnega sistema te trgovinske politike, je umevno. Najprvo obravnava seveda carine kot take. Podaja nam razvrstitev carin po vseh vidikih, nadalje učinkovanje istih v vseh panogah, njih uvajanje in ukinjanje ter prevalitev. Posebno intenzivno pa obravnava industrijsko-carinsko zaščito (v tem okviru omenja avtor tudi rokodelstvo in njega zaščito). Umevno je, da se avtor obširneje bavi z agrarnimi carinami, ki igrajo danes tako važno vlogo. To poglavje je posebno važno, ker se v prvi vrsti tiče tudi naše države. Avtor obdeluje to vprašanje vsestransko in temeljito ter se dotakne najaktualnejših pojavov in razmer. Opozarja na važnost solidarne zaščitne carine (ki je šele v novjšem času nastala) in na težkoče, na katere naletijo te carine v stremljenju, vsem producentom enakomerno ustreči. Zaključuje podpoglavje o carinah s podatki o vzajemnosti zaščitnih carin in narodnega blagostanja. Tukaj je vrlo poučen ekskurs o zgodovinski vlogi carin, stremljenje mladih narodov po industrijski osamosvojitvi potom zaščitnih carin, dobrih in slabih straneh zaščite itd. Dotakne se tudi vprašanja tvorbe kapitala in s tem v zvezi stoječe kupne moči. Pri razpravljanju o trdnejši včlenitvi v svetovno gospodarstvo pride do izraza avtorjevo osebno mišljenje glede opravičenosti stremljenja mladih držav po industrijalni in trgovinski osamosvojitvi. — Drugi pododdelek tega najvažnejšega poglavja trgovinske politike zavzema razprava o administrativni zaščiti, to se pravi o avtonomni pogodbeno nevezani zaščiti. To vprašanje je aktualno in pereče. Avtor našteva vsa sredstva (do nizkotnih sikan), ki otežkočajo neomejen promet med državami. Poleg starejših ovir omenja avtor posebno tudi kreditne, devizne in davčne predpise, poudarja pospeševanje nacionalne produkcije, zvezano z omejevanjem zunanjega dovoza; dalje subvencije, premije, poročevalsko službo itd., sploh vse mere in odredbe v svrhu pospeševanja domačega izvoza in omejitve tujega uvoza, do popolne prepovedi. Ni skoraj stvari, ki bi je avtor v tem okviru ne omenil. Natančne navedbe vseh teh mer in odredb bi — spričo omejenega prostora — predaleč vodile. — Tretji del tega poglavja zavzema razpravljanje in kritično presojo državnih trgovinskih monopolov. Za nas so posebno važna avtorjeva izvajanja o žitnem monopolu. — Natančni opis trgovinskih monopolov v Sovjetski Rusiji in v Perziji zaključuje to poglavje.

Celo peto poglavje je posvečeno trgovinskim pogodbam, ki so temelj mednarodne trgovine. Dobra je karakteristika, kjer pravi avtor, da trgovinske pogodbe omejujejo ali celo zabranjujejo prevelike ostrine zaščitno-carinskega sistema. Avtor nas seznanja z vsebino trgovin-

skih pogodb, različnimi načeli (preference, narodna enakost, reciprociteta) in se dalj časa mudi pri načelu največje ugodnosti. — Šesto poglavje zavzema valutna politika. Dočim se v zadevnih publikacijah drugih avtorjev temu prečemu vprašanju poprej ni posvečala — v okviru trgovinske politike — posebna, včasih celo nobena pažnja, izhaja profesor Ogris iz popolnoma pravilnega stališča, da je valutna politika v najožji zvezi s trgovinsko politiko. Avtor se dotakne vseh važnih vprašanj, ki spadajo semkaj; posebno poudarja ravnovesje v finančnem gospodarstvu, izravnanoost plačilne bilance, učinke inflacije in deflacije, diskontno in devizno politiko, izredna sredstva denarne politike ter clearing. To poglavje je prav posebne važnosti. V zvezi s tem obravnava avtor v sedmem poglavju načelo vnanje kreditne politike, kjer se obširneje peča z narodnogospodarskimi učinki vnanjih kreditov v dolžniški in upniški državi ter zvezo med tujim kapitalom in domačo kapitalotvorbo. Konča to poglavje s politiko mednarodnega glavničnega prometa, oziroma glavničnih prenosov in vsega, kar spada semkaj. Za to poglavje bodo čitatelji avtorju posebno hvaležni. V osmem poglavju podaja avtor dobro in informativno sliko tozadevnih doktrin in njihovih učinkov ter nas končno uvede v najnovejšo fazo trgovinskih političnih pravcev v povojni dobi. Poudarja veliko razliko med starim in novim merkantilizmom, označuje in ocenjuje vse pojave, smernice in sredstva različnih trgovinskopolitičnih načel kot takih in njihovih efekt v različnih državah — vse do leta 1932. Tozadevno ne pozabi omeniti strukturalnih prevrstitev in najrazličnejših načrtov, nanašajočih se na ozdravljenje gospodarskih razmer. — V devetem poglavju nam končno avtor podaja pregled trgovinske politike Srbije in Jugoslavije. To poglavje bo mnoge čitalce posebno zanimalo in jim bo marsikaj postalo jasno. Posebno pozornost bo vzbudilo navajanje vseh krivic, šikan, zvijač in brutalnosti, katerih se je posluževala bivša avstroogrška monarhija nasproti mali Srbiji. Drugi del tega poglavja nam pa podaja trgovinsko politiko Jugoslavije, s katero nas dovede avtor v sredino naših dnevnih gospodarskih dogodkov, kjer navaja vzroke neugodnih gospodarskih razmer. Poudarja aplikacijo predvojne srbske trgovinske politike, posebno pa srbskih tarifov na celokupno državo (ki pokazuje v svojem severozapadnem delu čisto drugačno gospodarsko in socijalno strukturo, kakor izključno agrarna Srbija). Ta izvajanja so posebno važna. Avtor omeni pojav krize v naši državi, kreditni promet, trgovsko in plačilno bilanco. Iz teh izvajanj čitatelj marsikaj izve, kar mu je bilo do sedaj nejasno. Dotakne se tudi politike Narodne banke, ki ni ravno predmet splošnega odobravanja. Deloma ne štedi s kritičnimi opazkami; konča pa to poglavje z v celoti optimističnimi ugotovitvami glede splošne gospodarske situacije naše države.

Da pri veliki obširnosti elaborata semtertja kaka opazka vzbuja morda pomisleke ali so mnenja različna od avtorjevih naziranj, je umevno, istotako se kaka stvar pograša. Kar se tiče predvsem jezika, je dikcija včasih manj razumljiva in temna; tudi marsikateri izrazi ne bodo čitalcu takoj razumljivi. Dalje so nekatere navedbe nejasne, sem in tja je kaj izpuščeno, kar lahko uide pisatelju, ali za kar nima dosegljivega materiala. Posamezne navedbe bi predaleč vodile, vendar omenimo nekatere važnejše stvari, ki jih pograšamo ali o katerih je domneva dopustna, da bi se dotična zadeva morda drugače zadržala. Tako n. pr. bi pri navedbi

disparitete cen pričakovali moderni izraz »censke škarje« (»Preisscheere«); nadalje je velevažen pojav internacijonizma prekratko omenjen; pri nemških propagatorjih liberalizma ni naveden predvsem Prince Smith. Akoravno obravnavna knjiga problem zunanje trgovske politike, bi bilo vendar prikladno nekoliko obširneje pritegniti tudi načela notranje trgovinske politike. Pri razpravljanju o carinskih unijah niso navedeni predlogi za parcijalne carinske unije; istotako tudi ne potujoče izložbe; zapadno in srednje evropske trgovske pogodbe bi morale tudi dobiti široko mesto; nekatere letnice so napačno navedene; končno pogrešamo tudi poskus uvedbe žitnega monopola v Turčiji.

Pogrešajo se tudi nekatere knjige, kar je pri ogromni zadevni literaturi umevno. Glede teh publikacij je njihova navedba umljiva, ker so bile avtorju nedostopne, ali iz kateregakoli opravičljivega vzroka neznane. Navajamo sledeče spise: Iz zgodovine srbske trgovske politike manjka Bajkićev spis v »Schriften des Vereins für Sozialpolitik«; Herbert Böhm, »Partielle Zollunionen« (v »Handwörterbuch«); »die Freihandels-theorie der komparativen Kosten« od Josefa Gruntzla 1932. Profesor Ogris ne citira »Handwörterbuch der Staatswissenschaften« (posebno V. in VIII. del); »die Handelspolitik in Mitteleuropa«: Elemér Hantos 1927; »Die Weltwirtschaftskonferenz«: Elemér Hantos, 1928; Mieses Ludwig »Kritik des Interventionismus« 1929; »Der serbische Handels-Vertrag ein Sieg der Agrarier«: Simitsch Ritter von Hohenblum, 1908; Stojanovitch Costa »Les Relations Economiques de la Serbie«, Paris 1919 in še eno in drugo.

Ogrisova knjiga je zelo obširna in posega preko okvira trgovinske politike v skoraj vse panoge gospodarskega življenja v praktičnem smislu. Tudi teoretično podvzame avtor večkrat zelo uspele ekskurzije. Predvsem moramo poudariti njegovo temeljito in vsestransko obvladanje stvarine, kakor tudi zadevne znanstvene literature. Vodi ga pa ideja absolutne objektivnosti, s katero ocenjuje različne struje, stremljenja, principe in praktične izvedbe trgovinske politike. Dotika se vseh perečih aktualnih vprašanj trgovinske politike v posebnem in mnogih problemov narodnega gospodarstva vobče. Podaja celo vrsto originalnih misli in opazk; analizira gospodarske teorije ter praktične izvedbe teh teorij, kritizira nedostatke splošnih načel ter svetskih in naših gospodarskih razmer, podaja tudi marsikak dragocen nasvet, kako bi se dalo gospodarstvo — navzlic kritičnim razmeram — tu in tam zboljšati (osobito, ako so predpogoji dani). Njegova knjiga nam služi večkrat kot ključ k razumevanju zelo zamotanih gospodarskih pojavov.

Da je podajanje vsebine te knjige morda nekoliko obširneje kot so običajno ocene novih knjig, se da razlagati iz velikega pomena narodno-ekonomskih pojavov vobče ter mednarodnih trgovinskih razmer posebej, to se pravi, da stojijo danes ekonomski momenti v ospredju. Kar velja za ves svet, mora veljati tudi za nas. Zato moramo vsem tozadevnim publikacijam, ki izhajajo, posvečati največjo pažnjo, posebno pa, če izvirajo iz peres domačih znanstvenikov, ki naše gospodarske razmere gotovo dobro poznajo. Želeti je, da se ta knjiga, ki — kakor rečeno — z veliko temeljitostjo obdeluje vsa pereča trgovinsko-politična vprašanja — razširi v najširše kroge, tako da bo vsak, ki se zanima za ta vprašanja, rad

posegel po takem delu, ki mu da povoljne odgovore in pojasnila na aktualne gospodarske probleme.

Pri drugi izdaji, katero avtorju in publiku kmalu želimo, bo z odstranitvijo spredaj omenjenih malih nedostatkov in pritegnitvijo nekaterih pojasnil, posebno pa z dodatkom prepotrebnega indeksa, zadobila knjiga še večjo vrednost.

Dr. L. Böhm.

Lazarević Vasa: Mednarodna Policija. Istorija, rad, rezultati. Izdaje piščevo. Beograd, 1933. god. Str. 191.

Iz »uvodne besede«, ki jo je napisal predsednik kasacijskega sodišča v Beogradu Dušan Subotić, izvemo, da je Vasa Lazarević, čislani urednik mesečnika »Policija«, izvršil pred 34 leti pravno fakulteto in bil odtlej ves čas v policijski službi, nazadnje pred upokojitvijo kot načelnik v ministrstvu za notranje posle v Beogradu. Že deseto leto je stalni član mednarodne kriminalne komisije, ki je dejansko stalni izvrševalni organ Mednarodnega policijskega združenja. Ker se je skoraj vseh mednarodnih policijskih kongresov udeležil osebno, ni dvoma, da nam more kar najbolje tolmačiti vse tiste struje in stremljenja, ki so se pojavljale zlasti glede svetovne unifikacije policijske službe. Preskromno se izraža v svojem predgovoru, da je hotel dati knjigi samo informativni značaj. Lahko rečemo, da nam je predstavil zgodovino delovanja mednarodne policije, njene rezultate in jim pridodal dovolj lastnih kritičnih misli v pogledu položaja v domači državi. Njegovo knjigo bo prečital s pridom pravnik kriminalist, ker gre do kraja razvoja in prinaša stvari, ki so za proučevanje mednarodnih kriminalnopolitičnih problemov potrebne. Zlasti hočemo pokazati na najvažnejšo dobo, v kateri se je Društvo narodov oprijelo posredovanja med državami-članicami, da se upreprosti izročitev (ekstradicija) in izgonstvo, da se poenoti borba zoper falzifikacijo novcev, čekov, vrednostnih papirjev, potnih listov, zoper trgovino z ženskami in deco, zoper zlorabo opija, zoper pornografijo in pod. Policijski praktik pa najde v knjigi praktičnih migljajev za svojo službo v mednarodnem prometu zlasti glede organizacije mednarodne policije, vendar se bo moral še poprej seznaniti z »delom« iz obsežnejših knjig, ki se pečajo s tehniko policijske službe doma. V podrobnosti se ne moremo spuščati. Naj zadostuje, da navedemo še nekatera posebno dobra poglavja iz knjige, kakor o pojmovanju mednarodnih zločincev in zločinov, o vlogi radija v policijski službi, o ženski policiji itd. Tudi poglavje o izročitvah zločincev je lepo in poučno sestavljeno; vendar pogrešamo v njem dvoje: konstatacije zakonite osnove, po kateri veljajo vse konvencije, ki jih je sklenila glede ekstradicije bivša kraljevina Srbija, še nadalje za kraljevino Jugoslavijo, dokler se ne izpremene (zakon z dne 28. junija 1922); dalje: razložitve, da anarhisti ne štejejo med politične zločince in se smejo izročevati od ene do druge države (mednarodna konferenca v Rimu 1898). Na kraju knjige meni Lazarević, da se je naša državna policija doslej le slabo posluževala dobrot, ki jih nudi mednarodna organizacija policijske službe in pravi, da »smo se pogotovo zadržavali samo na njegovanju kulta profesionalne solidarnosti i prijateljstva sa policijama ostalih država«.

Tako spoznanje, mislimo, je prvi korak k zboljšanju razmer. Nemala zasluga pisca pa je, da je na to s svojo knjigo opozoril; saj nam vprav ona kaže, kako bore malo problemov mednarodne policijske službe je dobilo pri nas pravega odmeva. Upajmo, da preidemo po piščevih ugotovitvah skoraj od golih simpatij do resničnega sodelovanja v mednarodni policiji.

Dr. Metod Dolenc.

Von Hippel Ernst: Die Krise des Rechtsgedankens. (Schriften der Königsberger Gelehrten-Gesellschaft, 9. Jahr, Heft 3.) Max Niemeyers Verlag, Halle a/d Saale. Str. 24.

Najnovejša doba presenetljivih političnih dogodkov, ki pričakuje, deloma radostno, deloma strahoma, preobratov tudi na umstvenem polju, ne more in ne sme zanemarjati nauka o smislu prava. Vsaka razprava v tem pravcu zajema; nepokojnost normalnega žitja vzbuja namreč dvome o pravilnosti preizročenih pojmov. E. v. Hippel nam predočuje smisel prava v grški antiki kot obče transcendenten, v srednjem veku kot krščanski, v evangelski cerkvi kot tak, da stoji nad pravom država, v dobi naravnega prava kot »solipsismus« nad božanstvom in človeštvom. To zadnje pojmovanje je vedlo do načela, da je pravo samo »postavljeni zakon«. Hippel sodi, da je takšno načelo neizvedljivo. Nova pota so mu: Klic po socialnem redu; po političnem vodstvu; po metafizični usmerjenosti, slednjič po religiozni preobnovitvi. Saj je moderni pojem narave, obsegajoč monistično človeka in svet, sam v sebi razpadel. Zdi se, da izraža ta brošura, kakor je majhna, toda gladko pisana in z velikim znanstvenim aparatom opremljena, slutnje, ki se ne dajo a priori odpraviti kot neuresničljive.

Dr. Metod Dolenc.

Zingg Ernst: Schuld und Sühne im Strafrecht. Christl. Buchhandlung »Immanuel«, St. Gallen, 1932. Str. 63.; cena 1.40 M.

Pisatelj te knjižice je švicarski odvetnik, njegovo delce pa je pojav, ki kaže, da ideologija stare klasične šole kriminalistov še vedno živi. Iz tega vidika je knjižica zanimiva od prve do zadnje vrste; seveda s tem ne rečemo, da je znanstveno opravičena. Da se danes, ko pozitivistična kriminalistična struja prereka vsako etično krivdo kot irracionalno institucijo; ko sociološka struja jemlje etično krivdo le za merilo, na kakšen način naj se asocijalni zločinec reklasira, postavlja resen pravnik, ki je za svojo drobno študijo uporabil 117 samostojnih znanstvenih del in še celo vrsto pravnih revij, na stališče, da zahteva zločin samo pravično povračilo, in sicer v smislu svetega pisma, za to je bilo vse — kakor treba — znanstvenega poguma. Pa še več. Dočim se giblje prvi del knjižice (str. 5. do 31.), ki govori o »krivdi«, izvečine v okviru odobravanja švicarskega načrta za nov kazenski zakonik, tako da sam na sebi ne izziva niti graje, niti pohvale, popne se pisatelj v svojem drugem delu (str. 32. do 50.), posvečenem »spravi«, do izvajanj, ki po svoji odločnosti kar osupnejo. Raz svoje (transcendentalno) stališče obsoja n. pr. Belgijo, ki je pred svetovno vojno »in unverschämter Weise im Kongostaate die Wilden bis aufs Blut ausgesogen«; obsoja Nemčijo, ki je »vor dem Kriege in wirtschaftlicher Hinsicht die umliegenden Länder rücksichtslos behandelte«, in pravi za obe državi, da sta zaslužili opustošenje, odnosno poraz. Naša današnja pravstvena zavest da zahteva pripoznanje krivde kakor tudi kazni. Nerazumljiva da nam je nauk kak-

šnega Avguščina ali Calvina o predestinaciji. Kaj bi ves nauk Kristusa o molitvi hasnil, ako bi bilo vse zaman? Zakrivljenje zahteva kazen, ampak samo pravično, ki pomeni spravo. Tem izvajanjem pa postavlja nasproti današnje pojmovanje o krivdi in kazni: Prišlo da je do tega, da je vredno kazni samo še to, »was gewissen Klassen als bequemer erscheint...« Čujmo, kaj biča z najhujšimi izrazi: »Man will ja nicht zugeben, dass das ganze Geschäftsleben im grossen und ganzen auf Betrug aufgebaut ist, insbesondere wollen ja die Banken nicht anerkennen, dass ihre Verträge, durch welche sie sich selber schützen, vielfach auf den Ruin vieler Bürger aufgebaut sind. Sie rechnen mit dem Ruin, verschweigen ihn. Darin liegt Schuld und Schmutz.« Še ostreje govori o akcijskih družbah in pravi, da je razumljivo, da se v švici že od nekdaj njim ne zaupa... »Bei der Aktiengesellschaft ist ja gerade das Gefährliche, dass die Verantwortung niemand trägt. Der dunkle Name Aktiengesellschaft deckt die Schuld der fehlbaren Gewalthaber zu.« — Tako se izraža pisatelj, ki svoj tretji del knjižice »Jenseits des Rechts« (str. 51.—63.) zaključuje z besedami: »In der Ewigkeit, da ist Gerechtigkeit«. Tolstojev nauk, da samo ljubezen ljudi vzgaja, pisatelj zametava. Po njegovih mislih naj se sodi krivda in izreka kazen kot pravična sprava zaradi kršitve zakonov zoper ljubezen do bližnjega, ali sprava bodi objektivno zadoščanje za občestvo ljudi. Tako sodbo pa naj izreka »das hohe Richteramt, das einst als von Gott eingesetzt galt«. Porotno sodstvo pisatelj odklanja, ker od ljudskega mnenja ne moremo pričakovati prave pravičnosti... Vidi se, da se tudi na skrajni desnici klasične šole kriminalistov pričena reakcija zoper skrajno levo pozitivistične šole, metode obeh pa se znajdeti v radikalizmu, da ne rečemo, boljševizmu.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Mifička August a Dr. Scholz Otto. O trestním soudnictví nad mládeží. Nákladem »Československého Kompasu«. Praha. 1932. Str. XI + 309.

Kakor znano, se je na Čehoslovaškem, kakor tudi v Nemčiji in v Avstriji, preosnova mladinskega kazenskega prava izvršila pred občno reformo kazenskega prava. Čehoslovaški zakon o mladinskem sodstvu (Zákon o trestním soudnictví nad mládeží), ki vsebuje tudi materijalno-pravne določbe o odgovornosti maloletnikov (§§ 1—27), je stopil v veljavo dne 11. marca 1931 (č. 48 Sb. z. a. n.) ter dobil obvezno moč dne 1. oktobra istega leta.

Avtorja zgoraj navedenega komentarja sta aktivno sodelovala pri izdelavi vladinega osnutka tega zakona in pri pretresanju o njem v parlamentu. Komentar vsebuje obširne izvlečke iz uradnih motivov in iz poročila ustavno-pravnega odbora spodnje zbornice, kakor tudi številna pojasnila komentarjev. V posebni prilogi (drugi del komentarja, str. 191—296) so izčrpno navedene uredbe čehoslovaškega ministrstva pravde, ki so bile izdane v zvezi z novim zakonom, med njimi zelo zanimivi predpisi o otrocih ciganov, ki nimajo stalnega bivališča. Komentar je opremljen s stvarnim kazalom. Zunanost knjige je nad vse dobra. Vzoren komentar odličnih čehoslovaških kriminalistov toplo priporočamo.

vsem, ki se zanimajo za razvoj čehoslovaške zakonodaje, zlasti pa našim mladinskim sodnikom in delavcem na polju mladinske zaščite.

A. Maklecov.

Dr. Čulinović Ferdo: Zemljišnoknjižno pravo. Beograd, Samozaložba, 1933. Str. 204. Cena 30 Din.

Znani pravniški pisatelj, soizdajatelj »Pravosudja« in avtor obširnega komentarja k zemljiškoknjižnemu zakonu je napisal pod naznanjenim naslovom sistematično delo o našem zemljiškoknjižnem pravu. Predmet precej obširne knjige je zemljiškoknjižno pravo v ožjem smislu, torej iz zemljiško pravo o železniških in rudniških knjigah. Krajšemu uvodu, ki opisuje postanek in današnji sistem zemljiških knjig, sledi občni del, obsegajoč popis sestavin in osnovanja zemljiških knjig, nato pa posebni del. Tega prvi pododdelek prinaša pod naslovom materialno pravo razlago o vpisih (vobče, legitimacija, pristojnost, listine, pravni naslov, vrsta in obseg vpisov, vrstni red) ter posebej o zemljiškoknjižnih pravicah, drugi pa formalno zemljiškoknjižno pravo (načela, predlogi, rešitve, vpise, pravna sredstva).

Knjiga sama je pisana jako pregledno in v lahko umljivem jeziku in bo služila v prvi vrsti pisarniškemu osebju zemljiškoknjižnih oddelkov pri sodiščih. Temu bo prav dobro došel uvod o postanku in pomenu zemljiških knjig, zatem pa posebna poglavja o zemljiškoknjižnih pravih. Knjigo tudi ni podcenjevati kot prvi uvod v študij zemljiškoknjižnega prava. Dobro bodo prišla tu razlaganja o osnovnih pojmi, razbistritev in načelna odločitev nekaterih spornih vprašanj, potem pogojeno stališče avtorjevo nasproti nekaterim posebnostim srbskega prava v pogledu na obravnavanje v zemljiški knjigi. Na drugi strani pa utegne knjiga premalo nuditi dijakom, ker načela zemljiških knjig, po katerih smo takorekoč vajeni razporejati celo snov in izvajati iz njih pravne zaključke, niso podana z enako obširnostjo kakor druga snov, marveč bolj sumarično in pogrešamo zato marsikatero objašnjenje, ki ga izzove uporaba teh načel (n. pr. izbrisne tožbe, zaznamba spora in dr.). Sploh podaja knjiga vzlic obširnosti bolj osnovno materijo in je pisana bolj iz praktičnih kakor teoretskih vidikov. Nasproti temu pa moramo priznati, da bo knjiga služila dobro kot uvod za nadaljnjo poglobitev v proučevanje te pravne discipline, pri čemer bo najboljši kažipot bogato zaznamovana literatura.

V našem pravu doslej nimamo sistematskega dela o zemljiškoknjižnem pravu. Poleg ostalega priporoča tudi to najnovejše Čulinovićevo delo.

Dr. R. Sajovic.

Dr. Reisman Avgust: Delovno pravo. Ljudska tiskarna, Maribor, 1933. Str. 184, cena 15 Din.

Skoro istočasno z obširnim Bajičevim komentarjem je izšlo to delce o delavskem pravu. Knjižica gotovo ne pretendira znanstvenih ambicij, no zato ni prav nič manj važna kakor kako drugo strogo znanstveno delo. Pisana je za delovnega človeka-nepravnika, ki se hoče hitro in na kratko poučiti o svojih pravicah in dolžnostih iz delovnega

razmerja nasproti delodavcu. V tem pa je pisec brez dvoma pogodil pravo. Na vsako vprašanje daje kratek, hiter in lahko umljiv odgovor. S tem je zadoščeno prvi potrebi. Sporna vprašanja, ki jih poraja praksa precej obilno, sicer niso niti nakazana, še manj pa rešena, toda to tudi ni bil namen knjižice, ki je nastala iz piščevih predavanj v letih 1931 in 1932 in ki so bila namenjena najširšim krogom uslužbencev. Kar morajo vedeti delodavci in delojemalci o vzajemnem pravnem razmerju med seboj, to je v knjigi razloženo na poljuden način. Knjižica je zato popolnoma izpolnila svojo nalogo, temu dokaz tudi, da je bila skoro potrebna že druga izdaja.

Dr. R. Sajovic.

Dodatek Spomenici V. glavne skupštine Kongresa pravnika Kraljevine Jugoslavije u Dubrovniku, dana 7.—9. X. 1932. Stalni odbor Kongresa, Zagreb, 1933. Str. 58, cena 15 Din.

Dočim so izšli referati za dubrovniški kongres že pred kongresom samim v Spomenici, je vsebina dodatka opis priprave in samega poteka kongresa. Natisnjeni so poleg zapisnika o glavni skupščini zlasti zapisniki o sejah vseh sekcij skupščine. Poleg referatov dajejo ti verno sliko o velikem zanimanju, ki zavzema jugoslovanske pravnike za teoretska vprašanja, in ki je od kongresa do kongresa večje. Zato ima urednik Dodatka, predsednik kongresa dr. P o l i t e o prav, ko se zahvaljuje vsemu pravništvu, da je ono in sicer v celoti prav toliko zaslužno na uspehu kongresa kakor poedinci, »službene« osebe, ki so pripravljale kongres in referate. V knjigi so poleg navedenega natisnjeni: referat dr. L u n a č k a o trošarini, ki je bil za Spomenico prepozno oddan, predsednikov članek iz »Dubrovačke tribune« in opis potovanja beograjskih posetnikov kongresa preko Čakora skozi Zeto.

Dr. R. Sajovic.

Dr. Brnčić Fran: Zakonik o sudskom postupku u gradjanskim parnicama. Zagreb, Samozaložba, 1933. Str. 367, cena 100 Din.

Dr. B r n č i ć je izdal grajanski postopnik v obliki žepnega notesa, na tankem papirju in z majhnim tiskom. Spominja nekoliko na »Liliput« in »Zwerg« izdaje nemških in avstrijskih zakonov. Le da je tisk Brnčićeve knjige veliko bolj razločen in da vsebina ni tako stisnjena kakor v navedenih izdajah in zato skoro ne utruja očesa. Knjiga, opremljena z obširnim stvarnim kazalom in vezana v mehko usnje, je kakor nalašč za onega, ki na službena potovanja noče jemati debelih knjig.

Dr. R. S.

Dr. Koranyi Karol: Die heilige Schrift und das weltliche Recht, vornehmlich im Mittelalter. Odbitka z dzieła zbiorowego: »La Pologne au VII-e Congrès International des Sciences Historiques.« Varsovie, Société Polonaise d'Historie. 1933. Str. 11.

Zelo delavni privatni docent lwowske pravne fakultete Koranyi preiskuje v tej drobni studiji globoki vpliv krščanstva na vse prosvetno življenje in zlasti na pravo spreobrnjenih narodov. Izhaja iz vsebine svetega pisma in navaja pravne institucije, ki so bile po njem zasnovane. Ne bomo tu posameznih primerov navajali; zadostuje naj ugotovitev, da jih je našel in obrazložil iz zasebnega, ženitnega, zlasti tudi še iz kazenskega prava. Naznanjamo namreč to razpravo zato, ker v njej

napoveduje avtor posebno podrobno publikacijo o istem predmetu z navedbo virov in književnosti. To delo smemo z velikim zanimanjem pričakovati zlasti jugoslovanski pravni zgodovinarji, ker nam je pravna zgodovina severnih Slovanov brez dvoma premalo poznana in nam bo napovedana publikacija odkrila gotovo mnogo zanimivih skupnih momentov z našo.

Dr. Metod Dolenc.

Pravni zbornik. Koncem meseca julija je izšla v Podgorici prva številka novega pravnškega mesečnika, Pravni zbornik. Kakor izvajajo izdajatelji, je namen tega časopisa, gojiti splošno pravoznanstvo, predvsem in v prvi vrsti pa posvečati pažnjo črnogorskim pravnim običajem in jih ustanoviti. V tem je namreč največja potreba, kajti mladi pravniki, ki prihajajo iz šole, se znajdejo v največjih težkočah, ko jim je treba v praksi soditi po pravnih običajih.

Novi mesečnik je torej na vsak način potreben, saj je grajsko materijalno pravo v Črni gori še v precejšnji meri običajno. Vsebina številke tudi kaže, da mislijo uredniki prav resno, poprijeti se te prve zastavljene jim naloge. Urednik novemu časopisu je Božidar Tomovič, a redakcijski odbor sestavljajo Milovan Vuković, Boško Bojović, Marko Popović in Petar Protić. Letna naročnina znaša 90 Din.

Dr. Goršič Franz: Zum neuen jugoslawischen Zivilprozess. Posebni odtis iz Zeitschrift für Ostrecht, 1933, str. 559—590.

Comité Maritime International, Bulletin 92, 93: Conference D'Oslo 1933. Rapports Preliminaires I, II. Str. 121, 33.

Charles Diehl: Istorija vizantiskog carstva. Iz francoščine prevedel Perović Radoslav. Beograd, Geca Kon, 1933. Str. 228.

Djaja Ivan: Od života do civilizacije. Beograd, Geca Kon, 1933. Str. 119.

Dr. Blagojević Vidan: Izjednačenje obligacionog prava u slovenskim državama. Koreferat za Bratislavo. Str. 30. (Pravosudje.)

Dr. Werk Hugo: O izjednačenju sudskog građanskog izvršnog prava u slavenskim zemljama: Bugarskoj, čehoslovačkoj, Jugoslaviji i Poljskoj. Referat za Bratislavo. Str. 23. (Mjesečnik.)

Dr. Subbotić I. — Dr. Stojković Sl.: Hipoteka na rečnim brodovima u slovenskim državama. Referat za Bratislavo. Str. 16. (Pravosudje.)

Dr. Marković Čeda: U koliko je preporučljivo ograničenje prava svojine. Koreferat za Bratislavo. Str. 14. (Pravosudje.)

Dr. Bartoš Milan: Izjednačenje kolizionih normi bračnog prava u slovenskim zemljama. Koreferat za Bratislavo. Str. 21. (Arhiv za pravne i društvene nauke.)

Članki in razprave v pravnških časopisih. Arhiv. XLIV. št. 1, 2.: Kongres pravnika slovenskih država. Maklecov A.: Normativna teorija vinsti u Krivičnom pravu. Tasić Dj.: O pravnom značaju pojma katedre. Solovjev A.: Dušanov zakonik kod Paštovića. Mirković M.: Zanatski pokret. Mirković Dj.: Pravni pojam broda. Godina D.: Naše novo vanparnično pravo, njegov istoriski razvitak i pojam. Frantlović B.: Administrativni spor i policiskokaznene odluke. Prokopijević M.: Važnost ranga i ocene pri unapredjivanju službenika. Bartoš M.: Izjednačenje kolizionih normi bračnog prava u slovenskim zemljama. Uzelac D.: Može li drž. savet obavezati upravnu vlast na unapredjenje drž. službenika. Stjepanović N.: Važnije odredbe Finansijskog zakona za 1933/34 god. u

vezi sa statusom aktivnih drž. službenika i penzionera. Taranovski T.: Stogodišnjica dela Mačejovskog i aktuelni zadaci uporedne istorije slovenskih prava. — **Branič št. 7.**: Vasiljević T.: Odnos između prestupnog i istupnog samovlašća u našem zakonodavstvu. Popović J.: Komentar čl. 4. Zak. o taksama. Cosić F.: Nekoliko reči o izuzetnom pritvoru iz t. 3. § 380 Kp. kod sreskog suda. — **Branič št. 8.**: Medjunarodni Savez advokata. Kongres Medjunarodnog Saveza Advokata. Jovičić D.: Sloboda sudijskog uverenja i nezavisnost odluka sudijinih. Konić R.: Da li ima mesta traženju veštačenja potpisa na javnoj ispravi u građanskoj parnici, kad stranka odreče, ili izjavi da se ne seća da je potpis na ispravi njen potpis. — **Mjesečnik št. 6, 7.**: Milobar F.: Svjetska gospodarska kriza i svjetska ekonomsko-monetarna konferencija. Werk H.: O izjednačenju sudskog građanskog izvršnog prava u slavenskim zemljama: Bugarskoj, Čehoslovačkoj, Jugoslaviji i Poljskoj. Devčić M.: Zabrana reformacije in pejus (§ 327 Kp.). Špiller K.: Zakonska zaštita pronalaska prije prijava patenta. Magjer D.: O penzionom osiguranju bañovinskih kontraktualnih činovnika i dnevničara. Peručić Š.: K postajanju čl. 5. Ugrpp. Vuković M.: Pravna zaštita novčanih zavoda. Ščetinec J.: Demokratizacija radnog odnosa. Eisner B.: Adalbert Shek-Vugrovečki. — **Mjesečnik št. 8.**: Politeo I.: Kongres pravnika slavenskih država. Henigsberg L.: Treba li dozvoliti učešće laičkog elementa u krivičnom pravosuđu. Frank S.: Potreba i razlozi unifikacije krivičnoga prava. Milobar F.: Svjetska gospodarska kriza i svjetska ekonomsko-monetarna konferencija. Ivšić M.: Izmjene i dopune zakonu o zadrugama od 9. svibnja 1889. Kasumović M.: Nekoliko primjetaba na nacrt jednoga novoga zakona. Hribar M.: Nužne dopune u zakonu o izvlazbi nekretnina u gradu Zagrebu. — **Policija št. 13, 14.**: Krajinski N.: Posrnuli ljudi. Čubinski M.: Povodom jedne nove knjige. Sagadin S.: Jedno jugoslovensko sistematsko delo o upravnom pravu. Paradjanin M.: Da li je § 383 novog Kz. derogirao propis § 375a starog Kz. Uredjenje ustanove G. P. U. u Sovjetskoj Rusiji. Gajić N.: Jedan prilog za potpuno i pravilno rešenje pitanja o zaštiti najnužnijega alata. Djelošević B.: O pravnim lekovima u krivičnim delima. — **Policija št. 15, 16.**: Krajinski N.: Posrnuli ljudi. Sagadin S.: Jedno jugoslovensko sistematsko delo o upravnom pravu. Andjelković N.: Reč, dve o potrebama našeg pravosuđa. Petrović B.: Sudije specijaliste i eksperti. Paradjanin I.: Da li je § 383 nov. Kz. derogirao propis § 375a st. Kz. Frantlović B.: O izvršenju presude. Ustanova G. P. U. u Sovjetskoj Rusiji. Georgijev G.: Deca kao svedoci. Lević R.: Lombrozov tip zločinca. Žigić V.: O banovinskim uredbama po ustavu od 3. septembra 1931 g. Stanković N.: Nešto o prinalležnostima organa varoških opštinskih straža. Mihajlović M.: Da li je za primenu § 298-II Kz. potrebna tužba druge strane. — **Pravosudje št. 13, 14.**: Flesinjski V.: Sudovi i sudije Poljske Republike. Arandjelović D.: Tumačenje § 13 Stz. Škarica V.: Razvitak pomorskog privatnog prava na jugoslovenskim obalama. Jović J.: Zabrana i tužba po kratkom postupku. Matijević I.: Nadležnost sudije pojedinca u građanskim pravnim stvarima. Štrauh H.: Tražbine pupilarnih masa i zakoni o zaštiti zemljoradnika. Maklecov A.: Učiniočeva ličnost u jugoslovenskom krivičnom pravu. Gradnik A.: Nekoliko opomb k čl. 4 Zak. o zašč. javne varnosti in reda v državi. Vukčević R.: Istražni zatvor. Jovanović St.: Odmeravanje kazne. Branković S.: Nekoliko reči o § 48 Ur. o posl. redu za redovne

krivične sodove. Vragovič A.: O našim novim sodskim zakonima. Boremović A.: Još o ispitanim sodskim pripravnicima. — **Pravosudje št. 15, 16.**: Prvom kongresu pravnika slovanskih država. Georgijev N.: Pravosudje, organizacija sodova i sudstva u Bugarskoj. Marković Č.: U koliko je preporučljivo ograničenje prava svojine. Subbotić-Stojković: Hipoteka na rečnim brodovima u slovanskim državama. Blagojević V.: Izjednačenje obligacionog prava u slovanskim državama. Arandjelović A.: Odmeravanje kazne. Vukčević R.: Istražni zatvor. Škarica V.: Razvitak pomorskog privatnog prava na jugoslovanskim obalama. Sajovic R.: K tolmačenju § 13 Stečajnega zakona.

Razne vesti.

Častni doktorji univerze Komenskega v Bratislavi. Dan pred početkom shoda pravnikov slovanskih držav v Bratislavi se je vršila na tamošnji pravniški fakulteti lepa in nad vse pomembna slavnost. Dne 8. septembra je podelila fakulteta častni doktorat petim zaslužnim slovanskim pravnikom in sicer univerzitetnim profesorjem Štefanu Bobčevu iz Sofije, Metodu Dolencu iz Ljubljane, Romanu Dompkovskemu iz Lvova, Slobodanu Jovanoviču iz Beograda in Kazimiru Kumaničkomu iz Krakova. Pri tej svečanosti, kateri je prisostvovalo na stotine došlih pravnikov, se je zahvalil dr. Dolenc v svojem imenu in za odsotnega dr. Jovanoviča, ter izrekel pri tem tele misli: Srečnega se čuti, da more govoriti na taki slavnosti v materinem jeziku (za Jovanoviča je spregovoril par stavkov srbohrvatski, izrazujoč prepričanje, da gleda na promocijo za doktorja honoris causa tako kakor on). Največ sveta otrokom sliši Slave, je veljalo za časa črtomira, poslej so se meje umikale, v 14. stoletju ustalile. Češki Karl IV. je pisal srbskemu štefanu Dušanu »Ljubi brat...« S tem so bili navezani stiki med Zapadno in Istočno Evropo, med Severnimi in Južnimi Slovani. Zgodovina je postavila tedaj Bratislavo na razkrižje in ona je svojo vlogo kot posredovateljica med zapadom in vzhodom sijajno vršila. Mesto ima v arhivu od prvega početka do 14. stoletja 9000 arhivalij, zemljiško knjigo pa ima od srede 15. stoletja do srede 19. stoletja kot najpopolnejšo v Evropi in na svetu. Delilo je usodo Srednje Evrope v najlepšem pomenu in ko je prišel prevrat, je zaplavalo naravno v Slovanstvo. Tedaj je dobilo to visoko kulturno mesto popolno univerzo, njena pravniška fakulteta pa je bila mogočna opora za združenje slovanskih pravnikov na shodu. V tem smislu je fakulteta zasnovala tudi idejo promocije za častne doktorje raznih slovanskih narodov kot najvidnejši izraz stremljenja za zблиžanje in pobratenje vseh pravnikov slovanskih držav v en cilj: da pripade bodočnost Slovanom na podlagi njih pravnega pojmovanja. (Buren aplavz.) Tista fakulteta, ki je zasnovala to akcijo in jo izvedla, jo bo vzdrževala tudi v bodoče krepko, zato zaključuje z vzklikom »vivat, crescat, floreat Alma mater Comeniana!« Kakor že prej parkrat je zlasti po zaključenem govoru zbrana pravniška množica izrazila z vsesplošnim ploskanjem svojo zadovoljnost. Svojemu predsedniku dr. Metodu Dolencu pa čestita k odlikovanju društvo, »Pravnik« tudi na tem mestu.

Anton Mikuž. Dne 26. septembra t. l. je umrl v Ljubljani upokojeni višji računski svetnik Anton Mikuž. Svoje dni je vršil pri raznih ljubljanskih časopisih imenitno in odgovorno nalogo jezikovnega pregledovalca. Kot odličen poznavalec našega jezika je bil svetovalec mnogim urednikom. Tudi pokojni dolgoletni urednik »Slovenskega Pravnika« dr. Majaron se je zatekal često k Mikužu na posvete in jih skrbno upošteval. Jezikovno pregledal je Mikuž okoli l. 1910 tudi par številki našega društvenega glasila, sicer pa neposredno in v večji meri pri njem ni sodeloval. Pa tudi to mu zagotavlja hvaležen spomin v naših analih.

Osebnosti. Za sodnika apelacijskega sodišča v Ljubljani je postavljen Debeljak Alojz. Za sodnika okrožnega sodišča sta postavljena Barle Gustav v Novem mestu in Kovač Fran v Mariboru; za sodne pristave: dr. Tomišek Teodor (apelac. v Ljubljani), Maslov Evgenij, Šauer Rudolf, Pance Vinko in Prohinar Viktor pri okrož. sodišču v Ljubljani, dr. Berlic Leon in Punčuh Vladimir pri okrož. sodišču v Mariboru, dr. Finžgar Alojz in Šmid Alojz pri okrožnem sodišču v Celju, Beljan Mihael in Rezl Josip pri okrožnem sodišču v Novem mestu, dalje pri sreskih sodiščih: Poljanec Franjo, Tomc Josip (Ljubljana), Pureber Emil, dr. Obranc Adolf (Maribor), dr. Pompe Leon v Celju, Picek Ivan v Novem mestu, dr. Gorup Milan v Ptuj, Miškot Andrej v Dolnji Lendavi, dr. Merhar Bogdan na Vrhniki. Postavljeni so dalje za državnega tožilca dr. Rus Davorin, za namestnika državnega tožilca Groznik Ivan (Novo mesto) in Antipin Nikolaj (Celje). Premeščeni so sodniki sreskega sodišča Roš Bogomir v Mursko Soboto, Zorko Josip na Vransko, Potrato Karol v Kamnik. — V področju Dravske banovine so postavljeni: za oddelnega načelnika dr. Pfeifer Vilko; za banska svetnika dr. Karlin Ivan, dr. Ipavec Marko; za sreske načelnike dr. Vidmar Ivan (Celje), dr. Vrečar Lovro (Radovljica), dr. Senekovič Ivan (Maribor levi breg); za sreske podnačelnike Pezdič Franc (Maribor — levi breg), Svetina Anton (Celje), dr. Zobec Ivan (Ljubljanska okolica), dr. Eiletz Leopold (Maribor — desni breg), dr. Orožim Josip (Celje), dr. Mlinar-Cigale Franjo (Ljutomer). — Za javnega beležnika v Kranju je postavljen Bakovnik Ivo. — Odvetniško pisarno so otvorili: Hočevar Mirko v Celju, dr. Čampa Lojze v Ljubljani, dr. Kamušič Josip v Ljubljani, Malnič Fran na Brdu, Kapus Vladimir v Mariboru. V pokoj so stopili apelac. sodnik Levičnik Albert, sreski sodnik Lenart Adolf in oddelni načelnik dr. Stare Leon. Izvrševanju odvetništva se je odpovedal Žmavec Josip. — Umrli so sreski sodnik dr. Tavželj Franjo, sreski načelnik Karlavari Ernest, javni beležnik Tavzes Fran, starešina sreskega sodišča dr. Tomšič Rihard.

1

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika in letniki „Slovenskega Pravnika“ od l. 1909. naprej. Cena s poštno vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki od 1923 do 1932 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.

Dr. Edvard Pajnič — dr. Avgust Munda:

**Sistematičen pregled
pritožb v sodnem kazenskem
postopniku.**

Priloga „Slovenskemu Pravniku“ št. 9. — 10.

Ljubljana 1933

*Natisnila „Narodna tiskarna“ v Ljubljani
Predstavnik Franc Jezeršek*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

—

—

Sistematičen pregled pritožb v sodnem kazenskem postopniku.

Dr. Edvard Pajnič — dr. Avgust Munda.

Dr. Edvard Pajnič — dr. Avgust Munda.

Pravni lek pritožbe se more vlagati praviloma zoper vse rešitve in naredbe sodišč prve stopnje, teh odločb je mnogo vrst, radi tega je tudi mnogo vrst pritožb, ki so raztresene po vsem zakonu. Novi kazenski postopnik kaže sicer proti prejšnji zakonodaji v tem pogledu napredek, ker je zbral splošne določbe o pritožbi v poseben oddelek (§§ 328. do 331. k. p.). Kljub temu pa je, težko pregledati posamezne vrste pritožb, ki so raznovrstne ne le po vsebini, marveč tudi po tem, kje se vlagajo in v katerem roku, kdo jih sme vlagati, kdo o njih odloča in končno, ali in v katerem obsegu se v posameznem primeru dopustne.

Ta knjižica naj nudi kratek pregled vseh važnejših pritožb, ki jih ozise ~~—————~~ ozko odmerjen, podrobnosti omenja le tam, kjer so se pojavili v sodni praksi dvomi ali kjer je zakon nejasen. Na kratko upošteva tudi sodno prakso, kakor se je ustalila, odkar je bila uveljavljena nova kazenska zakonodaja. Knjižica naj torej olajša praktikom preizkus sodnih rešitev in naredb, ne peča se pa s kritiko posameznih zakonitih določb, če lege lata niti s temi, ali in kako bi bilo posamezne določbe izpremeniti če bi se ferenda.

I. O pritožbi vopča.

A. 1. Količina pritožbe.

Pritožba je redni, praviloma devolutivni in praviloma nesuspendivni pravni lek strank ali drugih priuadetih oseb zoper rešitve in naredbe (§ 74 k. p.), izdane po pravilih kazenskega postopnika.

Ljubljana 1933

Sistematičen pregled pritožb v sodnem kazenskem postopniku.

Dr. Edvard Pajnič — dr. Avgust Munda.

Uvod.

Pravni lek pritožbe se more vlagati praviloma zoper vse rešitve in naredbe sodišč prve stopnje; teh odločb je mnogo vrst, radi tega je tudi mnogo vrst pritožb, ki so raztresene po vsem zakonu. Novi kazenski postopnik kaže sicer proti prejšnji zakonodaji v tem pogledu napredek, ker je zbral splošne določbe o pritožbi v poseben oddelek (§§ 328. do 331. k. p.). Kljub temu pa je težko pregledati posamezne vrste pritožb, ki so raznovrstne ne le po vsebini, marveč tudi po tem, kje se vlagajo in v katerem roku, kdo jih sme vlagati, kdo o njih odloča in končno, ali in v katerem obsegu so v posameznem primeru dopustne.

Ta knjižica naj nudi kratek pregled vseh važnejših pritožb, ki jih oriše le na kratko, ker je prostor ozko odmerjen, podrobnosti omenja le tam, kjer so se pojavili v sodni praksi dvomi ali kjer je zakon nejasen. Na kratko upošteva tudi sodno prakso, kakor se je ustalila, odkar je bila uveljavljena nova kazenska zakonodaja. Knjižica naj torej olajša praktikom preizkus sodnih rešitev in naredb, ne peča se pa s kritiko posameznih zakonitih določb de lege lata niti s tem, ali in kako bi bilo posamezne določbe izpremeniti de lege ferenda.

I. O pritožbi vobče.

A. 1. P o j e m p r i t o ž b e.

Pritožba je redni, praviloma devolutivni in praviloma nesuspendivni pravni lek strank ali drugih prizadetih oseb zoper rešitve in naredbe (§ 74. k. p.), izdane po pravilih kazenskega postopnika.

2. Pregled pritožnih instanc.

O pritožbi odloča praviloma drugo (nadrejeno) sodišče. Stopnje za pritožbe so razvidne iz nastopne razpredelnice:

Judex a quo	Judex ad quem
sreski sodnik (§ 9., šte. 2, k. p.)	okrožno kot zborna sodišče (§ 11., šte. 3, k. p.),
preiskovalni sodnik (§ 10., šte. 1, k. p.)	okrožno kot zborna sodišče (§§ 11., šte. 1, 331., prvi odst., k. p.), izjemoma apelacijsko sodišče (§ 205., četrti odst., k. p.),
okrožno kot zborna sodišče prve stopnje (§ 11., šte. 1 in 2, k. p.) ali sodnik poedinec okrožnega sodišča	praviloma apelacijsko sodišče (§ 12., šte. 1, k. p.),
apelacijsko sodišče kot sodišče prve stopnje	kasacijsko sodišče, toda le v enem samem primeru (§ 23., tretji odst., k. p.),
predsednik senata	senat okrožnega sodišča (§§ 228., prvi odst., 323., tretji odst., k. p.),
okrožno kot zborna sodišče	izjemoma kasacijsko sodišče (§§ 342., 481., četrti odst., k. p.),
isto sodišče	odloča o pritožbi branilcev, prič in izvedencev, ki so bili kaznovani, ker niso prišli k razpravi (§§ 237., drugi odst., 238., drugi in tretji odst., k. p.).

B. Splošna načela v postopku o pritožbah.

1. Dispozitivno načelo.

Glede uporabe pritožbe ne velja izključno dispozitivno načelo; kazenski postopnik pozna namreč primere, ko mora sodišče po službeni dolžnosti preizkusiti sodno odločbo, če se obdolženec sam ne pritoži zoper njo (n. pr. §§ 117., drugi odst., 119., peti odst., k. p.).

Državni tožilec sme uporabiti pravni lek tudi v obdobjenčevo korist. Ob kakršnikoli pritožbi pa sme sodišče raz-

zbornega sodišča prve stopnje³, kolikor je zakon izrečno ne izključuje (§ 328., prvi odst., k. p.). Zakon pa navzlic temu posamez še izrečno poudarja, da je pritožba dopustna (§§ 108., peti odst., 110., tretji odst., 185., šesti odst., 379., drugi odst., k. p.). S tem hoče zgolj to poudariti, kar je že izrekel v gori omenjenem splošnem pravilu.

Nedopustna je pritožba zoper naredbe in rešitve okrožnega sodišča kot sodišča druge stopnje (§§ 328., prvi odst., 447., četrti odst., k. p.), to pa tudi tedaj, kjer je odločalo okrožno kot zorno sodišče o pritožbi zoper rešitev ali naredbo preiskovalnega (poizvedovalnega) sodnika ali predsednika senata, ker rešuje senat tudi tukaj kot sodišče druge stopnje (§§ 323., tretji odst., 328., prvi odst., 331., drugi odst., k. p.). Kljub temu pa zakon v nekaterih primerih (§§ 119., peti odst., 323., drugi odst., k. p.) izrečno poudarja, da je nadaljnja pritožba (na apelacijsko sodišče) nedopustna. Teh določb pa ni razumeti tako, da bi bila nadaljnja pritožba v sličnih primerih dopustna. Prav tako ni pritožbe zoper rešitve apelacijskega sodišča kot sodišča prve in druge stopnje (§§ 328., tretji odst., 447., četrti odst., k. p.) izvzemši delegacijsko pritožbo (§ 23., tretji odst., k. p.).

Kazenski postopnik pa odreja še v nekaterih primerih, da je pritožba nedopustna. O tem govorimo še pozneje, radi preglednosti pa jih navajamo že sedaj.

1. Seznam nedopustnih pritožb.

Pritožba sploh ali nadaljnja pritožba ali posebna pritožba je nedopustna v teh primerih:

§ 22., četrti odst.: izločitev;

§ 23., tretji odst.: rešitev, s katero delegacija ni dovoljena;

§ 36., rešitev, s katero je ugodeno odklonitvi sodnika;

§ 38., rešitev o odklonitvi zapisnikarja;

§ 98., šesti odst., rešitev, da se ne uvede preiskava;

§ 107., četrti odst.: rešitev, s katero okrožno sodišče odobri, razveljavi ali omili disciplinsko kazen, ki jo je izrekel preiskovalni sodnik;

§ 119., peti odst.: rešitev okrožnega sodišča (senata) o preiskovalnem zaporu;

³ Senat okrožnega sodišča odloča v pripravljalnem postopku v prvi stopnji v teh primerih: §§ 22., 25., 33., 34., 60., drugi odst., 64., 92., tretji odst., 98., četrti odst., 101., 108., drugi odst., 109., četrti odst., 130., drugi odst., 131., tretji odst., 132., prvi odst., 145., drugi odst., 203., drugi odst., 219., prvi in tretji odst.; k. p.

§ 205., prvi odst.: potrdilna rešitev okrožnega sodišča o zavrnitvi zakasnelega ugovora zoper obtožnico;

§ 221., prvi odst.: naredba predsednika senata in senata okrožnega sodišča o odreditvi, pripravi in preložitvi razprave;

§ 224., drugi odst.: naredba o izključitvi javnosti glavne razprave;

§ 228., četrti odst.: odredbe senata glede vodstva razprave;

§ 233., naredbe in rešitve na podstavi §§ 229., 230., 231., prvi in drugi odst., 232. k. p. (disciplinske kazni radi nedostojnega vedenja med glavno razpravo);

§ 238., peti odst.: rešitev senata o pritožbi priče ali izvedenca zoper redovno kazen radi neopravičenega izostanka od glavne razprave;

§ 240., drugi odst.: rešitev o preložitvi razprave;

§ 307., drugi odst.: rešitev o vrnitvi sumljivih stvari obdolžencu;

§ 308.: rešitev o prodaji stvari, ki se ne vrnejo obdolžencu;

§ 323., tretji odst.: rešitev okrožnega sodišča o pritožbi zoper rešitve poizvedovalnega ali preiskovalnega sodnika ali predsednika glavne razprave o stroških;

§ 326., četrti odst.: rešitev, s katero se zavrača prošnja za postavitev v prejšnji stan radi prijave priziva ali revizije;

§ 329.: rešitve po pravnomočnosti obtožbe radi priprave sodbe, kolikor te rešitve ne posegajo v pravice drugih oseb (ki niso stranke);

§ 380., zadnji odst.: pritožbe zoper kršitve med poizvedbami radi dejanj, o katerih sodi sresko sodišče, izvzemši pritožbo zoper ustavitve po § 379. k. p.;

§ 411.: rešitev sodnika poedinca, s katero se dovoli obnova kazenskega postopka;

§ 418., četrti odst.: odlog izvršitve kazni radi pridobinskih in rodbinskih razmer;

§ 424., drugi odst.: odlog plačila denarne kazni ali dovolitev plačila denarne kazni v obrokih;

§ 430., četrti odst.: rešitev, s katero se zavrača prošnja za omilitev kazni;

§ 491., prvi odst.: pritvor osebe, ki naj se izroči drugi državi;

§ 15., prvi odst., zak. o i. k.: prekinitev kazni;

§ 19., ur. o očuv. odredbah: odgoditev očevalnih odredb.

Tu in tam pa odreja zakon, da imajo pravico pritožbe le nekatere osebe, ki jih zakon izrečno imenuje (§§ 108., peti odst., 134., prvi odst., 379., drugi odst., k. p.).

2. Pritožbe zoper odločbe, izdane radi priprave glavne razprave in sodbe.

Odločbe, ki se izdajo po pravnomočnosti obtožbe, da se pripravi sodba (§§ 228., 329. k. p.), in naredbe predsednika senata ali sodnika poedinca, da se odredi, pripravi ali odgodi razprava (§§ 214., 220., 221. k. p.), se smejo pobijati zgolj s pravnim lekom zoper sodbo. Seveda pa jih ni moči več pobijati, čim postane sodba pravnomočna. Po določbi §§ 228., četrti odst., 329. k. p. je pa taka pritožba dopustna, če se z njo ne zadržuje nadaljevanje razprave ali če posega rešitev v pravice drugih oseb. Take primere ima zakon v mislih n. pr. v odločbi §§ 231. in 238., tretji odst., k. p. Že iz stvari same pa je jasno, da je pritožba v tem primeru dopustna le tedaj, (§ 329., zadnji stavek, k. p.), če gre za trajni ali vsaj za še obstoječi poseg v pravice drugih oseb, tako da je pritožilcu na tem, da se odpravi pravno stanje, ki ga je ustvarila pobijana odločba. Naj navedemo le en primer take začasne kršitve pravic druge osebe (branilca), ki ga predsednik razprave ni pripustil k razpravi. Če se razprava preloži na daljšo dobo iz katerihkoli razlogov, tedaj je možna vmesna pritožba; saj imata obtoženec in pravni zastopnik, izbran za branilca, interes na tem, da se odloči, ali je dotični pravni zastopnik upravičen nastopati kot branilec v postopku, ki še traja. Če se pa je razprava po dotični pobijani rešitvi končala s sodbo in če postane sodba pravnomočna, potem tudi dotični pravni zastopnik ne more več z uspehom vložiti pritožbe. Višje sodišče bi moglo namreč v najbolj ugodnem primeru izreči le to, da je bil kršen zakon; za tak izrek pa je pristojno le kasacijsko sodišče (§§ 41., 357., k. p.).

I. Zadržna moč pritožbe.

Pritožba nima zadržne moči razen, kjer to zakon izrečno odreja (§§ 107., četrti odst., 163., 164., 186., 231., drugi odst., 233., zadnji odst., 422. k. p.). Zakon pa dovoljuje, da sme judex ad quo ali judex ad quem zaustaviti izvršitev pobijane rešitve (§ 330., tretji odst., k. p.). Ob drugih prilikah ponavlja zakon to pooblastilo očitvidno le zato, da opozori na to, da kaže v teh primerih izvršitev odločbe praviloma odložiti (n. pr. §§ 326., peti odst., 341., prvi odst., 368., prvi odst., 412., tretji odst., k. p.). Sodnik pa seveda ne sme odložiti izvršitve, če to zakon izrečno zabranjuje. Zakon namreč v posameznih primerih izrečno izključuje, da bi smela imeti pritožba zadržno moč, ker bi to nasprotovalo smotru dotične odločbe, n. pr. §§ 139., šesti odst., 450., tretji odst., k. p.

II. Nadzorstvena pritožba.

Sedanji kazenski postopnik ne pozna nadzorstvene pritožbe v tem smislu, kakor je bila uzakonjena v § 15. avstr. k. p. Sedanji kazenski postopnik daje apelacijskemu sodišču možnost (§ 12., šte. 4, k. p.), da odloča v stvareh nadzorstva o poslovanju kazenskih sodišč prve stopnje (sreskih in okrožnih). Nadzorstvena pritožba ni dopustna, če gre za rešitve ali naredbe, ki jih omenja kazenski postopnik, nedopustna je tudi tedaj, če gre za odločbo, zoper katero ni pritožbe. Pogoj za nadzorstveno pritožbo je ta, da se je s procesualno nepravilnim poslovanjem ali ukrepom, storjenim izven okvirja kazenskega postopnika, ustvarilo tako stanje, ki kvarno posega v pravice pravne stranke, ki se pa še da odpraviti z navodili na nižje sodišče. Praktični primer za nadzorstveno pritožbo je n. pr. ta, če sodišče prve stopnje noče izdati rešitve ali naredbe. Apelacijsko sodišče rešuje nadzorstveno pritožbo na ta način, da spravi postopek zopet v zakoniti tir. Apelacijsko sodišče pa ne more ničesar več ukreniti, če je postopek že končan ali če ne more več vplivati na postopek. Z nadzorstveno pritožbo torej ni moči doseči, da bi apelacijsko sodišče izreklo, da je v konkretnem primeru kršen zakon (§§ 41., 357., k. p.).

Povse drugačen značaj ima nadziranje poslovanja preiskovalnega sodnika po okrožnem sodišču (§ 5., 54., p. r. k. s.).

III. Pritožbe zoper rešitve o stvarni in krajevni pristojnosti.

Tu govorimo le o odločbah do vložitve obtožnice, glede postopka pri sreskem sodišču pa o odločbah do izreka sodbe prve stopnje.

A. Pritožbe zoper rešitve v stvarni pristojnosti.

I. Sresko sodišče.

Vprašanje stvarne pristojnosti je moči rešiti le tedaj, če je dejanski stan kazenske stvari toliko pojasnjen, da je moči presoditi, kakšno kaznivo dejanje je storilec zagrešil. Rešitve o stvarni pristojnosti so posebno pogoste pri sreskih sodiščih, če gre za oficijalne delikte, o katerih misli sresko sodišče, da je za presojo pristojno okrožno sodišče (§ 378., drugi in tretji odst., k. p.). V takem primeru odstopi sresko sodišče stvar državnemu tožilcu. Če meni državni tožilec, da okrožno sodišče ni pristojno za razsojo stvari, vrne spise sreskemu sodišču z zahtevkom, da krivca kaznuje. Če pa meni sresko sodišče, da ni pristojno, predloži spise okrož-

nemu sodišču. Odločba okrožnega sodišča o pristojnosti je potem za sresko sodišče obvezna. Seveda se sme tudi državni tožilec v takem primeru neposredno obrtniti na okrožno sodišče, naj izda rešitev v zmislu tretjega odstavka § 378. k. p. Če odloči okrožno sodišče proti predlogu državnega tožilca, se sme pritožiti na apelacijsko sodišče. Okrožno sodišče odloča namreč tu o lastni stvarni pristojnosti, torej kot sodišče prve stopnje (§§ 328., prvi odst., 331., prvi odst., k. p.).

Če pa je zasebni tožilec predlagal kaznovanje, izreče sresko sodišče, če misli, da ni stvarno pristojno, svojo nepristojnost s posebno rešitvijo in obvesti o tem zasebnega tožilca (§ 378., drugi odst., k. p.). Sresko sodišče pa ne odstopi uradoma spisov okrožnemu sodišču, marveč čaka na predlog zasebnega tožilca. Zasebni tožilec ne vloži v tem primeru nove obtožbe pri okrožnem sodišču, marveč predlaga, naj se spisi odstopijo okrožnemu sodišču, da uvede postopek po § 92., četrti odst., k. p. Ta predlog more zasebni tožilec podati tudi potem, ko je minil rok treh mesecev (§ 86. k. z.), zadostuje, da je vložil v omenjenem roku tožbo pri sreskem sodišču. Po določbi § 51., prvi odst., k. p. je treba namreč zasebno tožbo vložiti na »sodišču«, ni pa potrebno, da bi bilo to sodišče pristojno. V praksi se vrši stvar navadno tako, da predlaga zasebni tožilec že na ustni razpravi sreskega sodišča, naj se spisi odstopijo okrožnemu sodišču, čim vidi, da je za presojo pristojno okrožno sodišče. Iz določbe § 378., drugi in tretji odstavek, k. p. je posneti, da odločuje tu okrožno sodišče o lastni pristojnosti kot sodišče prve stopnje. Radi tega v tem primeru ni umestno vlagati pritožbo zoper rešitev sreskega sodišča. Pravilno je, da se protivi zasebni tožilec, če ni zadovoljen z rešitvijo sreskega sodišča, ki se je izreklo za nepristojno, pristojnosti okrožnega sodišča s tem, da izzove njegovo rešitev; proti tej rešitvi se lahko pritoži v osmih dneh na apelacijsko sodišče. Iz zadnjega odstavka § 378. k. p. pa se ne da posneti, da bi bila pritožba zoper rešitev okrožnega sodišča nedopustna. Ta rešitev je obvezna zgolj za sresko sodišče, ni pa neizpodbojna za stranke. Obdolženec pa lahko pobija stvarno pristojnost tudi še z ugovorom zoper obtožnico.

2. Okrožno sodišče.

Okrožno sodišče kot sodišče prve stopnje (§ 11., števil. 2, k. p.) se lahko izreče za nepristojno do glavne razprave (§§ 278., 279. k. p.), sodnik poedinec okrožnega sodišča pa tudi še pozneje (§ 276. k. p.). Po pravnomočnosti obtožbe ni več moči pobijati krajevne pristojnosti. Po besedilu določbe

§ 211. k. p. pa ni zapreke, da odloča okrožno sodišče še po pravnomočnosti obtožbe o stvarni nepristojnosti in odstopi stvar sodišču, ki je stvarno pristojno (n. pr. § 301. k. z.). Odločba okrožnega sodišča pa ni več mogoča, če je postala obtožba pravnomočna z odločbo apelacijskega kot ugovornega sodišča (§ 207. k. p.). V tem primeru presodi stvar sodeče sodišče (§ 279. k. p.).

Rešitve o stvarni pristojnosti proti predlogu upravičenega tožilca in pritožbe zoper te rešitve so možne tudi v pripravljalnem postopku, praktično pa utegnejo biti precej redke, zlasti pri poizvedbah, ki jih vodi državni tožilec, ker je tu državni tožilec dominus litis. Povsem drugačna je stvar pri poizvedbah, ki jih predlaga zasebni tožilec ali zasebni udeleženec kot tožilec. Če ima poizvedovalni sodnik pomisleke glede umestnosti tožilčevih predlogov, izzove odločbo senata (§ 101. k. p.). Zoper rešitev senata, s katero se odredi odstop stvari stvarno pristojnemu sodišču, je dopustna pritožba na apelacijsko sodišče.

B. Odločitve o krajevni pristojnosti.

Spori o krajevni pristojnosti se rešujejo prav tako, kakor bi bilo rešiti po vsebini in smotru slične pritožbe. Rešitev o takem sporu pa je možno pobijati šele s pravnim lekom zoper sodbo (§ 26., četrti odst., k. p.). Večidel gre pri takih sporih za obojestransko odklanjanje krajevne pristojnosti (negativni kompetenčni spor).

C. Izločitev postopka (§ 22. k. p.).

Krajevno pristojnost sodišč pri steku več kaznivih dejanj (subjektivna zveznost) in pri več krivcih glede istega kaznivega dejanja (objektivna zveznost) urejata določbi §§ 20. in 21. k. p. — Zoper rešitve o izločitvi ni pritožbe (§ 22., četrti odst., k. p.).

Izločitev (§ 22. k. p.) je mogoča le do glavne razprave⁴ — to je do pričetka glavne razprave (§ 248., prvi odst., k. p.). Pravnomočnost obtožbe (§ 211., k. p.), torej ni ovira taki rešitvi. O izločitvi odloča v pripravljalnem postopku pri

⁴ Drugače je bilo po §§ 57., 58. avstr. k. p. r., kjer je bila izločitev res omejena le na dobo pripravljalnega postopka, vendar se je uporabljala v praksi še v poznejšem postopku — včasih prav do končane glavne razprave. Prim. Amschl. Anw. des Strafverfahrens, III. del, str. 16 in nast. Glej tudi: Dolenc: »Hat der Gerichtsstand der Konnexität nach Rechtskraft der Anklageschrift noch Geltung. Ger. Ztg. 1914. — 370. Henigsberg L. (»Tumač k. p. . .«) meni sklicujoč se na §§ 211., 266. k. p., da je izločitev mogoča zgolj dotlej, ko postane obtožba pravnomočna.

okrožnih sodiščih senat; v stvareh, za katere je pristojen sodnik poedinec, odloča o izločitvi sam, čim dobi kazenski spis (§§ 203., 372. k. p.). Izločitev pa ni mogoča, dokler ni govora o kazenskem postopku zoper določeno osebo, torej ne pri poizvedbah, kjer še ni bil zaslišan konkretni osumljenec.

Glede kaznivih dejanj, kjer so sodelovali mlajši maloletniki in poleg njih še osebe, stare več ko 17 let, je uradoma izločiti postopek zoper mlajše maloletnike. Posebne rešitve o tem ni treba, ker velja že po zakonu postopek zoper mlajšega maloletnika za izločen (§ 438., prvi stavek, k. p.). Če je taka izločitev v škodo postopku in presoji, sme predlagati sodnik za mlajše maloletnike okrožnemu sodišču (pri sreskem sodišču pa starejšini) naj odloči, da se gori opisana izločitev ne izvrši. Brez take rešitve, ki se sme pobijati s pritožbo (§§ 328., prvi odst., 330., prvi odst., k. p.), ne sme redno sodišče nadaljevati postopka (§ 438., prvi odst., k. p.).

Prav tako je uradoma izločiti postopek, če se steka prekršek z zločinstvom ali s prestopkom po kazenskem zakonu (§ 2. zak. o začasnem podaljšanju veljave zakonskih predpisov o pokaznitvi prekrškov). Po čl. 76. zak. o tisku se vrši kazenski postopek radi dejanj, storjenih s tiskom, neodvisno od prestopka radi kaznivih dejanj po kazenskem zakonu.

IV. Pritožba zoper delegacijo.

O delegaciji drugega sodišča odločuje redoma apelacijsko sodišče (§ 75., šte. 2, k. p.).

Zoper rešitev apelacijskega sodišča, da se kazenska stvar odvzame pristojnemu sodišču in odredi drugo sodišče (§ 23. k. p.), je dopustna pritožba na kasacijsko sodišče (izjema od določbe § 328., tretji odst., k. p.). To pritožbo je vložiti v treh dneh po priobčitvi rešitve; ni pa pritožbe zoper rešitev, s katero se predlog za delegacijo zavrne. Apelacijsko sodišče predloži tudi nedopustno pritožbo kasacijskemu sodišču, ker sme le pristojno sodišče izreči, ali je vložena pritožba dopustna ali ne. Razen tega pa sme kasacijsko sodišče ne glede na pritožbo tudi uradoma (§ 23., drugi odst., k. p.) odrediti delegacijo.

Pripomniti je še, da je delegacija možna, če gre za sodišča iste vrste, ni pa zabranjena tudi delegacija drugega prizivnega sodišča. Tedaj odloča o delegaciji, če je apelacijsko sodišče prizivna stopnja, takoj kasacijsko sodišče (§ 23., drugi odst., k. p.).

V. Pritožbe zoper rešitve o izločitvi.

A. Pritožbe zoper rešitev o odklonitvi sodnikov ali sodišča.

Zahtevak, da se izloči sodnik (odklonitev), se vloži pri sodišču, čigar član je dotični sodnik (§ 32., prvi odst., k. p.), ta zahtevak reši vsekdar sodišče prve stopnje. Sodišče lahko prošnji za izločitev 1.) ali ugodi, 2.) ali jo zavrne.

k 1.) zoper rešitev, s katero se izločitev odobri, ni pritožbe. V tem primeru se omejuje rešitev na določitev drugega sodnika ali sodišča, ki se mu poveri nadaljevanje kazenskega postopka (§ 34., četrti odst., k. p.).

k 2.) Zoper rešitev, s katero se izločitev ne odobri, bodisi ker je neosnovana (§ 34. k. p.) bodisi ker je nedopustna (§ 33. k. p.), se sme vložiti pritožba v treh dneh od dneva priobčene rešitve (§ 36. k. p.). Če se pa tiče taka (odklonilna) rešitev sodnika na glavni razpravi, se sme pobijati samo s pravnim lekrom zoper sodbo (§§ 336., števil. 5, 393., števil. 2, k. p.). Morebitno pritožbo pa predloži prvo sodišče navzlic temu predpisu višjemu sodišču seveda brez spisov, če so spisi potrebni za glavno razpravo, ki se je med tem odredila. Če pa glavna razprava še ni odrejena in se ni bati zavlačevanja postopka, utegne višje sodišče pritožbe vendarle upoštevati in to navzlic gorenji določbi, ki hoče zgolj onemogočiti vsako namerno zavlačevanje postopka.

Vpraša se, ali utegne kot pritožno sodišče izjemoma poslovati tudi kasacijsko sodišče, če je o odklonitvi odločalo apelacijsko sodišče (§ 34. k. p.). Vprašanje je zanikati, ker zoper rešitve apelacijskega sodišča ni pritožbe (§ 323., tretji odst., k. p.). Sicer se pa lahko uveljavlja z revizijo, da je sodeloval v stvari izključen sodnik (§§ 336., števil. 5, 393., števil. 2, 338. k. p.).

B. Odklonitev zapisnikarja.

Glede izključitve ali izločitve zapisnikarja velja smiselno to, kar velja v tem pogledu glede sodnikov (§ 38. k. p.). O izključitvi ali izločitvi zapisnikarja odloča sodišče ali sodnik, kjer posluje dotični zapisnikar. Zoper to rešitev ni pritožbe (§ 38. k. p.).

C. Odklonitev državnih tožilcev.

Oškodovanec in obtoženec smeta zahtevati, da se izloči član državnega tožilstva 1.) če so podani razlogi, navedeni v § 28., števil. 1 do 5, k. p. (§ 48., prvi odst., k. p.), ali 2.) če je podan dvom o njegovi nepristranosti (§ 49. k. p.).

Zoper rešitev državnega tožilca je možna pritožba na višjega državnega tožilca, ki odloča o stvari končno (§ 50.

k. p.). Pritožbe zoper poslovanje višjega državnega tožilca, ki bi moral biti po zakonu izključen, se vlagajo pri ministrstvu pravde.

Ker velja rok po § 330., prvi odst., k. p. le za pritožbe zoper sodne rešitve (naredbe), ne velja za pritožbe zoper omenjeno odločbo državnega tožilca noben rok, vsekakor pa je moči vložiti tako pritožbo le med postopkom, ne pa če je postopek že končan. Ta pritožba seveda nima zadržne moči. Sodelovanje izključenega državnega tožilca seveda tudi nima onih zakonitih posledic, kakor sodelovanje izključenega sodnika (§§ 336., št. 5, 393., št. 2, 338. k. p.).

Č. Pritožba zoper odklonitev izvedencev.

V določbi § 185., tretji in peti odst., k. p. je omenjena možnost, da stranke odklonijo izvedenca iz istih razlogov, iz katerih je moči odklanjati sodnika. Zoper tako zavrnilno rešitev je možna redna pritožba. O njej odloča končno okrožno sodišče, če je izdalo dotično zavrnilno rešitev sresko sodišče ali preiskovalni sodnik.

VI. Pritožbe zoper rešitve in naredbe v pripravljalnem kazenskem postopku.

A. Odločbe sreskih sodišč.

V veliki večini primerov, kjer je obdolženec imenoma naveden, odredi sresko sodišče takoj narok za ustno razpravo (§ 376. k. p.). V postopku pred sreskim sodiščem ni formalne obtožbe (§§ 202. in nasl. k. p.) in ne veljajo predpisi §§ 212., 221. k. p., ki zabranjujejo v enakem primeru za postopek pred okrožnimi sodišči vsako pritožbo. Tako pritožbo zoper odredbo naroka za ustno razpravo pa zabranjuje po našem naziranju § 380., zadnji odst., k. p.

Sreski sodnik sme odrediti predhodne poizvedbe, ki se vrše na čim enostavnejši način (§ 380., štev. 4, 5, 6, 8, k. p.). Zoper odredbe med poizvedbami, če ne gre za ustavitev ali za zavrnitev zahtevka na pregon (§ 379. k. p.), ni posebne pritožbe (§ 380., zadnji odst., k. p.). Kršitve, kolikor so morda vplivale na sodbo, je moči pobijati šele s prizivom. Pač pa so mogoče pritožbe drugih oseb, ki jih ni prištevati strankam, kolikor posegajo rešitve in odredbe naravnost v njih koristi. To velja predvsem za priče in izvedence (§§ 323., tretji odst., 328., drugi odst., 329., zadnji stavek, 374. k. p.). Večidel gre tu za rešitve o pričinah ali izvedeninah. Pač se morejo prizadete osebe — tudi stranke — pritožiti v

stvarah stroškovnih rešitev vsake vrste med poizvedovalnim postopkom sreskega sodišča v roku osmih dni na okrožno sodišče. Če odredi sreski sodnik v stvareh, glede katerih je stvarno pristojen (§ 9., šte. 2, k. p.) zoper priče ali izvedence (§§ 163., 164., 186. in 374. k. p.) prisilno odredbo, imajo prizadeti pravico pritožbe na okrožno sodišče (v roku osmih dni). Ta pritožba zadržuje izvršitev naredbe. Disciplinske naredbe med takimi poizvedbami (§§ 107., 374. k. p.) pa mora sresko sodišče uradoma sporočiti okrožnemu sodišču.

Po § 48. p. r. k. z. odobri starejšina izvršitev službenih dejanj izven sedeža sreskega sodišča. Če ne odobri, da se od strank predlagana službena dejanja vrše na licu mesta, je moči pobijati to rešitev v stvareh tikajočih prestopkov, navedenih v § 9., šte. 2, k. p. s prizivom zoper sodbo (§ 380., zadnji odst., k. p.). Če je stvar zelo nujna, utegne morebiti pomagati tudi opozoritev. Pritožbo, spojeno z opozoritvijo, pa mora sresko sodišče predložiti okrožnemu sodišču, ker jo samo ne sme zavrtni, dasi je nedopustna. Seveda sme sresko sodišče med tem o stvari razsoditi na ustni razpravi.

B. Poizvedbe sreskih sodišč po § 9., šte. 3, k. p. in poizvedbe preiskovalnega sodnika (§ 10., šte. 1, k. p.) v stvareh, ki jih preganja državni tožilec.

Med poizvedbami so pritožbe pravnih strank v stvareh samega postopka prav redke, o čemer smo deloma že govorili (III., A. 2.). Pač pa se utegne pritoževati osumljenec, priča ali izvedenec zoper disciplinske kazni po § 107. k. p., ki jih mora poizvedovalni sodnik uradoma sporočiti (tudi brez pritožbe) okrožnemu sodišču, ki o njih končno veljavno odloči. O prisilnih sredstvih zoper priče in izvedence ter glede odmere pričnin in izvedenin velja to, kar smo povedali pod VI., A. O pritožbah zoper prisilna sredstva odloča končno okrožno sodišče, prav tako o pritožbah glede naloženega povračila za stroške v pravkar omenjenih primerih in glede odmere pričnin in izvedenin.

C. Pritožba zoper rešitev sreskega sodišča o zavrnitvi zahtevka na pregon ali o ustavitvi poizvedb.

a) Državni tožilec (vršilec dolžnosti drž. tožilca).

Sreski sodnik ni primoran (§ 212. k. p.), da odredi ustno razpravo, marveč sme kazenski zahtevek zavrniti brez poizvedb ali pa sme započete poizvedbe ustaviti (§ 379. k. p.); to rešitev mora obrazložiti. Državni tožilec ali vršilec dolžnosti drž. tožilca se sme zoper ustavitveno rešitev (§ 379., drugi odst., k. p.) pritožiti v roku osmih dni na okrožno

sodišče, če ni sam umaknil zahtevka na pregon. Prav to velja za zasebnega tožilca (§ 51., prvi odst., k. p.).

b) Oškodovanec.

Tu je razlikovati med primeri, ko se ustavi postopek na izjavo državnega tožilca (vršilca dolžnosti drž. tožilca) in med tistimi, ko ustavi sreski sodnik postopek (§ 379., prvi odst., k. p.) sam od sebe. Oškodovanec nima v nobenem teh primerov pravice pritožbe (§ 379., drugi odst., k. p.), pač pa ima drugo možnost, da doseže nadaljevanje pregona.

Če je bil zahtevek na pregon zavrjen, ker oškodovanec ni podal predloga po § 85. k. z. (§§ 2., 375., tretji odst., k. p.), sme (oškodovanec) podati predlog (§ 85. k. z.) tudi po ustavitvi in zahtevati nadaljevanje pregona pa § 359., števil. 1, k. p. (neformalna obnova), če ni že med tem potekel rok treh mesecev § 85. k. z.

Če pa je državni tožilec (vršilec dolžnosti državnega tožilca) umaknil zahtevek na pregon, mora o tem obvestiti oškodovanca (§§ 44., drugi odst., 96., prvi odst., 374. k. p.), sreski sodnik pa ustavi postopek z rešitvijo (§§ 96., 379. k. p.). Zoper to rešitev nima oškodovanec pravice pritožbe, pač pa sme, če se je s svojim zahtevkom pridružil kazenskemu postopku kot zasebni udeleženec (§§ 1., tretji odst., 5., 105., 295., 377., zadnji odst., k. p.), sam pokreniti kazenski postopek po § 53., prvi odst., k. p. Svojo izjavo poda pri sreskem sodišču v osmih dneh po obvestitvi, če pa ni bil obveščen, v treh mesecih od dne, ko se je postopek ustavil (§ 53., četrti odst., k. p.).

Zoper rešitev, s katero se zahtevek (§ 53., prvi odst., k. p.) zavrne, se sme zasebni udeleženec pritožiti na okrožno sodišče v roku osmih dni; odločba okrožnega sodišča (druga stopnja) je seveda končna. Nasprotno pa (če sodnik zahtevku ugodi) ne gre obdolžencu pritožba glede na določbo § 380., zadnji odst., k. p.

Če zavrne sreski sodnik zahtevek na pregon (§ 379. k. p.) sam od sebe (to je brez ustavitvene izjave državnega tožilca ali vršilca dolžnosti drž. tož.), je priporočati, da obvesti o tem tudi oškodovanca, če je on napravil prijavo (§§ 375., števil. 1, 379., prvi odst., k. p.). Že prej smo omenili, da nima niti oškodovanec niti zasebni udeleženec zoper to rešitev pravice pritožbe (§ 379., drugi odst., k. p.). V tem primeru pa tudi ne more pokreniti pregona po §§ 53., prvi odst., 374. k. p. kot zasebni udeleženec.⁵ Edino kar more, je to, da se

⁵ Subsidijska obtožba je namreč korektiv proti ustavitvenim izjavam državnega tožilca, ne pa proti »sodnim« ustavitvam kazenskega postopka.

obrne na državnega tožilca (vršilca) s prošnjo, naj priglasí pritožbo zoper ustavitveno rešitev (§ 379., drugi odst., k. p.).

Č. Preizkus rešitev o ustavitvi poizvedb po § 96. k. p.

Poizvedovalni sodnik (sreski sodnik ali preiskovalni sodnik pri okrožnem sodišču) ustavi poizvedbe (§§ 9., štev. 3, 10., štev. 1, k. p.) šele na ustavitveno izjavo državnega tožilca; tej izjavi se ne more upirati. Zoper to ustavitvev ni pritožbe. Oškodovanec pa sme postopek nadaljevati, če se je pridružil postopku kot zasebni udeleženec (§§ 53., prvi odst., 92., četrti odst., k. p.).

Zasebni in subsidijarni tožilec smeta predlagati, naj se izvrše poizvedbe radi kaznivih dejanj, za katera je pristojno okrožno sodišče, zgolj pri tem sodišču, ne pa pri sreskem sodišču (§ 92., četrti odst., k. p.). Preiskovalni sodnik ni primoran, da temu predlogu nepogojno ugodí. Če ima pomisleke proti predlogu, izzove rešitev senata (§ 101., prvi odst., k. p.). Če pritrđi okrožno sodišče (senat) naziranju preiskovalnega sodnika, ustavi kazenski postopek. Zoper to rešitev imata zasebni ali subsidijarni tožilec pravico pritožbe na apelacijsko sodišče v roku osmih dni (§§ 330., 331., drugi odst., 108., peti odst., k. p.).⁶ — Prav to velja, če ustavi senat poizvedbe (ki se vrše na predlog zasebnega ali subsidijarnega tožilca) med postopkom; če pa ustavi preiskovalni sodnik kazenski postopek (§§ 51., drugi odst., 96., prvi odst.,⁷ 442., četrti odst., k. p.), ker zasebni (subsidijarni) tožilec ni vložil v roku osmih dni obtožnice (§ 95., četrti odst., k. p.), se sme zasebni (subsidijarni) tožilec pritožiti zoper to rešitev (rok osmih dni) na senat okrožnega sodišča (§ 331., prvi odst., k. p.), ki odloča končno. Seveda se sme osumljenec v nasprotnem primeru, če si okrožno sodišče ne osvoji naziranja preiskovalnega sodnika in odredi poizvedbe, tudi pritožiti proti temu ukrepu na apelacijsko sodišče (§ 102., drugi odst., k. p.).

Če se ustavi postopek po § 51., drugi odst., k. p. (§ 95., četrti odst., k. p.), ima zasebni (ne pa subsidijarni!) tožilec

⁶ Pritožba na apelacijsko sodišče je dopustna, dasi se sklicuje § 96., drugi odst., k. p. le na določbo § 108., drugi odst., k. p., ne pa tudi na ono § 108., peti odst., k. p. Pritožba je dopustna po splošni določbi §§ 328., prvi odst., 331., drugi odst., k. p., določba § 108., peti odst., k. p. pa hoče take pritožbe le omejiti na določene osebe (pritožilce).

⁷ Po drugem odst. § 96. k. p. se ustavijo poizvedbe le, če se izreče ustavitvev proti izrečni ali fiktivni (§ 51., drugi odst., k. p.) tožilčevi volji; to ustavitvev izreče vedno senat (§ 108., drugi odst. k. p.), o pritožbi zoper to ustavitvev odloča apelacijsko sodišče.

pravico, zahtevati po § 361., drugi odst., k. p. obnovo kazenskega postopka, če dokaže, da so ga ovirale nepremagljive zapreke, da pravočasno vloži obtožnico.⁸ Ta predlog mora podati v treh dneh, odkar je nehala zapreka; obenem mora vložiti obtožnico (§§ 54., drugi odst., 53., tretji odst., k. p.).⁹

O tej prošnji za obnovo postopka odloča izjemoma senat okrožnega sodišča (če gre za zločinstvo po §§ 324., 325. k. z.), redoma pa sodnik poedinec okrožnega sodišča, ker se pri njem vloži obtožnica (§§ 203., 372. k. p.). O pritožbi proti tej odločbi odloča apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.).

D. Pritožbe 1. ob uvedbi preiskave in 2. med preiskavo.

K 1. Predlog, da se uvede preiskava (§ 97. k. p.), smejo podati (§ 98., prvi odst., k. p.): državni tožilec,¹⁰ zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec. Zasebni tožilec sme predlagati preiskavo le v izjemnem primeru, če gre za zločinstvo po §§ 324., 325. k. z. Če misli preiskovalni sodnik, da za preiskavo ni razlogov (§ 98., drugi in četrti odst., k. p.), priobči spise senatu (§§ 11., števil. 1, 98., četrti odst., k. p.).

Proti rešitvi senata, da preiskave ni uvesti, ni pritožbe (§ 98., šesti odst., k. p.). Ta rešitev ne pomeni ustavitve kazenskega postopka. Z njo se le izreče, da za sedaj še ni zadostnih razlogov za uvedbo preiskave (§§ 97., prvi in drugi odst., 372. k. p.), seveda pa sme državni tožilec kljub tej rešitvi nadaljevati po izvedbe in vložiti obtožnico. Če pa predlaga zasebni tožilec (§§ 324., 325. k. z.) ali zasebni ude-

⁸ §§ 95., četrti odst., 109., tretji odst., 206., drugi odst., k. p.

Preiskavo sme zasebni tožilec predlagati le pri kaznivih dejanjih, ki so zločinstva. To velja le za primere, navedene v §§ 324., 325. k. z. (§§ 315., 316., 317., 322., tretji odst., k. z.); pač pa sme predlagati preiskavo subsidiarni tožilec. (Arhiv, 1931., str. 17 in 439; Arhiv, 1932, str. 84.)

⁹ Po strogem besedilu zakona (§§ 361., drugi odst., zadnji stavek k. p.) torej ne zadostuje, da vloži zasebni tožilec obenem s predlogom na obnovo tudi predlog na dopolnitev poizvedb. Ta določba pa nima posebnega učinka, ker mora sodišče naposled kljub temu uvesti poizvedbe, če vrne apelacijsko sodišče o priliki ugovora obtožnico po § 206. k. p. Po določbi § 206., drugi odst., k. p. sme nato zasebni tožilec predlagati dopolnitev poizvedb.

¹⁰ Preiskovalni sodnik in senat (§ 98., tretji odst., k. p.) ne moreta odkloniti predloga za uvedbo preiskave radi tega, ker državni tožilec svojemu predlogu ni priložil poizvedbenih spisov (§ 98., tretji odst., k. p.) in to niti tedaj, če so se poizvedbe res vršile.

leženec kot tožilec, da se uvedi preiskava in če okrožno sodišče (senat) ta predlog odkloni (§ 98., šesti odst., k. p.), sme okrožno sodišče pri tej priliki izreči popolno ustavitev kazenskega postopka. V tem primeru gre zasebnemu tožilcu ali zasebnemu udeležencu kot tožilcu pritožba v roku osmih dni na apelacijsko sodišče.

Zoper rešitev senata okrožnega sodišča, s katero se u v e d e preiskava (§ 98., četrti odst., k. p.), je dopustna pritožba na apelacijsko sodišče v roku osmih dni (§§ 11., štev. 1, 12., štev. 1, 331., drugi odst., k. p.); ni pa pritožbe zoper uvedbo preiskave, ki se uvede ob dovolitvi obnove kazenskega postopka (§ 370., drugi odst., k. p.).

K 2. O tem, kdaj je imeti preiskavo za končano, odloča preiskovalni sodnik, vendar ima tožilec možnost, da vpliva na potek razprave. To stori na ta način, da predlaga posamezna preiskovalna dejanja. Ako ima preiskovalni sodnik pomisleke, ugoditi temu predlogu, zahteva rešitev senata (§ 101., prvi odst., k. p.).

Zoper to rešitev okrožnega sodišča (senata) se sme tožilec pritožiti na apelacijsko sodišče v roku osmih dni (§§ 328., prvi odst., 331., drugi odst., k. p.). Če pa preiskovalni sodnik ugoditi tožilčevemu predlogu, se sme obdolženec, ki vidi v tem svoje koristi (hitra završitev preiskave) ogrožene, pritožiti na okrožno sodišče (senat), ki odloči končno (§§ 328., prvi odst., 331., prvi odst., k. p.) kot sodišče druge stopnje (judex ad quem).

Opozoriti je na določbo §§ 14., drugi odst., 16. p. r. k. s., po kateri sme preiskovalni sodnik, če ne mara ugoditi tožilčevemu predlogu, zahtevati rešitev sodišča (senata) tudi v primerih, kjer zakon tega izrečno ne določa. Ta določba je zelo pomembna; če namreč prepusti preiskovalni sodnik odločbo senatu, odloča senat v prvi stopnji; pritožbo zoper to odločbo rešuje torej v takem primeru apelacijsko sodišče.

Izmed mnogobrojnih odločb preiskovalnega sodnika in pritožb zoper te odločbe je omeniti še nastopne:

a) Disciplinske odredbe.

Disciplinske odredbe, izdane med preiskavo zoper obdolženca, zastopnike strank, sodne priče in izvedence, mora preiskovalni sodnik takoj sporočiti okrožnemu sodišču (§ 11. k. p.), ki izrečeno disciplinsko kazen odobri, razveljavi ali predružači. Zoper te rešitve senata ni nadaljnje pritožbe (§ 107., četrti odst., k. p.).

b) Pritožbe zoper rešitve glede pričin in izvedenin.

O pritožbi zoper določitev pričin in izvedenin, določenih po preiskovalnem sodniku (§§ 315., 316. k. p.) odloča okrožno sodišče (senat); zoper rešitev senata ni nadaljnje pritožbe (§ 323., tretji odst., k. p.).

c) Pritožbe prič in izvedencev zoper prisilne odredbe preiskovalnega sodnika.

Če priča kljub rednemu pozivu ne pride k zaslišanju ali če noče pričati ali prišeci (§§ 163., 164. k. p.), sme preiskovalni sodnik uporabiti razna prisilna sredstva (dovod, povračilo stroškov, denarna kazen). Slične ukrepe sme preiskovalni sodnik izdati tudi zoper izvedence (§ 186. k. p.).

Pritožba prič in izvedencev zoper te ukrepe ima zadržno moč; o pritožbi odloča okrožno sodišče (senat) končno (§ 331., drugi odst., k. p.).

č) Pritožbe zoper naredbe preiskovalnega sodnika o preiskavi stanovanj in oseb.

Naredbe o preiskavi stanovanj in oseb (§§ 135. in nasl. k. p.) je izdati pismeno.

Zoper te naredbe se sme prizadeta oseba pritožiti na okrožno sodišče (senat) (rok osem dni). Pritožba ne zadržuje izvršitve hišne (telesne) preiskave (§ 139., šesti odst., k. p.). Odločba okrožnega sodišča (senata) je končna (§ 331., drugi odst., k. p.).

d) Pritožba zoper odredbo preiskovalnega sodnika po § 122. k. p. (prepoved oddaljitve).

Zoper prisilne odredbe preiskovalnega sodnika po § 122. k. p. se smejo prizadeti pritožiti na okrožno sodišče, ki odloča v stvari končno (§§ 331., drugi odst., 328., prvi odst., k. p.).

E. Pritožba zoper ustavitvev preiskave.

1. Pritožba upravičenega tožilca.

Če poda tožilec ustavitveno izjavo (izrečni umik predloga na pregon) ali če zamudi zasebni (subsidijski) tožilec rok za vložitev obtožnice (fiktivni umik obtožbe), ustavi preiskavo preiskovalni sodnik sam (§ 108., prvi odst., 51., drugi odst., k. p.).

Zoper to naredbo preiskovalnega sodnika ima zasebni in subsidijski tožilec v roku osmih dni pravico pritožbe na okrožno sodišče (senat), toda le tedaj, če sta zamudila rok za vložitev obtožnice (fiktivni umik obtožbe), ne pa, če sta

podala izrečno ustavitveno izjavo. Okrožno sodišče odloča končno (§ 331., drugi odst., k. p.).

Če pa ustavi preiskavo okrožno sodišče (senat), odloča o tožilčevi pritožbi apelacijsko sodišče (§ 108., drugi in peti odst., k. p.).

2. Pritožba zasebnega udeleženca.

Če je državni tožilec umaknil svoj zahtevek na pregon (§ 108., prvi odst., k. p.), sme zasebni udeleženec v roku osmih dni¹¹ podati izjavo, da nadaljuje pregon (§ 53., drugi odst., k. p.).¹² Če preiskovalni sodnik tej zahtevi ugodí, nadaljuje preiskavo; če pa ima pomisleke proti temu zahtevku, zahteva rešitev senata. Proti tej rešitvi senata¹³ je dopustna pritožba (rok osmih dni) na apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.).

3. Pritožbe ob sklepu preiskave.

Če predlaga tožilec, potem ko je preiskovalni sodnik končal preiskavo, naj se preiskava dopolni, odloči preiskovalni sodnik o tem, ali naj temu predlogu ugodí. Če mu ugodí, nadaljuje preiskavo, če pa ima pomisleke proti predlogu, zahteva rešitev senata (§§ 101., 109., četrti odst., k. p.). Če zavrne senat dokazni predlog, da tožilcu obenem nov rok (§ 109., četrti odst., k. p.) za vložitev obtožnice.

Zoper to rešitev senata se smeta stranki pritožiti (rok osmih dni) na apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.). Zasebni in subsidijarni tožilec (ne pa državni tožilec) ne smeta kljub tej pritožbi zamuditi roka za vložitev obtožnice. Pritožba namreč nima zadržne moči (§ 330., tretji odst., k. p.), rok štirinajstih dni pa je prekluziven.

4. Stroškovna pritožba ob ustavitvi preiskave.

Pri ustavitvi preiskave, ki se je uvedla na predlog zasebnega ali subsidijarnega tožilca, je v ustavitveni rešitvi tudi izreči, da mora tožilec povrniti stroške kazenskega postopka (§§ 309., prvi odst., 311., štev. 2, k. p.). Tej rešitvi

¹¹ Ta rok je prekluziven, zoper zamudo ni postavitve v prejšnji stan ali obnove po § 361., drugi odst., k. p.

¹² Za postopek pri drž. sod. za zaščito države ne veljajo predpisi k. p. o zasebnem udeležencu kot tožilcu (§ 19. z. d. s.).

¹³ Če preiskovalni sodnik ugodí predlogu zasebnega udeleženca, obvesti o tem drž. tožilca (§ 18. p. r. d. t., § 56. k. p.). Obdolženec izve o tem po § 102. k. p. in sme zahtevati odločbo senata (§ 98., četrti odst., k. p.); proti tej rešitvi se pa sme pritožiti na apelacijsko sodišče.

sledi redoma še druga rešitev o višini stroškov. Ta rešitev se mora sklicevati na pravnomočno ustavitev, ki je izvršilni naslov drugi rešitvi (§ 321. k. p.).

Če odloči o stroških senat okrožnega sodišča, je možna pritožba na apelacijsko sodišče (§§ 330., prvi odst., 323., drugi odst., k. p.); o pritožbi proti tozadevni rešitvi preiskovalnega sodnika pa odloča senat okrožnega sodišča končno (§§ 323., drugi odst., 331., prvi odst., k. p.).

5. Pritožba zoper odstop kazenske stvari sreskemu sodišču.

Z ustavitvijo preiskave, ki je istovetna z ustavitvijo kazenskega postopka, ni zamenjati odstopa kazenske stvari sreskemu sodišču, ki je za stvar pristojno. Tu ne gre za ustavitev postopka in linea criminali (take ustavitve zakon ne pozna!), marveč za nadaljevanje postopka pri sreskem sodišču. Če je naredba o odstopu izdana zoper tožilčev predlog, ima ta pravico pritožbe na apelacijsko sodišče.

Iz navedenega sledi, da zasebni udeleženec v tem primeru ne more nadaljevati postopka po § 53. k. p. pri okrožnem sodišču, ker tu ne gre za ustavitev, marveč le za izpremembo kvalifikacije kaznivega dejanja.

VII. Pritožba zoper rešitev po § 110. k. p. (oddaja v zavod za čuvanje in zdravljenje).

Če je pokazal kazenski postopek, da storilec kaznivega dejanja ni vračunljiv, odredi okrožno sodišče kot zborna sodišče prve stopnje ustno razpravo, da se pojasni, ali je izreči glede nevrachunljivega storilca kakšno očuvavno odredbo po kazenskem zakonu.

Zoper rešitev po § 110., tretji odst., k. p. imajo: državni tožilec (tudi v obdolženčevo korist — § 324., drugi odst., k. p.), obdolženec in njegov zakoniti zastopnik, obdolženčev zakonski drug in roditelj pravico pritožbe (rok osmih dni) na apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.).

Tudi v primeru, navedenem v § 280., tretji odst., k. p., je treba odrediti posebno ustno razpravo, da se je že vršila glavna razprava, ker se tamkaj morda še ni dosegla popolna jasnost o stopnji nevrachunljivosti in o potrebi primerne očuvalne odredbe (§ 269., prvi odst., k. p.). Sodeče sodišče izda tudi v tem primeru posebno rešitev. Zoper to rešitev okrožnega sodišča (sodnika poedinca pri okrožnem sodišču) je dopustna slična pritožba kakor v primeru § 110. k. p. (§ 328., prvi odst. k. p.).

Zoper rešitev sreskega sodišča po § 110. k. p. je mogoča pritožba na okrožno sodišče kot drugo stopnjo, ki odloča končno.

Določba § 110. k. p. nima predpisov o tem, kako se naj ustna razprava izvede; radi tega veljajo za njo smiselno pravila in načela, ki veljajo za glavno razpravo prve stopnje, kolikor zakon v določbi § 10. k. p. ne odreja drugače.

Načelo javnosti (§§ 222., 226., 273., 386. k. p.) ne velja za razpravo po § 110. k. p., ker je po tej določbi vabiti k razpravi le državnega tožilca, obdolženca, branilca, zakonitega zastopnika, če ni tega pa zakonskega druga ali roditelja. Prav tako ne velja načelo ustnosti in neposrednosti (§ 274. k. p.), ker odreja zakon zgolj zaslišanje omenjenih oseb; vsi drugi dokazi se smejo torej čitati. Obtožno načelo tudi ne velja; državni tožilec je tu zgolj čuvar zakona, dasi predlaga, naj se odredi očuvalna odredba (§§ 98., tretji odst., 269., prvi odst., k. p.). Pač pa velja praviloma načelo »audiatur et altera pars« (§§ 236., 237., prvi odst., k. p.; obtoženec mora praviloma prisostvovati razpravi, če to dopušča njegovo zdravstveno stanje. Za razpravo po § 110. k. p. ni smiselno uporabljati določb o zabrani kontumačnega postopka v postopku pri zbornem sodišču (§ 236. k. p.). Ni zadržka, da razpravlja sodišče, dasi storilec ni navzoč, tudi v stvareh, ki jih presoja senat okrožnega sodišča, saj ne gre tu za kaznovanje, marveč za očuvalno odredbo, torej vsaj teoretično ne za zlo, marveč za sankcijo, s katero naj se očuva človeška družba in ki je deloma tudi v obdolženčevo korist (§ 53. k. z.).

VIII. Pritožbe zoper rešitve in naredbe v pripravljalnem postopku zoper mlajše maloletnike.

Sodnik za mlajše maloletnike na okrožnem sodišču ima med poizvedbami ne le napram strankam, marveč tudi napram okrožnemu sodišču (senatu) slično stališče kakor preiskovalni sodnik (§§ 10., števil. 1, 437., prvi odst., k. p.). Glede naredb in rešitev sodnika okrožnega sodišča za mlajše maloletnike med poizvedbami veljajo torej vobče ista pravila kakor za naredbe in rešitve med izpovedbami preiskovalnega sodnika.

Zoper vse te odločbe sodnika za mlajše maloletnike pri okrožnem sodišču se morejo stranke pritožiti na senat okrožnega sodišča (§§ 11., števil. 1, 328., 331., prvi odst., k. p.), ki odloča končno. Glede sličnih odločb sreskega sodnika za mlajše maloletnike velja smiselno določba § 380., zadnji

odst. (§ 437., prvi odst., k. p.). Zasebni tožilec mora po dovršenih poizvedbah vložiti na poziv v osmih dneh tožbo, ker je sicer imeti, da se je odpovedal pregonu (§ 442., prvi in četrti odst., k. p.); v tem primeru ustavi sodnik postopek. Zoper to ustavitev se sme zasebni tožilec pritožiti na okrožno sodišče (§§ 9., števil. 1, 11., števil. 3, 328., 330., 437., prvi odst., k. p.). Seveda sme tudi zahtevati obnovo postopka, če so podani pogoji § 361., drugi odst., k. p. (§§ 374., 437., prvi odst., k. p.).

Prav taka pritožba je dopustna zoper ustavitev postopka po § 443., števil. 1, k. p.

Rešitve po § 443., števil. 2 in 3, k. p. se pobijajo, če jih je storil sodnik za mlajše maloletnike okrožnega sodišča, s pritožbo na apelacijsko sodišče; če jih je storil sreski sodnik, pa s pritožbo na okrožno sodišče (§§ 11., števil. 3, 447. k. p.).

IX. Pritožbe zoper naredbe o privodu, priporu in preiskovalnem zaporu.

A. 1. Privod.

Zoper naredbo o privedbi (§ 112. k. p.) je dopustna pritožba v roku osmih dni (§§ 328., 330., prvi odst., k. p.), ki pa utegne imeti za obdolženca (pritožilca) kvečjemu uspeh, da se naredba razveljavi kot protizakonita, potem ko je že učinkovala (primerjaj § 139., šesti odst., k. p.). Če je izdal naredbo o privedbi sreski sodnik, je moči pobijati naredbo o privedbi zgolj s pritožbo, združeno z morebitnim prizivom zoper sodbo (§ 380., zadnji odst., k. p.).

O pritožbi zoper naredbo o privodu odloča končno okrožno sodišče (§§ 11., števil. 3, 119., peti odst., zadnji stavek, 331., prvi odst., k. p.).

2. Pripor in preiskovalni zapor.

V stvareh, kjer posluje sresko sodišče kot sodišče prve stopnje po § 9., števil. 1 in 2, k. p., je dopusten pripor zgolj radi begosumnosti (§ 380., števil. 3, k. p.). Proti tej odredbi se sme obdolženec pritožiti v roku 24 ur na okrožno sodišče, ki odloča o pritožbi končno.

Po našem kazenskem postopniku mora okrožno kot zborna sodišče (§§ 117., tretji odst., 119., peti odst., k. p.) uradoma preizkusiti vsako naredbo o priporu ali preiskovalnem zaporu, kolikor gre za kazniva dejanja, o katerih

sodi okrožno sodišče (§§ 10., šte. 2 in 3, ter 11., šte. 2, k. p.).

Če se priprti obdolženec ali jetnik, ki je v preiskovalnem zaporu, ne pritoži v treh dneh zoper naredbo o zaporu, predloži sreski kot poizvedovalni sodnik ali pa preiskovalni sodnik naredbo o priporu ali preiskovalnem zaporu v 24. urah okrožnemu sodišču (senatu). To reši pritožbo ali odloči o uradoma predloženi naredbi (jo odobri ali razveljavi in ukine pripor) v roku dveh dni. Zoper to odločbo senata okrožnega sodišča ni pritožbe (§ 119., peti odst., zadnji stavek, k. p.). Dokler okrožno sodišče (ker mu morda naredba o zaporu sploh ni bila predložena) ni odločilo po § 119., peti odst., k. p. o zaporu, se sme obdolženec še vedno pritožiti zoper zapor in s tem povzročiti, da izvrši okrožno sodišče predpisani preizkus naredbe o zaporu. Določba o zabrani nadaljnje pritožbe zoper rešitev kazenskega senata okrožnega sodišča ni tako trda, kakor je videti na prvi pogled. Res je, da bo okrožno sodišče, če stvarni položaj še ni pojasnjen, le bolj redko ukinilo pripor ali preiskovalni zapor. Opozoriti pa je treba na to, da se mora pripor ali preiskovalni zapor itak ukiniti, čim ni več razlogov, zbog katerih je bil odrejen (§ 129., drugi odst., k. p.). Določba po § 119., peti odst., k. p. velja seveda le začasno ter rebus sic stantibus.

Sreski kot poizvedovalni sodnik predloži spise, čim je pripor odobren (§§ 117., 119. k. p.), v roku osmih dni (računši od dneva privedbe v pripor) državnemu tožilcu po § 95., tretji odst., k. p.; ta pa predlaga, da se obdolženec izpusti na svobodo ali da se ukreni preiskovalni zapor. Priporočati je, da naj pošljejo sodišča spise poprej državnemu tožilcu, preden predlože pritožbo zoper pripor ali naredbo o priporu (če ni pritožbe) okrožnemu sodišču (§§ 117., 119., peti odst., k. p.). Državni tožilec bo oddal izjavo tudi glede pripora (izpust iz zapura). Če se ta izpremeni v preiskovalni zapor, je smatrati, da je pritožba vložena tudi zoper preiskovalni zapor. Zakon (§ 119., peti odst., k. p.) dopušča tudi pritožbo zoper naredbo preiskovalnega sodnika, s katero se ukinja pripor ali preiskovalni zapor (§ 130., prvi odst., zadnji stavek, k. p.). V praksi bo le izjemoma prišlo do te pritožbe, poredko bo tudi preiskovalni sodnik zavrnil predlog tožilčev, naj se ukine preiskovalni zapor (§ 130., prvi in drugi odst., k. p.).

B. Ukinitev preiskovalnega zapura med preiskavo.

Dokler traja preiskava, sme preiskovalni sodnik ukiniti preiskovalni zapor le, če pristane državni tožilec (§ 130., prvi odst., k. p.). Pač pa sme preiskovalni sodnik med pre-

iskavo sam ukiniti preiskovalni zapor, če je bil odrejen na predlog zasebnega udeleženca¹⁴ kot tožilca.

Če se preiskovalni sodnik in državni tožilec ne strinjata glede ukinitve zavora, zahteva preiskovalni sodnik rešitev senata (§§ 11., šte. 1, 130., drugi odst., k. p.). Prav tako sme tudi obdolženec vsak čas med preiskavo predlagati, naj se zapor ukine, ker zanj ni več zakonitih razlogov. (§ 129., drugi odst., k. p.). Če zavrne preiskovalni sodnik ta predlog, se sme obdolženec pritožiti v roku treh dni (ker gre za zapor) na okrožno sodišče, ki odloča končno (§§ 119., peti odst., 129., drugi odst., k. p.). Če pa prepusti preiskovalni sodnik rešitev predloga senatu (§§ 14., drugi odst., 16. p. r. k. s.), odloča senat v prvi stopnji. Zoper to odločbo senata je dopustna pritožba (v treh dneh) na apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.), ker tu ne gre več za odločbo po § 119., peti odst., k. p. Dejanski položaj se utegne namreč med tem izpremeniti v obdolženčevo korist. Pritožba po § 129., drugi odst., k. p. ima torej povsem drug značaj kakor ona po § 119., peti odst., k.p.

C. Drugi primeri pritožb zoper ukinitve preiskovalnega zavora.

1. Preiskovalni zapor, predlagan v obtožnici.

Že prej smo omenili (IX. B), da ni pritožbe zoper rešitev okrožnega sodišča (senata) o preiskovalnem zaporu (§ 119., peti odst., k. p.) ne glede na to, ali je odločal senat o preiskovalnem zaporu uradoma¹⁵ ali na pritožbo. Povsem drugačna je stvar, če se je ukrenil preiskovalni zapor šele na podstavi predloga, podanega v obtožnici.¹⁶

O obdolženčevi pritožbi (rok treh dni) zoper to naredbo odloča apelacijsko sodišče tako, kakor bi bil obdolženec vložil tudi ugovor zoper obtožnico (§ 205., četrti odst., k. p.); obtožnico preizkusi tudi tedaj, če se je obdolženec odpovedal ugovoru. Prav tako preizkusi apelacijsko sodišče naredbo o zaporu tudi tedaj, če se obdolženec ne pritožuje zoper zapor in če vložil zgolj ugovor zoper obtožnico (§ 209.,

¹⁴ Zasebni tožilec pa sme predlagati preiskovalni zapor le v obtožnici (§ 202., šte. 6, k. p.). Glej opombo šte. 8.

¹⁵ Ko je preiskovalni sodnik uradoma predložil naredbo o preiskovalnem zaporu po § 119., peti odst., k. p.

¹⁶ V tem primeru lahko ukrenejo preiskovalni zapor: preiskovalni sodnik, predsednik senata, sodnik poedinec ali senat (§§ 202., šte. 6, 203., drugi odst., k. p.).

drugi odst., k. p.). Iz tega je posneti (§§ 328., prvi odst., 331., drugi odst., k. p.), da ima tukaj tudi tožilec pravico pritožbe na apelacijsko sodišče (rok treh dni), če okrožno sodišče ni ugodilo njegovemu predlogu, da se ukreni preiskovalni zapor.

2. Preiskovalni zapor po pravnomočni obtožbi.

Glede naredb o zaporu po pravnomočni obtožbi velja bistveno to, kar smo že prej povedali, seveda se apelacijsko sodišče v tem primeru ne sme več pečati z obtožnico. Če je po končani glavni razpravi glede na višino izrečene kazni ali glede drugih okolnosti domnevati, da utegne obsojenec pobegniti, sme okrožno sodišče (§ 11., števil. 1, k. p.) odrediti preiskovalni zapor (§ 288., četrti odst., k. p.). V kazenskih stvareh, kjer je sodil sodnik poedinec sreskega ali okrožnega sodišča (§ 288., drugi odst., 380., števil. 3, 374. ali 373., prvi odst., k. p.), odloča v takem primeru sodnik poedinec; sreski sodnik sme seveda ukreniti le pripor (§ 377., tretji odst., k. p.). Sodišče (okrožno kot zborna sodišče ali sodnik poedinec tega sodišča) pa sme navzlic obsodilni sodbi ukiniti pripor ali preiskovalni zapor, če zapor ni obvezen in če ni več domnevati, da utegne obsojenec pobegniti.

Zoper gori omenjene rešitve sreskega sodnika je dopustna pritožba na okrožno sodišče (rok je po § 380., drugi odst., k. p. le 24 ur). Zoper podobne rešitve okrožnega sodišča (sodnika poedinca pri okrožnem sodišču) je pa dovoljena pritožba na apelacijsko sodišče (§§ 328., prvi odst., 331., drugi odst., k. p.) v roku treh dni. Ta rok velja ne le glede na določbo § 119., peti odst., k. p., marveč tudi za to, ker velja za pritožbo zoper ukrenitev preiskovalnega zapora na podlagi predloga, stavljenega v obtožnici, prav ta rok. Višje sodišče rešuje pritožbo seveda kot nujno, ne glede na priziv ali revizijo, ki je bila med tem priglašena.

3. Pripor ali preiskovalni zapor v obnovitvenem postopku (§§ 361., prvi odst., 368., drugi odst., 411., k. p.).

Če se je dovolila obnova na škodo obdolženca, je moči odrediti tudi preiskovalni zapor (§ 368., drugi odst., k. p.). Zoper to odločbo o preiskovalnem zaporu ni pritožbe (§ 119., peti odst., k. p.), to pa le tedaj, če se vrača stvar po dovolitvi obnove v stanje preiskave (§ 370., prvi odst., k. p.). Pritožba pa je dopustna, če se odredi glavna razprava na podstavi stare obtožnice ali če predlaga tožilec preiskovalni zapor šele v obtožnici (§§ 203., drugi odst., 205., četrti

odst., k. p.). O pritožbi odloča apelacijsko kot pritožno ali kot ugovorno sodišče. Rok za pritožbo je tri dni.

4. Pritožba zoper tiralico.

Ob pobegu osebe, ki je nujno sumljiva zločinstva, se sme izdati tiralica, če so obenem podani zakoniti pogoji za pripor (§§ 457., 459.—461. k. p.). Zoper izdajo tiralice je moči vložiti pritožbo (§§ 328., 330., prvi odst., 331., drugi odst., k. p.). Tako pritožbo utegne vložiti branilec, ki ga sodišče uradoma postavi odsotnemu (pobeglemu) obdolžencu, če je obramba obvezna (§ 60., prvi in drugi odst., k. p.).

5. Pripor o priliki izročitve.

Pravila o odreditvi pripora ne veljajo, če je na zahtevo tuje države pripravi obdolženega ali obsojenega inozemca.

O tem, da je odrejen tak pripor, je treba obvestiti ministrstvo pravde. Po našem naziranju sme pač minister pravde odrediti, da se tak pripor ukine, redne pritožbe proti temu priporu pa ni (§ 491., prvi odst., k. p.).

Č. Rešitve o izpustu iz preiskovalnega zaporu ali pripora proti jamstvu.

O izpustitvi proti jamstvu in o kakovosti ter višini jamstva (varščine) odloča senat okrožnega sodišča (§§ 131., tretji odst., 134., prvi odst., k. p.), pri sreskem sodišču pa sreski sodnik (§ 380., štev. 3, k. p.).

Če izpuščen obdolženec navzlic jamstvu pobegne, izreče sodišče (senat), da je varščina zapadla. Rešitev o tem se vroči obdolženčevemu zastopniku. Če ga nima, mu ga v to svrhu postavi sodišče (§ 132., drugi odst., k. p.). Ni potrebno, da bi bil ta zastopnik branilec, razen kjer to zakon izrečno predpisuje. Vsekako pa ima tak zastopnik pravico zahtevati poplačilo svojih stroškov in nagrade za svoj trud morda tudi iz zapadle varščine (§§ 322., prvi odst., 131., tretji odst., 132., tretji odst., k. p.).

Zoper vse te rešitve senata je moči pritožiti se na apelacijsko sodišče (§ 134., prvi odst., k. p.). Dasi omenja zakon kot pritožilca zgolj obdolženca in državnega tožilca, ima pravico pritožbe po § 134., prvi odst., k. p. vsak tožilec, ker sme tudi zasebni udeleženec kot tožilec deloma tudi zasebni tožilec (§ 202., štev. 6, k. p.) predlagati preiskovalni zapor (§§ 51., 54. k. p.). Rok za pritožbo v tej določbi ni naveden, po splošni določbi § 330., prvi odst., k. p. bi torej veljal rok osmih dni. Ker pa gre za rešitve o zaporu, velja v tem primeru po našem naziranju le rok treh dni (§§ 119., peti odst., 204., tretji odst., k. p.). Izjemni predpis § 134.,

drugi odst., k. p. pa velja le za pritožbo državnega tožilca. Ta pritožba ima zadržno moč: 1. če gre zoper rešitev, s katero se ukinja preiskovalni zapor z jamstvom ali brez njega in 2. če se prijavi takoj po priobčitvi rešitve. Te določbe ni tolmačiti tako, kakor da bi imel državni tožilec pravico pritožbe zoper vsako ukinitve preiskovalnega zapora, torej tudi zoper ono po § 119., peti odst., k. p.

Določba § 134., drugi odst., k. p. ima v mislih le take rešitve senata, ki so v zvezi z vprašanjem o jamstvu in to tudi tedaj, če je obdolženec ponudil jamstvo, državni tožilec pa je nasprotoval izpustu pod tem pogojem; ali če je državni tožilec privolil, da se izpusti preiskovanec le proti jamstvu, okrožno sodišče (bodisi tudi o priliki reševanja po § 119., peti odst., k. p.) pa je ukinilo preiskovalni zapor, ne da bi zahtevalo jamstva.

X. Pritožbe v pripravljalnem postopku po zakonu o tisku.

V pripravljalnem postopku po zakonu o tisku veljajo subsidiarno določbe občnega kazenskega postopnika (čl. 95., drugi odst., z. o t.), kolikor zakon o tisku v čl. 73. in nasl. z. o t. ne odreja drugače. Že po odgovoru na tožbo utegne preiskovalni sodnik predložiti spise tiskovnemu senatu (§ 11., šte. 1, k. p.), ki lahko odredi takoj glavno razpravo. S to rešitvijo se združi poziv na tožilca, naj vloži obtožnico v treh dneh po vročitvi tega poziva. Po došli obtožnici se odredi glavna razprava v petih dneh, če ni prič ali v desetih dneh, ako je treba na razpravo pozvati priče (čl. 85., drugi odst., z. o t.).

Iz teh zakonitih predpisov se mora sklepati, da zoper rešitev po čl. 73., osmi odst., z. o t. ni pritožbe. Drugače ie z rešitvijo po čl. 84. z. o t. (postavitev pred sodišče). Zoper to rešitev je dopustna pritožba v roku treh dni na apelacijsko sodišče. O teh dveh rešitvah govorimo še pozneje. (XII. C.)

V preiskavi po zak. o tisku so možne rešitve, kakršne se utegnejo pojaviti v postopku po občnem kazenskem postopniku. O vseh pritožbah zoper rešitve preiskovalnega sodnika v postopku po zakonu o tisku odloča tiskovni senat okrožnega sodišča (§§ 11., šte. 1, 331., prvi odst., k. p., čl. 95., drugi odst., z. o t.). Nekatere teh rešitev omenja zakon o tisku izrečno in sicer:

Preiskovalni sodnik sme tožbo kot pomanjkljivo zavrniti (čl. 78., prvi odst., z. o t.). Zoper to rešitev je dopustna pritožba na okrožno sodišče (senat), ki odloča dokončno.

Zasliševanje prič izven sodnega okrožja ni dovoljeno, če zahtevajo stranke to zaslišanje v namenu, da se zavlačuje postopek. Preiskovalni sodnik sme sam ali na tožilčevo zahtevo izposlovati v tem pogledu rešitev tiskovnega senata (§ 11., števil. 1. k. p.), ki je končno (čl. 74. z. o t.). Če pa je preiskovalni sodnik ugodil obdolženčevemu predlogu, naj se zaslišijo prič izven sodnega okrožja, se sme tožilec zoper to rešitev pritožiti na tiskovni senat okrožnega sodišča. Rok pritožbe je tri dni, odločba tiskovnega senata je končna.

Če je že uveden kazenski postopek radi kaznivega dejanja, ki je predmet klevete, prekine preiskovalni sodnik postopek o kleveti (čl. 52. z. o t.), dokler se ne izreče pravnomočna odločba o predmetu obdolžitve (čl. 77. z. o t.). Dokler traja ta postopek, pregon radi klevete ne more zastarati (§ 80. k. z.). Zoper to prekinitvev je možna pritožba na tiskovni senat, ki odloča končno.

Preiskovalni sodnik je glede izvedbe preiskave v tiskovnem postopku vezan na določene roke. Od teh je zlasti značilen rok osmih dni, v katerem je treba izvršiti zaslišanje prič (čl. 83. z. o t.), ki jih predlagata stranki. Zaradi neuvaževanja teh rokov se smeta stranki pritožiti na tiskovni senat (§§ 11., števil. 1, 331., prvi odst., k. p. čl. 93., 95., drugi odst., z. o t.). Zaradi zavlačevanja je tudi možna nadzorstvena pritožba na apelacijsko sodišče (§ 12., števil. 4. k. p.).

Za ustavitvev preiskave v tiskovnem postopku in za pritožbo zoper to ustavitvev veljajo določbe občnega kazenskega postopnika (§§ 108., prvi, drugi in peti odst., čl. 95., drugi odst., z. o t.). Preiskavo je treba ustaviti tudi tedaj, če izreče senat, da se obdolženec ne stavi pred sodišče (čl. 84. z. o t.). Posebno pogoste so ustavitvev iz razloga, ker zasebni tožilec ni vložil obtožnice v roku treh dni po čl. 85., prvi odst., z. o t.¹⁷ Če zasebni tožilec ne vložil obtožnice v predpisanem roku, je imeti, da se je odpovedal pregonu (§ 52., drugi odst., k. p.). V tem primeru ustavi torej kazenski postopek preiskovalni sodnik (§ 108., prvi odst., k. p.). O pritožbi zoper to ustavitvev rešuje tiskovni senat končno (§ 331., prvi odst., k. p.).

Sodišče mora zasebnega tožilca pozvati (§§ 95., četrti odst., 109., tretji odst., k. p.), naj vložil v roku treh dni obtožnico (čl. 85., prvi odst., z. o t.), in ga poučiti, da se bo sicer smatralo, da se je odpovedal pregonu (§ 52., drugi

¹⁷ Ta rok se šteje od dne, ko je postala rešitev po čl. 84. z. o t. pravnomočna.

odst., k. p.) Zakon pa ne odreja nobene sankcije za primer, če opusti sodišče (v rešitvi po § 84. z. o t.) ta poziv in pouk. Zasebni tožilec, ki ne vloži obtožnice v roku treh dni, je torej tudi tedaj prekludiran, če ni dobil noziva, naj vloži obtožnico, dasi govori § 82., tretji odst., k. p., izrečno o takem pozivu. Priporočljivo je torej, da naj vloži zasebni tožilec, čim dobi rešitev o stavitvi pred sodišče (čl. 85. z. o t.), v roku treh dni obtožnico, ker mora sicer sam imeti evidenco o tem, kdaj postane rešitev po § 85. z. o t. pravnomočna.¹⁸ Če zamudi zasebni tožilec rok treh dni¹⁹ za vložitev obtožnice (čl. 85. z. o t.), sme seveda zahtevati obnovo postopka, če so podani pogoji § 361., drugi odst., k. p.

Z rešitvijo o ustavitvi preiskave je združiti odločbo o stroških kazenskega postopka (§§ 309., prvi odst., 311., števil. 2., k. p., čl. 95., drugi odst., z. o t.). Zoper vse rešitve preiskovalnega sodnika o stroških kazenskega postopka je dopustna pritožba na tiskovni senat, ki odloča dokončno (§§ 323., tretji odst., 331., prvi odst., k. p.). Če pa je odločal o stroških tiskovni senat kot prva stopnja, je dopustna pritožba na apelacijsko sodišče (§ 323., drugi odst., k. p., čl. 95., drugi odst., z. o t.).

Končno je še rešiti vprašanje, kakšni roki veljajo za pritožbe, ki smo jih pravkar navedli. Zakon o tisku pozna v svojih predpisih (čl. 73., 74., 77., 78.) le rok treh dni. Čl. 90. z. o t. odreja pritožni rok treh dni za vse stvarne rešitve tiskovnega senata, kot sodišča prve stopnje. Ta rok velja tudi za rešitve in naredbe preiskovalnega sodnika. O pritožbah zoper njegove odločbe odloča tiskovni senat končno kot sodišče druge stopnje (§§ 328., prvi odst., 331., prvi odst., čl. 95., drugi odst., z. o t.).

XI. Pritožbe v obtožnem postopku.

Ko prejme preiskovalni sodnik (predsednik senata ali sodnik poedinec) obtožnico, se bavi po predpisu § 203., drugi odst., k. p., zgolj s tožilčevim predlogom, naj se ukrene ali ukine preiskovalni zapor. Vendar pa sme obtožnico preizkusiti tudi v drugem pogledu. To velja predvsem za obtožnice, ki jih vložijo zasebni tožilci ali zasebni udeleženci kot tožilci. Tu se mora sodnik prepričati, ali je

¹⁸ Rešitev Kža I/32 apel. sod. v Ljubljani.

¹⁹ Za državnega tožilca je rok treh dni čl. 85. z. o t. seveda le redovni rok; zamuda tega roka utegne imeti zanj le posledice čl. 93. z. o t. Nasprotno: Odločba st. sedm., odd. B v Zagrebu, Kl 423/25 (Sl. P. zbirka odločb števil. 90).

obtožnica pravočasna (§§ 95., četrti odst., 109., tretji odst., k. p.). Uprav pri tej vrsti obtožnic se utegne pripetiti, da dotične vloge ni imeti po obliki in vsebini za obtožnico in da na njeni podlagi ni moči odrediti in opraviti glavne razprave. Tako pomanjkljivo vlogo je treba vrniti s primer-
nim poukom tožilcu, da jo popravi. Rok, ki je odrejen v določbah §§ 95., četrti odst. in 109., tretji odst., k. p., se pa s tem ne podaljša.

Tožilčevemu predlogu, naj se ukrene ali ukine preiskovalni zapor, ugodi preiskovalni sodnik (predsednik senata) sam. Če pa ima pomisleke proti temu predlogu, zahteva rešitev senata. Zoper rešitev preiskovalnega sodnika (predsednika senata) (izjema od določbe § 331., drugi odst., k. p.) ali senata okrožnega sodišča, ima obdolženec pravico pritožbe na apelacijsko sodišče (§ 205., četrti odst., k. p.)²⁰ in sicer v treh dneh. Ta rok se računa od dne, ko je prejel obtožnico. (§ 204., tretji odst., k. p.). Seveda ima isto pritožbo v nasprotnem primeru tudi tožilec.

Obdolženec, ki je bil že pred vložitvijo obtožnice v zaporu, sme kljub določbi § 119., peti odst., k. p. (§§ 129., drugi odst., 130., prvi odst., k. p.) zahtevati, da se izpusti iz zapora, če zanj ni več zakonitih razlogov. Če okrožno sodišče ne ugodi temu predlogu, se sme obdolženec v treh dneh pritožiti na apelacijsko sodišče (§ 209., drugi odst., k. p.).

Zaprti obdolženec sme v roku treh dni, odkar je prejel obtožnico, podati ugovor zoper njo ali vložiti pritožbo zoper zapor (§ 204., tretji odst., k. p.). Ko vloži ugovor, sme obenem zahtevati, da se vroči prepis obtožnice v osmih dneh njegovemu branilcu zaradi obrazložitve ugovora.

Obdolženec, ki je v prostosti, pa ima za prijavo in za obrazložitev ugovora rok osmih dni od dne, ko je prejel obtožnico. Če je obtoženih več obdolžencev, se vroči obtožnica vsakemu izmed njih (§ 202., tretji odst., k. p.). V tem primeru mora rok za prijavo ugovora poteči glede vseh. Nato se šele predloži spis radi poedinih ugovorov in pritožb (§ 205., drugi odst., k. p.) apelacijskemu sodišču. Če obtožnice radi neznanega bivališča enemu izmed obdolžencev ni moči vročiti, je treba postopek glede njega začasno ustaviti (prav prekiniti) (§§ 455., tretji odst., 463., drugi odst., 465. k. p.). Ta prekinjeni postopek se nato nadaljuje po določbi § 359. šte. 1, k. p.

²⁰ V kazenskih stvareh, ki jih presoja državno sodišče za zaščito države, postane obtožnica pravno močna, ko se vroči obdolžencu (§ 43. z. o d. s.).

XII. Ugovor zoper obtožnico.

A. Vložitev ugovora.

Obdolženec hoče z ugovorom doseči rešitev apelacijskega sodišča, ki naj prepreči, da bi postala obtožnica pravnomočna. Ugovor zoper obtožnico ni pravni lek, ker formalno ni naperjen zoper sodno odločbo, dejansko se pa brani obdolženec z ugovorom proti razpisu glavne razprave. Ker je ugovor v dejanskem pogledu podoben pritožbi in ker je zelo važno pravno sredstvo za obdolženca, ga hočemo ob tej priliki na kratko omeniti.

1. Kdo sme vložiti ugovor?

Ugovor zoper obtožnico sme vložiti le obdolženec bodisi osebno, bodisi po svojem pooblaščenem zastopniku (§ 82., drugi odst., k. p.). Ugovor pa sme vložiti tudi branilec, ne morejo ga pa vlagati osebe, ki smejo vlagati pravne leke brez posebne pooblastitve (§ 324., drugi in četrti odst., k. p.). Le obdolženec sam se sme odreči ugovoru ali ga umakniti (§ 205., prvi odst., k. p.).

2. Vložitev ugovora.

Ugovor se poda na sodišču, ki je sprejelo obtožnico, torej pri preiskovalnem sodniku, predsedniku senata ali sodniku poedincu (§ 203., prvi odst., k. p.). Vloži se s pismeno vlogo v enem izvodu ali se pa sprejme na zapisnik (§ 204., peti odst., k. p.). Če pa je bila obtožnica vročena po sréskem sodišču, sme obdolženec podati ugovor na zapisnik tudi na tem sodišču (§ 84., drugi odst., k. p.) (I., Č).

Ugovora ni treba obrazložiti, apelacijsko sodišče ga mora rešiti tudi tedaj, če je samo prijavljen. Tožilec nima pravice, da bi se mu vročil izvod pismenega ugovora niti ni izrečno določeno, da mora biti obveščen o vloženem ugovoru. Pač pa mora dobiti državni tožilec ugovor na vpogled, da ugovor vpiše v popis spisov (§ 59. p. r. d. t.) in v vpisnik Kt (§ 61. p. r. d. t.).

3. Zakasnel in nedopusten ugovor.

Zakasnel ugovor in zakasnelo pritožbo zoper preiskovalni zapor, ki je ukrenjen šele na predlog v obtožnici, zavrača preiskovalni sodnik (predsednik senata, sodnik poedinec). Obdolženec se sme zoper zavrnitev pritožiti v roku treh dni na okrožno sodišče, ki odloča končno (§§ 205., prvi odst., 331., prvi odst., k. p.).

Pa tudi apelacijsko sodišče samo sme zavrniti zakasnel ugovor (§ 209., prvi odst., k. p.), če tega ni že storil pre-

iskovalni sodnik (predsednik senata, sodnik poedinec). Če pa se je obdolženec odrekel ugovoru ali če ga je umaknil in če ga nato pravočasno vnovič vloži, je spise kljub temu predložiti apelacijskemu sodišču. Prav to velja, če je ugovor vložila oseba, ki ni opravičena vložiti ugovor. Apelacijsko sodišče zavrača take ugovore kot nedopustne.

B. Rešitev ugovora.

Glede rešitve ugovora bodi omenjeno tole:

Rešitev po § 208., šte. 4, k. p. je mogoča le tedaj, če je izključeno, da bi se mogel po morebitnih naknadnih poizvedbah ali o priliki izvedbe dokazov pri glavni razpravi podati tak dejanski položaj, kakor ga zatrjuje obtožnica (če n. pr. tožilec niti ne zatrjuje, da so podani posamezni znaki kaznivega dejanja, ki ga hoče šele pri glavni razpravi podrobno dejansko obrazložiti in podpreti z dokazi). Načeloma prepušča ugovorno sodišče dokazno presojo sodečemu sodišču, ker bi sicer kršilo načelo ustnosti in neposrednosti, če bi ocenilo verjetnost dokazov na podlagi spisov (§ 208., št. 4, k. p.).

Če vrne apelacijsko sodišče obtožnico po § 206. k. p., predlaga tožilec v postopku pred sodnikom poedincem praviloma le poizvedbe (§ 372., prvi odst., k. p.), ker se sme uvesti preiskava le, če se odredi preiskovalni zapor. Zasebni tožilec sme torej, če želi popolnitev postopka, predlagati zgolj poizvedbe. To se razodeva logično iz tega, ker ni moči vložiti nove obtožnice, če dejanski položaj še ni dovolj razčiščen. V tem primeru bi namreč apelacijsko sodišče vnovič vrnilo obtožnico po § 206., prvi odst., k. p.

Apelacijsko sodišče se peča s pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja le tedaj, če bi se s tem spremenila stvarna pristojnost sodečega sodišča (§§ 9., šte. 1 in 2., 10. šte. 2. in 3., 11. šte. 2., k. p.) in če je seveda za tako premembo zadostna podlaga v spisih (§ 207. k. p.).

C. Postavitev pred sodišče po zakonu o tisku.

Sedanji kazenski postopnik ne vozna neposredne postavitve v obtožno stanje s sodno rešitvijo (§§ 218., 48., šte. 2. in 114., četrti odst., avstr. k. pr.) brez formalne obtožnice, pač pa odreja nekaj sličnega zakon o tisku v določbah čl. 73., osmi odst. in čl. 84. O rešitvah, omenjenih v teh dveh členih, smo že govorili (X).

Zoper rešitev po čl. 73., osmi odst., z. o t. ni pritožbe, pač pa zoper rešitev po čl. 84. z. o t. Nobena teh dveh rešitev nima sicer oblike obtožnice, na vsak način pa je treba v njih označiti dotično kaznivo dejanje, ki je predmet po-

stopka. Zoper rešitev po čl. 84. z. o t. je dopustna pritožba v roku treh dni na apelacijsko sodišče. To odloči o pritožbi prav tako kakor o vsaki drugi pritožbi, v bistvu pa premotri stvar tako, kakor če bi reševalo ugovor zoper obtožnico. Če ugotovi apelacijsko sodišče tožilčevi pritožbi, odredi, da se obdolženec stavi pred sodišče. S to odločbo spoji poziv na tožilca, naj vloži v treh dneh obtožnico. Obtožnica se mora vložiti (čl. 85., prvi in drugi odst., z. o t.) v treh dneh po pravnomočnosti rešitve iz čl. 84. z. o t. Če pa izreče apelacijsko sodišče na tožilčevo pritožbo, da se obdolženec stavi pred sodišče, je obtožnico vložiti v treh dneh po vročitvi te rešitve. Obtožnico je treba torej vložiti v tem primeru tri dni po vročitvi rešitve apelacijskega sodišča, ker postane rešitev eksistentna šele tedaj, ko se vroči, prej tudi ne more postati pravnomočna (§ 79. k. p.).

Obtožnica v tiskovnem postopku mora imeti obliko in vsebino, ki je označena v § 202. k. p., razen tega se mora sklicevati na pravnomočno rešitev po čl. 73., osmi odst. ali po čl. 84. z. o t., s katero se mora točno ujemati glede označbe kaznivega dejanja. Obtožnica se vloži pri tiskovnem senatu (čl. 73., osmi odst., 85., prvi odst., z. o t.), ki jo preizkusi glede oblike in vsebine. Če v tem pogledu ni zadržkov (XI. B.), je obtožnica sprejeta, ter je o njej poslovati po določbah čl. 85., drugi odst., z. o t. Bistvena razlika med to obtožnico in ono v rednem postopku pa je ta, da zoper obtožnico, vloženo v tiskovnem postopku, ni ugovora na apelacijsko sodišče.

Izjemoma se utegne zgoditi, da predlaga tožilec v obtožnici, naj se ukrene zoper obdolženca preiskovalni zapor (§ 202., številka 6, k. p.). O tem predlogu odloča tiskovni senat (čl. 73., prvi odst., 84., 85., z. o t., § 203., drugi odst. k. p.). O pritožbi, ki jo je vložiti v roku treh dni, odloča apelacijsko sodišče (§§ 203., 204. k. p. in čl. 84., 90., 95., prvi odst., z. o t.), ki se pa pri tem seveda ne sme več pečati s stvarno vsebino obtožnice (§ 205., četrti odst., k. p.).

Če zamudi zasebni tožilec ali zasebni udeleženec kot tožilec rok za vložitev obtožnice (čl. 73., osmi odst., 85., prvi odst., z. o t.), se kazenski postopek ustavi (§§ 51., drugi odst., 53., tretji odst., čl. 95., drugi odst., z. o t.). To ustavitev izreče tiskovni senat, o pritožbi (rok treh dni) odloča apelacijsko sodišče (§ 108., peti odst., k. p., čl. 90. z. o t.). Tudi v teh rešitvah je obenem odločati o stroških kazenskega postopka. O tem smo že govorili.

Zasebni tožilec, ki ni pravočasno vložil obtožnice, sme zahtevati tudi obnovo kazenskega postopka, če so podani pogoji § 361., drugi odst., k. p. (čl. 95., drugi odst., z. o t.).

XIII. Pritožbe zoper sodne rešitve po pravnomočni obtožbi pa do pričetka glavne razprave.

A. Preizkus pristojnosti po pravomočni obtožbi.

Po pravnomočni obtožbi se ne sme več pobijati krajevna pristojnost sodišča, pozvanega v obtožnici (§ 211. k. p.), o stvarni pristojnosti pa utegne sodišče še naknadno odločiti po določbah §§ 276., zadnji odst. in 277. k. p. Krajevna pristojnost apelacijskega sodišča, ki je odločalo o ugovoru, se pa more pobijati še z revizijo zoper sodbo (§§ 211., zadnji stavek in 336., št. 1, k. p.).

B. Izpremema obtožbe.

Če vloži tožilec novo obtožnico in umakne prejšnjo, mora sodišče (§§ 203., drugi odst., 219., prvi odst., zadnji stavek, k. p.) rešiti tudi vprašanje preiskovalnega zavora. Zoper to rešitev imata stranki pritožbo na apelacijsko sodišče. To pritožbo je imeti obenem za ugovor, če je pritožbo vložil obdolženec (§ 205., četrti odst., k. p.). Vsekako znaša tudi rok za morebitno tožilčevo pritožbo le tri dni (§§ 119., peti odst., 134., drugi odst., 204., tretji odst., k. p.).

Mogoče je tudi, da predlaga tožilec po pravnomočnosti obtožbe ob izpremenjenem stvarnem položaju, naj se odredi zoper obtoženca preiskovalni zapor. O tem predlogu se odloča po § 203., drugi odst., k. p. Po našem mnenju imata zoper to odločbo okrožnega sodišča (ker gre za povsem drug položaj kakor o priliki rešitve po § 119., peti odst., k. p.) obe stranki pritožbo na apelacijsko sodišče in sicer v roku treh dni po tem, ko je bila rešitev priobčena. Apelacijsko sodišče reši tu le pritožbo; z obtožbo, ki je že pravnomočna, se ne sme več pečati.

Tožilec more tudi predlagati, naj se stvar odstopi pristojnemu sreskemu sodišču. V tem primeru nima zasebni udeleženec pravice nadaljevati pregona po § 219., četrti odst., k. p., ker tu ne gre za ustavitev, marveč le za izpremema kvalifikacije, dejanje pa preganja še vedno državni tožilec.

Če pa umakne tožilec obtožbo, preden se prične glavna razprava (§ 248., prvi odst., k. p.), se ustavi postopek z rešitvijo (§ 219., tretji odst., k. p.). Če se je oškodovanec pridružil kazenskemu postopku kot zasebni udeleženec (§ 295., četrti odst., k. p.), odloži sodišče rešitev o ustavitvi, obvesti zasebnega udeleženca o odstopu državnega tožilca in ga pouči, da more obdržati obtožbo v moči z izjavo, ki jo mora podati v roku treh dni, odkar je prejel obvestilo sodišča. Zasebni udeleženec, ki ni bil obveščen o izjavi državnega

tožilca, sme podati dotično izjavo v roku treh mesecev od dneva ustavitve postopka (§ 53., četrti odst., k. p.). Oškodovanec, ki se še ni pridružil kazenskemu postopku, se pa sme postopku še vedno pridružiti (§ 295., četrti odst., k. p.) in nastopiti kot subsidijarni tožilec, če se ni preteklo rok treh mesecev (§ 53., četrti odst., k. p.). Priporočati je, da obvesti sodišče oškodovanca tudi tedaj, če se še ni pridružil kazenskemu postopku in se tudi ni odrekel tej pravici (§§ 105., 108., tretji odst., k. p.). Tako se prepreči možnost, da poda oškodovanec izjavo v roku treh mesecev po ustavitvi postopka.

Če zasebni udeleženec ni podal svoje izjave v roku treh dni, izreče sodišče (senat), da se postopek ustavi. Zoper to ustavitev se sme pritožiti zasebni udeleženec v roku osmih dni na apelacijsko sodišče. Zasebni udeleženec kot tožilec pa ne more doseči obnove kazenskega postopka po § 361., drugi odst., k. p., če zamudi rok treh dni za izjavo (§§ 53., tretji odst., 54., drugi odst., k. p.).

Če sprejme sodišče izjavo zasebnega udeleženca, sme državni tožilec tudi v tem primeru vsak čas prevzeti »pregon in zastopanje obtožnice« (§ 56. k. p.), seveda le dotlej, dokler razprava še ni končana (§ 272., drugi odst., k. p.).

Povse drugačna je stvar, če umakne državni tožilec obtožnico, ki še ni postala pravnomočna. Najsi je vložil obtožnico po končani preiskavi ali po poizvedbah ali neposredno na podstavi prijave (§ 372., prvi odst., k. p.), vedno je po vložitvi obtožnice položaj ta, kakor da je bila uvedena preiskava. Radi tega ustavi preiskovalni sodnik (predsednik senata ali sodnik poedinec) postopek v tem primeru po § 108., prvi odst., k. p. O tej ustavitvi smo že govorili.

C. Pritožbe v vmesnem postopku.

Vmesni postopek od pravnomočne obtožbe do glavne razprave je v rokah predsednika senata, ki ukrene vse, kar je potrebno (§ 214. k. p.), da se more opraviti glavna razprava.

1. Novi dokazni predlogi.

O teh dokaznih predlogih (§ 217. k. p.) odloča predsednik senata (§ 218. k. p.); če zavrne predlog, napoti stranko, da sme dokazni predlog ponoviti pri razpravi in zahtevati, naj o tem odloči senat. Zoper to rešitev ni pritožbe (§§ 221., 329., k. p.).

2. Odgoditev dneva razprave.

Predsednik senata sme uradoma ali na zahtevo strank iz tehtnih razlogov odgoditi dan glavne razprave. Če ne pri-

stane na tak predlog pravdne stranke, odloča o odgoditvi senat. Zoper to rešitev senata ni pritožbe (§§ 221., 329., k. p.).

3. Druge odločbe radi odreditve ali odgoditve razprave.

Zoper naredbe in rešitve predsednika senata in senata samega, kolikor se te odločbe tičejo odreditve, priprave ali odgoditve glavne razprave, ni pritožbe (§§ 221., 329., k. p.). Pač pa se smejo stranke ali druge prizadete osebe (§ 328., drugi odst., k. p.) pritožiti na apelacijsko sodišče zoper naredbe in rešitve senata, izdane izven tega okvira. Tako se sme n. pr. pritožiti obtoženec, ki mu predsednik ali sodišče odrečeta branilca kot zastopnika revnih (§ 60., tretji odst., k. p., § 8. A. zak. o sod. taksah in čl. 15. do 25. taksnega pravilnika, §§ 164. do 174. c. p.).

Zoper zavlačevanje končne rešitve zlasti s ponovno odgoditvijo dneva glavne razprave je pa možna nadzorstvena pritožba (§ 12., šte. 4, k. p.).

Prav to velja tudi za naredbe in rešitve sodnika poedinca pri okrožnem sodišču, kolikor se izdajo te odločbe v vmesnem postopku (§ 372., drugi odst., k. p.). Zadevne odločbe sreskih sodišč pa je moči pobijati le s prizivom zoper sodbo (§ 380., drugi odst., k. p.).

Zakon omenja ponekod (§§ 203., drugi odst., 219., prvi in tretji odst., 220., prvi in drugi odst., k. p.), da se sme predsednik senata radi posameznih odločb v vmesnem postopku obrniti na senat, stranke pa smejo zahtevati odločbe senata šele na glavni razpravi (§§ 218., drugi odst., 220., drugi odst., k. p.).

XIV. Pritožbe zoper naredbe in rešitve, izdane med glavno razpravo.

A. Zunanji potek razprave.

Glavna razprava pred okrožnim sodiščem kakor tudi pred sodnikom poeincem se mora vršiti praviloma zdržema. Radi tega je zoper odločbe, storjene med razpravo, praviloma izključen vsak posebni pravni lek (pritožba), ki bi zadrževal potek postopka (§§ 228., četrti odst., 329., 349., prvi odst., k. p.). Vse te odločbe je moči pobijati le v pravnem leku zoper sodbo. Seveda so te kršitve upoštevne le tedaj, če so kvarno vplivale na sodbo (§ 338., tretji odst., kazenskega postopnika).

1. Rešitve o predlogih strank.

Vodstvo razprave je v rokah predsednika senata. O vsakem ugovoru prizadete osebe zoper predsednikovo odredbo odloča senat. Prav tako odloča senat, če ena stranka nekaj predlaga, čemur se protivi druga, ali če ima predsednik pomisleke, da bi ugodil sporazumnemu predlogu strank (§ 228., prvi in drugi odst., k. p.). Proti tem rešitvam ni posebne pritožbe (§ 329. k. p.).

2. Rešitev o izključitvi javnosti.

Posebej poudarja zakon (§ 224., drugi odst., k. p.), da zoper naredbo, s katero se izključi javnost od razprave, ni posebnega pravnega leka. Oseba, ki ima dovoljenje, da prisostvuje razpravi, za katero je javnost izključena, se kaznuje po določbi § 150. k. z., ako objavi to, kar je pri razpravi zaznala, če zahteva javna varnost, da ostane to i nadalje tajno.

3. Disciplinske kazni.

Predsednikova dolžnost je, da skrbi za red in mir pri razpravi. Zoper disciplinske odredbe predsednika razprave (sodnika poedinca), navedene v §§ 229., 230., 231., prvi in drugi odst., 232., k. p., ni pritožbe. Zakon dopušča pritožbo zgolj zoper rešitev, s katero se odredi, da plača branilec ali zastopnik strank stroške preložene ali prekinjene razprave. O pritožbi odloča apelacijsko sodišče, rok za pritožbo je tri dni (233. k. p.).

Nekoliko obsežnejša je ta pritožba tedaj, ko izreče sreski sodnik (§ 9., številki 2 in 3, k. p.) denarne kazni po §§ 230. in 231. k. p. ali ko odredi povračilo stroškov po § 231., drugi odst., k. p. Pritožba se mora v tem primeru prijaviti takoj po objavi dotične naredbe, predloži se pa okrožnemu sodišču šele z morebitnim pravnim lekom zoper sodbo (§ 387., tretji odst., k. p.).

B. Odločbe radi izostanka oseb, klicanih k razpravi.

Predsednik izreka odločbe, ki so v zvezi z izostankom oseb, brez katerih se ne more vršiti glavna razprava. Če so te odločbe dalekosežnejše in če posegajo v pravice izostalih oseb, jih izreka senat.

1. Izostanek zasebnega tožilca (zasebnega udeleženca kot tožilca).

Če se ne zgleda ob oklicu stvari (§ 236., prvi odst., k. p.) zasebni tožilec (zasebni udeleženec kot tožilec), dasi je bil pravilno vabljen, ustavi (§ 236., tretji odst., k. p.) senat (sod-

nik poedinec okrožnega sodišča) postopek z rešitvijo. S to rešitvijo združi sodišče izrek o stroških kazenskega postopka (§§ 309., 311., šte. 2, k. p.). V obeh primerih je dopustna pritožba na apelacijsko sodišče (§§ 330., prvi odst., 311., drugi odst., 323., drugi odst., k. p.). Zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec lahko zahtevata v tem primeru tudi obnovo kazenskega postopka, če so podani pogoji § 361., drugi odst., k. p. (§§ 51., drugi odst., 54., drugi odst., k. p.).

2. Izostanek obtoženca.

Če izostane obtoženec, odredi predsednik, da se privede ali tudi pripre, da se zavaruje njegova prisotnost pri razpravi. Proti tej odredbi ni pritožbe (§§ 221., 329. k. p.).

3. Pritožba zoper privod priče (izvedenca).

Če je kljub pravilnemu vabilu izostala priča ali izvedenec, sme senat odrediti, da se takoj privede ob svojih stroških (§ 236., četrti odst., k. p.). Proti tej odredbi je dopustna pritožba, ker posega rešitev v pravice drugih oseb, t. j. oseb, ki niso stranke (§ 329. k. p.). Seveda nima ta pritožba dejanskega uspeha, ker nima odločilne moči (§ 330., tretji odst., k. p.).

4. Preložitvev in prekinitev razprave.

Sodišče (senat) preloži razpravo iz razlogov, navedenih v §§ 237., prvi, drugi in tretji odst., 238. prvi in tretji odst., 239. k. p. (§ 240. k. p.), dan nove razprave pa določi predsednik senata.

Prekinitev razprave odredi predsednik (§ 241. k. p.). Zoper rešitev sodišča o preložitvi ni pritožbe, prekinitev pa po načelih § 228., tretji in četrti odst., k. p. ni izpodbojna.

5. Pritožba priče (izvedenca) zoper odredbe radi izostanka.

Priča ali izvedenec se smeta zoper rešitev sodišča po § 238., drugi odst., k. p. (denarna kazen zaradi neopravičnega izostanka, naložitev stroškov preložene razprave) pritožiti v roku osmih dni na isto sodišče, ki sme kazen ali stroške popolnoma oprostiti ali znižati (§ 238., četrti odstavek, k. p.).

Prav to velja za izostanek branilca (§ 237., zadnji stavek, k. p.).

C. Dokazni postopek.

1. Odredbe zoper pričo, ki je lažno izpovedala.

V dokaznem postopku med glavno razpravo je opozoriti na predsednikove odredbe zoper pričo, glede katere se

je pokazal sum, da je lažno izpovedala (§ 235. k. p.). Zoper te odredbe seveda ni pritožbe. Priča se pa lahko brani v kazenskem postopku, ki se uvede zoper njo, z vsemi pravnimi leki, ki jih ima osumljenec v kazenskem postopku.

2. Druge odredbe predsednikove med dokaznim postopkom.

Zoper druge odredbe predsednikove v dokaznem postopku se smejo stranke obračati radi končne odločitve (§ 228., prvi odst., k. p.) na senat (§§ 254., 257., drugi odst., 260., drugi odst., 261., 263., k. p.). Proti rešitvam senata ni pritožbe (§ 228., četrti odst., k. p.).

3. Govori strank.

Predsednik ima vpliv na govore strank po predpisih § 270., četrti odst., k. p. O teh odredbah odloča končno senat.

4. Razširitev obtožbe.

Tožilec sme med razpravo obtožbo razširiti, če 1. zagreši obtoženec med razpravo novo kaznivo dejanje (§ 234., prvi odst., zadnji stavek, k. p.) ali 2. če se »razkrije« med razpravo novo obtoženčevo kaznivo dejanje, ki dotlej tožilcu še ni bilo znano (§ 266. k. p.). Obtoženec se more uspešno braniti zoper razširitev obtožbe in proti takojšnji razsoji o tem dejanju le tedaj, če bi se moral uporabiti za to dejanje strožji kazenski zakon. Če pa sodi sodišče v takem primeru o obeh dejanjih, ne da bi bil obtoženec na to pristal, se brani obtoženi proti tej razširitvi z revizijo po § 336., številka 10, k. p., ker je sodišče prekoračilo obtožbo.

Če pa omeji sodišče v tem primeru sodbo na kaznivo dejanje, ki je predmet prejšnje obtožbe, zadrži tožilcu na njegovo zahtevo (v dispozitivnem delu sodbe) pravico, da sme obtoženca radi tega dejanja posebej (t. j. v drugem postopku) preganjati. Sodišče pa sme v tem primeru tudi razpravo preložiti (§ 284. k. p.). Zoper vse te naredbe ni pritožbe (§§ 221., 228., četrti odst., 329. k. p.), tudi tedaj ne, če sodišče tožilcu kljub predlogu ni pridržalo pregona. V tem primeru se sme tožilec braniti zgolj z revizijo, ker sodišče »s sodbo ni popolnoma rešilo predmeta obtožbe« (§ 336., številka 9, k. p.).

Č. Zapisnik glavne (ustne) razprave.

O glavni razpravi in o vseh dogodkih poteka razprave svedoči zapisnik. Dopolnitve t. j. popravke in pristavke odredita predsednik in sodišče (§ 245., drugi in tretji odst.,

k. p.). Stranke smejo v pravnem leku zoper sodbo obenem ugovarjati vsebini zapisnika. Višje sodišče pa sme dopustiti nasprotni dokaz o onem delu zapisnika, proti kateremu so stranke ugovarjale.

D. Pritožbe zoper pričnine in izvedenine.

Predsednik glavne razprave določa uradoma ali na zahtevo strank ali prizadetih oseb o pričinah in izvedeninah. O pritožbi zoper njegove odredbe odloča končno senat (§§ 323., tretji odst., 328., drugi odst., 330., prvi odst., k. p.).

Če odredi pričnine ali izvedenine sodnik poedinec okrožnega sodišča (§ 373. k. p.), odloča o pritožbi zoper te odredbe apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.), ne pa morda senat okrožnega sodišča, ker vrši sodnik poedinec obenem tudi posle senata (§ 373., prvi odst., k. p.). Tu gre za nalični postopek, kakor da bi senat in predsednik nekaj odredila.

Zoper odredbe sreskega sodnika o pričinah in izvedeninah se sme prizadeta oseba pritožiti na okrožno sodišče v smislu določbe § 380., drugi odst., k. p. Ta pritožba se predloži okrožnemu sodišču hkrati z morebitnim prizivom.

XV. Pritožbe zoper rešitev okrožnega sodišča, ki je zavrnilo revizijo, priziv ali prošnjo po § 391. k. p.

1. Nedopustna revizija.

Nedopustno revizijo (§ 341., števil. 1 do 3, k. p.) zavrača senat okrožnega sodišča. Zoper to rešitev je dopustna pritožba v roku treh dni na kasacijsko sodišče. Ta pritožba ne zadržuje izvršitve sodbe, ako sodišče ne odredi drugače (§ 342., prvi odst., k. p.).

2. Zakasneli popolni priziv.

Popolni priziv zavrne sodnik poedinec okrožnega sodišča (judex a quo) le tedaj, če je »zakasnel« § 395., tretji odst., k. p.). Zoper to zavrnitev je dopustna pritožba na apelacijsko sodišče v treh dneh. Apelacijsko sodišče lahko ugotovi pritožbi in obenem zavrne priziv (§ 398., tretji odst., k. p.). Pri tej priliki sme tudi po službeni dolžnosti izpremeniti sodbo po § 408., drugi odst., k. p. Tega pa ne sme 1. če zavrne pritožbo kot zakasnelo, 2. če je priziv vložila oseba, ki ga ne sme vložiti ali 3. če se je prizivatelj odpovedal prizivu ali če ga je umaknil. V teh primerih je bila namreč sodba že pravnomočna, ko je stranka vložila priziv.

3. Postavitev v prejšnji stan zoper zamudno sodbo.

Obtoženec sme zoper zamudno sodbo vložiti poleg priziva tudi prošnjo za postavitev v prejšnji stan (§ 391. k. p.). To prošnjo rešuje sodnik prve stopnje. Ako ugodí prošnji, zoper rešitev ni pritožbe; če jo zavrne, ima obtoženec (ne pa osebe, navedene v § 324. k. p.) v roku treh dni pravico pritožbe na okrožno (§ 389., prvi odst., k. p.) odnosno na apelacijsko sodišče (§ 373., drugi odst., k. p.).

Pritožba bo imela uspeh, če se n. pr. dokaže, da obtožencu ni bilo pravilno vročeno vabilo za glavno razpravo (če n. pr. ni imelo pouka v smislu § 215., prvi odst., k. p.) in da obtoženec radi tega nepravilnega vabila ni mogel priti pravočasno k razpravi. Nepravilno vabilo samo na sebi pa seveda ne daje obtožencu pravice, da bi mogel z uspehom zahtevati postavitev v prejšnji stan po § 391. k. p.²¹ Obtoženi ne more z uspehom vložiti prošnje po § 391. k. p., če je vsaj nekaj časa prisostvoval razpravi, če se je n. pr. zglasil šele med razpravo. Če razpiše prvi sodnik ponovno razpravo (§ 391., prvi odst., k. p.), mora v vabilu poučiti obtoženca v smislu določbe §§ 215., prvi odst., 383., prvi odst., k. p. in po § 391., tretji odst., k. p. Če zavrne višje sodišče pritožbo, odloča o stroških po § 312., četrti odst., k. p.

Zoper rešitev, s katero se zavrne prošnja za postavitev v prejšnji stan radi zamude roka za prijavo revizije ali priziva, ni pritožbe (§ 326., četrti odst., k. p.).

XVI. Pritožbe zoper rešitve in naredbe, izdane po pravnomočni sodbi.

A. Pritožbe glede stroškov.

O stroškovni pritožbi pred pravnomočno sodbo smo že govorili (VI. E. 4, X., XVII. C.). Pečati se je le še z rešitvami o stroških, izdanih na podstavi že izrečene sodbe.

Zoper odločbo sodišča prve stopnje o stroških, izrečeno v sodbi sami, je mogoč le priziv po § 332., četrti odst., k. p.;

²¹ Pritožno sodišče je ugodilo obtoženčevi pritožbi zoper rešitev, s katero se je prošnja po § 391. k. p. zavrnila in to iz razloga, ker je bil obtožencu vročen poziv za glavno razpravo samo pet dni pred razpravo, ne pa osem dni, kakor določa § 215., prvi odst., k. p. Ta rešitev je zmotna. Rok § 215., prvi odst., k. p. je zgolj redovni rok. Kršitev te določbe se uveljavlja z revizijo po §§ 336., številki 4., 338., četrti odst., k. p. Če krši sodišče določbo § 215. k. p., je podan razlog za postavitev v prejšnji stan po § 391. k. p. le tedaj, če obtoženec radi nepravilnega vabila ni mogel priti k razpravi.

omejitve, odrejene v določbi § 332., četrti odst., k. p. veljajo tudi za stroškovno pritožbo po § 321. k. p. Če ni sodišče odločalo o stroških v sodbi ali v ustavitveni rešitvi, mora o njih odločati naknadno. Vedno pa mora odločati o stroških v rešitvi (ne pa v sodbi), če se stroški nalože drugim osebam (osebam, ki niso stranke), n. pr. pričam, izvedencem, osebi, ki je preklicala predlog (§ 311., šte. 3, k. p.), ali osebi, ki je napravila neresnično prijavo (§ 311., šte. 4, k. p.). V neki stvari je okrožno sodišče naložilo upravičencu, ki je preklical predlog (§ 85. k. z.), plačilo stroškov v sodbi namesto v rešitvi in izdalo plačilni nalog, ne da bi mu bilo vročilo sodbo. Apelacijsko sodišče je plačilni nalog razveljavilo in naročilo sodišču, naj posluje po § 321., zadnji stavek, k. p.

Računske napake pri določitvi stroškov sme popraviti prvo sodišče (§§ 294., 330., drugi odst., k. p.).

O pritožbi zoper stroškovno rešitev (§ 321. k. p.) sreskega sodišča odloča okrožno sodišče (§§ 11., šte. 3, 328., prvi odst., 374., 390., tretji odst., k. p.), o pritožbi zoper stroškovno rešitev okrožnega sodišča pa apelacijsko sodišče (§§ 10., šte. 2, 12., šte. 1, 323., drugi odst., k. p.).

V praksi so se pojavili dvomi, kako je tolmačiti določbo § 314., šte. 2, k. p. Zasebni tožilec nima pravice zahtevati pričnine (§ 315., šesti odst., k. p.), dasi je bil pozvan za pričo, vendar pa sme zahtevati, če je bil obtoženi obsojen, da se mu povrnejo »potrebni izdatki«, torej tudi stroški za pot na sodišče.

Dvome je povzročilo tudi vprašanje, kako je razlagati besede: »zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec plačata stroške kazenskega postopka, če je bil postopek pokrenjen ali nadaljevan samo po njunem zahtevku« (§ 311., šte. 2, k. p.). Ta določba velja le za idealni, ne pa za realni stek. Ako je dejanje, ki ga preganja državni tožilec, v idealnem steku z dejanjem, ki ga preganja zasebni tožilec, plača stroške kazenskega postopka država (§ 311., prvi odst., k. p.), če je bil obtoženi oproščen. Če sta pa ti dejanji v realnem steku, plača vsaka stranka stroške, ki so nastali po njeni obtožbi. V neki kazenski stvari je uvedel državni tožilec proti storilcu kazenski postopek radi tatvine predmetov A, B in C. Med postopkom je podal izjavo (§ 96. k. p.), da ne preganja storilca več radi tatvine predmetov B in C, marveč zgolj radi tatvine predmeta A. O ustavitvi je bil obveščen zasebni udeleženec, ki je izjavil (§ 53., prvi odst. k. p.), da nadaljuje kazenski pregon radi tatvine predmetov B in C. Obtoženec je bil pravnomočno oproščen obtožbe radi tatvine predmeta A in obtožbe radi tatvine pred-

metov B in C. Prvo sodišče je zavrnilo obtoženčev predlog, naj se mu odmerijo obrambni stroški in plačilo teh stroškov naloži subsidijarnemu tožilcu. Prvo sodišče utemeljuje to odločbo s tem, da kazenski postopek ni bil pokrenjen in nadaljevan »samo« na zahtevek subsidijarnega tožilca (§ 311., šte. 2, k. p.). Apelacijsko sodišče je obtoženčevi pritožbi ugodilo in odločilo, da mora subsidijarni tožilec povrniti obtožencu obrambne stroške, ki so nastali zbog njegove obtožbe, ker je postopek glede predmetov B in C pokrenil in nadaljeval »samo« subsidijarni tožilec.

Država plača n. pr. v primeru oprostilne sodbe stroške kazenskega postopka tudi tedaj, če je vložil obtožnico subsidijarni tožilec in če je nato državni tožilec prevzel obtožnico za svojo (§ 56. k. p.).

1. Pritožbe zastopnika strank in branilca.

Gori povedano velja smiselno za rešitve kazenskih sodišč prve stopnje, s katerimi so bili odmerjeni stroški in nagrada zastopniku strank ter strank samih v njihovem medsebojnem razmerju (§§ 317., 322. k. p.). Prav to velja za pritožbe glede odločb o stroških preložene ali prekinjene razprave, naloženih branilcu ali zastopniku strank po §§ 231., drugi odst., 233. k. p., le da je rok za te pritožbe tri-dneven.

Glede podobnih rešitev sreskih sodišč velja določba § 387., tretji odst., k. p. Po tej določbi se mora pritožba zoper take rešitve sreskega sodišča takoj prijaviti, sresko sodišče pa jo predloži okrožnemu sodišču šele za morebitnim pravnim lekom zoper sodbo ali po pravnomočnosti sodbe.

2. Pritožbe prič in izvedencev zoper stroškovno odločbo radi izostanka.

Po § 238., tretji odst., k. p. odloča isto sodišče končno o pritožbah izvedencev ali prič zoper rešitve, s katerimi so bile imenovane osebe radi izostanka kaznovane z denarno kaznijo ali obsojene, da plačajo stroške preložene (prekinjene) razprave. Tu gre torej za opozoritev (§ 330., drugi odst., k. p.).

3. Pritožbe zoper stroškovne odločbe preiskovalnega sodnika.

Zoper rešitve poizvedovalnega ali preiskovalnega sodnika ali predsednika glavne razprave o stroških in pristojbinah prič ali izvedencev se sme prizadeta oseba pritožiti na senat okrožnega sodišča, ki odloča končno (§ 323., tretji odst., k. p.). O tem smo že govorili (VI, E 4). Novi kazenski

postopnik (§§ 316., četrti odst., 323., drugi odst., k. p.) je odpravil odobritev odmere zvedenskih pristojbin po apelačijskem sodišču (§ 384., tretji odst., avstr. kpr.).

4. Stroškovne pritožbe višjih sodišč.

Naknadne posebne rešitve višjih sodišč o stroških kazenskega postopka (§§ 309., prvi odst., 312., peti odst., k. p.) se seveda ne dajo več pobijati s pravnimi leki.

5. Stroškovna pritožba zasebnega udeleženca.

To pritožbo omenjamo posebej, ker se je pravno stanje po novelizaciji kazenskega postopnika v tem pogledu izpremenilo. Po novelirani določbi § 314., števil. 2, k. p. je šteti med stroške kazenskega postopka tudi »potrebne izdatke in nagrado zastopnika zasebnega udeleženca, kolikor je takšno zastopanje bilo naloženo (§ 55. k. p.) ali kolikor je bilo potrebno, da se doseže namen po § 52. k. p.« Do novele je sodna praksa priznavala zasebnemu udeležencu zastopniške stroške le tedaj, če ni bil s svojim zahtevkom zavrnjen na civilno pravdo. Po noveli je stvar drugačna. Zasebnemu udeležencu gredo zastopniški stroški po gorenjem besedilu zakona ne glede na to, ali mu je sodišče priznalo odškodnino ali ga je popolnoma zavrnilo na civilno pravdo. Seveda pa mu gredo stroški le tedaj, če je bil obtoženi obsojen, ne pa, če je bil oproščen.

B. Pritožbe zoper rešitve in naredbe glede pravnomočno prisojenih kazni, sporednih kazni in očevalnih odredb.

1. Pritožbe zoper naredbo o izvršitvi kazni.

Zoper sodno naredbo (§ 412., drugi odst., k. p.), da je izvršiti kazen na prostosti, ki je bila izrečena s pravnomočno sodbo (§ 414. k. p.), je mogoča pritožba v rednem roku osmih dni. Ta pritožba bo pa uspešna le tedaj, če je sodišče očitno kršilo navedene zakonite določbe. Tako pritožbo bo največkrat imeti le za zahtevek, naj se razčisti dvom glede tolmačenja sodbe o dopustnosti izvršitve sodbe, o vračunanju že prestane kazni (§§ 286., 420. k. p.), o vštetju pripora ali preiskovalnega zapora. O takem dvomu odloča na zahtevo ali tudi uradoma isto sodišče, ki je v stvari sodilo. Če gre torej za sodbo višjega sodišča, odloča o dvomih glede tolmačenja sodbe to sodišče, ker je sodilo v drugi stopnji (§ 412., tretji in četrti odst., k. p.).

Pritožba je dopustna le zoper odločbo sodišča prve stopnje in sicer v roku treh dni (na okrožno odnosno ape-

lacijsko sodišče). Pritožba ne zadržuje izvršitve odločbe, ako sodišče (bodisi prvo, bodisi pritožno) ne ukrene drugače ali uradoma ali na pobudo stranke.

2. Izpremema kazenskega kraja.

Po čl. 3. z. o i. k. in po čl. 4. novele sme apelacijsko sodišče v svojem območju odrediti, da se izvrši kazen na prostosti pod enim letom v zaporih drugega sodišča njegovega območja. Izpremema kazenskega kraja se sme dovoliti ne le na obtoženčevo prošnjo, marveč tudi uradoma. Pobuda za izpremema kazenskega kraja pada redoma sodišče prve stopnje, ki pa predloga za izpremema kazenskega kraja ne sme samo zavrniti, češ da ni tehtnih razlogov za izpremema. Tu ne velja analogija po §§ 418., 430. k. p.

Zoper odločbo apelacijskega sodišča o izpremema kazenskega kraja seveda ni pritožbe.

3. Odgoditev izvršitve kazni radi boleznii.

Izvršitev kazni na prostosti se sme odgoditi ali ustaviti, če obtoženec duševno ali telesno zboli (§ 415., drugi in tretji odst., k. p.).

Zoper odločbe te vrste je dopustna pritožba v roku osmih dni na okrožno odnosno apelacijsko sodišče.

4. Odgoditev izvršitve kazni po § 418. k. p.

Zoper rešitve, s katerimi sodišča odgode začetek izvrševanja kazni po § 418. k. p., ni pritožbe.

Odlog kazni po § 418. k. p. sme dovoliti sodišče prve stopnje najdlje za dobo treh mesecev, apelacijsko sodišče pa najdlje za dobo šest mesecev. Te dobe je šteti od dne, ko je postala sodba pravnomočna (§ 418., drugi odst., k. p.). Vsaka sodna odločba postane eksistentna šele z objavo (če je bila stranki po razpravi ustno objavljena n. pr. §§ 110., 480. k. p.) ali po vročitvi, če je bila sklenjena v seji (§ 79., prvi odst., k. p.). Če je torej n. pr. kasacijsko sodišče zavrnilo revizijo v seji, se šteje doba treh (šestih) mesecev od dneva, ko je odločba vročena, ne pa od dneva, ko je bila odločba sklenjena v seji. Dokler odločba ni objavljena bodisi z ustno objavo ali z vročitvijo, nima napram stranki pravnega učinka in je zgolj notranji akt sodišča.

5. Prekinitev kazni.

Sodišče, ki je sodilo v dotični kazenski stvari na prvi stopnji, sme dovoliti prekinitev kazni na prostosti najdlje za štirinajst dni (§ 14. z. o i. k.). Zoper to rešitev ni pritožbe, sodišče prve stopnje pa mora ob vsaki prekinitvi izvr-

šitve kazni na prostosti poročati ministrstvu pravde (§ 6., 15. z. o i. k.).

6. Plačilo denarnih kazni.

Sodišče, ki je v stvari sodilo, sme podaljšati rok za plačilo denarnih kazni najdlje za dobo enega leta od dne, ko je dobila sodba pravno moč. Sodišče sme za to dobo pripustiti, da se plača denarna kazen v obrokih.

Zoper te sodne rešitve ni pritožbe (§ 424., drugi odst., k. p.), ni pa zabranjena pritožba (rok osmih dni) glede prvostopnih rešitev po § 424., četrti odst., k. p. (odslužitev denarnih kazni z delom) in po § 424., peti odst., k. p. (rešitev ob izvršitvi nadomestne zaporne kazni, ki je že s sodbo določena). Prav to velja za rešitev o zamenjavi določene denarne kazni z zaporno, če sodba o tem ničesar ne določa (§§ 44., 45. k. z., 425., prvi odst., k. p., 7. in 8. ur. o odslužitvi denarnih kazni in o zamenjavi teh kazni s kaznimi na prostosti).

7. Pogojne obsodbe.

Pri pogojnih obsodbah mora sodišče, ki je sodilo na prvi stopnji, po preteku preizkusne dobe v spisih ugotoviti, ali je potekla preizkusna doba brez prikora (§ 68., tretji odst., k. z. § 422. k. p.). Ko postane ta rešitev pravnomočna, odredi sodišče, da se sodba izbriše v kazenskem vpisniku (§ 427. k. p.). Za ta primer velja nalično določba § 482. k. p. o izbrisu sodbe zbog rehabilitacije.

Če pa je treba odrediti izvršitev pogojne obsodbe, to je preklic pogojne obsodbe (§§ 66., 67. k. z.), odloča o tem sodišče, ki je pristojno za dejanje, radi katerega se preklicuje pogojna obsodba.

Osebe, omenjene v § 324. k. p., se smejo zoper te rešitve pritožiti v treh dneh po priobčitvi na okrožno odnosno apelacijsko sodišče. Ta pritožba zadržuje izvršitev rešitve.

8. Potrdilo o povrnitvi častnih pravic.

Zoper rešitev, s katero se odreka potrdilo za povračilo izgubljenih častnih pravic (§ 90., drugi odst., k. z.), je mogoča pritožba v osmih dneh na okrožno odnosno apelacijsko sodišče (§ 484., drugi odst., k. p.).

9. Odgoditev izvršitve očevalnih odredb.

Po uredbi o izvršitvi očevalnih odredb se sme izvršitev očevalne odredbe odgoditi (§ 16., drugi odst., ur. o oč. odr.), če se pokaže, da je obsojeni telesno ali duševno bolan in če bi bila izvršitev nevarna za telo. Tako odgoditev sme dovo-

liti sodišče prve stopnje najdlje za tri mesece, apelacijsko sodišče pa najdlje za šest mesecev. Zoper te rešitve ni pritožbe (§ 19. nav. ur.).

10. Prekinitev očuvalnih odredb.

Uredba o izvršitvi očuvalnih odredb govori o prekinitvi očuvalnih odredb v določbah §§ 21. do 24. To prekinitev dovoli sodišče prve stopnje, ki je izreklo očuvalno odredbo, potem ko povpraša posvetovalni odbor in upravo dotičnega zavoda. O taki prekinitvi je treba poročati ministrstvu pravde, pritožbe zoper to rešitev pa ni.

11. Odvzem predmeta po § 59. k. z.

Rešitve po § 425., drugi odst., k. p. (§ 59. k. z.) se smejo pobijati s pritožbo seveda le glede načina, kako naj se izvrši sodba v dotični točki (odvzem ali uničenje stvari).

12. Odredbe glede sumnih stvari (§§ 305.—308.).

Navadno se šele po pravnomočnosti sodbe pojavi potreba, da se v smislu §§ 305. do 308. k. p. izdajo odredbe glede stvari, ki so se našle pri obdolžencu, ki jim pa ni bilo mogoče dognati lastnika. Edinole § 307. k. p. izrečno navaja, da ni pritožbe zoper rešitev sodišča (izdano po brezuspešnem poteku roka, označenega v oglasu po § 305. k. p.), da se stvari ali njih izkupiček izroče obdolžencu. Iz te določbe je posneti, da tudi zoper razglas sam ni pritožbe. Določba § 308., drugi odst., k. p. tudi izključuje, da bi bilo moči naredbe po § 308., prvi in drugi odst., k. p. pobijati s pritožbo.

C. Pritožbe v postopku radi rehabilitacije.

V prvi stopnji odloča o prošnji za rehabilitacijo okrožno sodišče, v čigar področju obsojeni živi ali biva. Okrožno sodišče utegne iz kazenskih spisov in iz navedb prošnje same posneti, da ni materijalnopравnih pogojev²² za rehabili-

²² Izbris kazni je dopusten le tedaj, če je bil obsojeni »enkrat« obsojen; nasprotna praksa sodišč je zgrešena. Odločba st. sedm. odd. B, štev. 168 zbirke S. Pr.

Za mnenje, da poznejše kazni ne ovirajo izbrisa obsodbe, v zakonu ni opore. Načrt iz l. 1910. obravnava sicer le nepopolno rehabilitacijo (prvi odst. § 90. k. z.), vendar je iz motivov k tej določbi posneti razlog, ki so dovedli zakonodajca do tega, da je sprejel omenjeno ustanovo v zakon. »Neopravdano bi bilo,« tako govore motivi, »da osuđenog i posle izdržane kazni prate bilo celog života, bilo za izvesno vreme njene posledice, naročito kad se tiču časti, kad je on dao dovoljno dokaza, da

tacijo. V tem primeru zavrne senat zahteve z rešitvijo in ustavi rehabilitacijski postopek. Zoper to rešitev se sme pritožiti prosilec na kasacijsko sodišče (§ 481., četrti odst., k. p.). Določba § 477., drugi odst., k. p. odreja tako rešitev le za primer, če še ni potekla doba, ki jo določa kazenski zakon (§ 90. k. z.) za rehabilitacijo, vendar velja ta določba tudi za druge primere, o čemer bomo še govorili.

Če pa je čas, ki ga odreja kazenski zakon, potekel, odredi senat enega izmed sodnikov, da izvrši poizvedbe o prošnji (§§ 477., tretji odst., 478. k. p.). Ta odrejeni sodnik sme postopek ustaviti (§ 479., prvi odst., k. p.) in prošnjo zavrniti, če ni pogojev, ki jih določa kazenski zakon za rehabilitacijo. Če je ta okolnost ugotovljena že od početka, še preden je odrejeni sodnik dobil stvar v roke, sme seveda tudi okrožno sodišče odločiti o prošnji negativno, to je: senat sme zavrniti prošnjo tudi iz drugega razloga, ne samo radi tega, ker še ni potekel rok, označen v § 90. k. z. (§ 477., drugi odst., k. p.).

Zoper rešitev odrejenega sodnika (§ 479., prvi odst., k. p.) se sme obsojenec kakor tudi oni, ki je namesto njega vložil prošnjo (§ 476., prvi odst., k. p.), pritožiti v roku treh dni na senat okrožnega sodišča. O možnosti nadaljnje pritožbe govorimo pozneje.

Če misli sodnik, da so podani vsi pogoji za rehabilitacijo, pošlje spise državnemu tožilcu, ki jih vrne sodišču (predsedniku senata) s svojim predlogom. Predsednik senata odredi nato razpravo po § 480. k. p., po končani razpravi pa izreče in razglasi sodišče svojo rešitev. Zoper rešitev sodišča, s katero se prošnja za rehabilitacijo zavrta, se sme prosilec in osebe, navedene v § 476., prvi odst., k. p., pritožiti na kasacijsko sodišče. Za to pritožbo ne velja rok treh dni po § 479., prvi odst., k. p. marveč rok osmih dni po § 330., prvi odst., k. p. Razširjeno je naziranje, da velja pravilo § 481., četrti odst., k. p. le v primeru, če odloča sodišče na podstavi ustne razprave po § 480. k. p. in da odloča o pritožbah zoper rešitve, sklenjene v seji, apelacijsko sodišče (§ 331., drugi odst., k. p.). To naziranje ni pravilno, judex ad quem je v določbah §§ 476.—485. k. p. vedno kasacijsko sodišče in nima smisla razlikovati med odločbami, ki so sklenjene v seji in onimi, ki so sklenjene na podstavi ustne razprave. Tudi ni misliti, da bi hotel zakonodajec

se popravio. Ustanova je čak potrebna, jer se njome daje mogućnosti boljim elementima, da postanu korisni člani društva. I rehabilitacija se prema ovome opravda istim razlozima, kojima i ustanova uslovnog otpusta i uslovne usude.«

ustvariti glede pritožb zoper rešitve iste vsebine pristojnost različnih pritožnih sodišč.

Ker odloča kasacijsko sodišče o pritožbi zoper rešitev senata po § 477., drugi odst., k. p. in o pritožbi zoper rešitev po § 481., četrti odst., k. p., ni razloga, da ne bi odločevalo tudi o pritožbi zoper rešitev senata po § 479. k. p. Smatrati je namreč, da odloča senat tudi v tem primeru v prvi stopnji.

Zoper dovolitev rehabilitacije ni pritožbe. Tako pritožbo je treba zavrnilo kot nedopustno. Zavrne jo kasacijsko sodišče (§ 331., tretji odst., k. p.), ne pa apelacijsko sodišče, ker je pritožno sodišče v postopku o rehabilitaciji v vsakem primeru kasacijsko sodišče.²³

Č. Pritožbe v obnovitvenem postopku.

Zoper rešitev senata okrožnega sodišča o prošnji za obnovo kazenskega postopka (§§ 361., 366., drugi odst., k. p.) je dopustna pritožba na apelacijsko sodišče v roku osmih dni. Če pa je odločal o obnovitvenem zahtevku sodnik poedinec okrožnega ali sreskega sodišča, je dopustna

²³ V § 5. zakona o začasnem podaljšanju veljave zakonskih predpisov o pokaznitvi prekrškov je odrejena takozvana zakonska rehabilitacija (rehabilitation de droit) za prekrške, naštetje v § 1. nav. zakona. Določba § 5. tega zakona velja 1. za obsodbe radi prekrškov, izrečene po 1. januarju 1930., 2. za obsodbe radi kaznivih dejanj, ki so po nav. zakonu postali prekrški in če so bile obsodbe izrečene pred 1. januarjem 1930. in 3. za obsodbe radi kaznivih dejanj, ki so bila sodni prestopki (n. pr. po avstr. k. z.), so pa že pred 1. januarjem 1930. izgubili to svojstvo in postali policijski prekrški (n. pr. § 427. a. k. z., sedaj policijski prekršek po čl. 36. uredbe o zaščiti javnih cest).

Po § 5. nav. zakona nastopa rehabilitacija ex lege, sodne odločbe zato torej ni treba; če se pa izda, je zgolj deklarativna. Če hoče stranka tako odločbo (prav potrdilo), lahko prosi zanj. Ministrstvo pravde pa je odredilo z razpisom z dne 18. februarja 1931., števil. 81744, da morajo sodišča prekrške uradoma izbrisati, ko preteče zakonita doba. Za ta izbris je pristojno sodišče, ki je sodilo v prvi stopnji. Po čl. 6. cit. zak. veljajo za postopek glede prekrškov prejšnji kazenski postopniki. Kljub temu za ta izbris v območju apelacijskega sodišča v Ljubljani ni pristojno okrožno sodišče po § 5. zakona z dne 21. marca 1928., drž. zak. 108, ker velja ta zakon le za »sodno« rehabilitacijo, čl. 5. zakona o podaljšanju veljave zakonskih predpisov o pokaznitvi prekrškov pa velja le za »zakonsko« rehabilitacijo.

Izbris prekrškov dovoljuje torej sresko sodišče (§ 2. nav. zak.); prav za prav gre tu le za potrdilo, da je nastopila zakonska rehabilitacija. O pritožbi zoper to odločbo pa odloča okrožno sodišče.

pritožba zgolj zoper zavrnitev zahtevka (§ 411., drugi odst., k. p.). O pritožbi odloča apelacijsko odnosno okrožno sodišče.

Zoper uvedbo preiskave v obnovitvenem postopku (§ 370., drugi odst., k. p.) ni pritožbe (VI. D). O pritožbi zoper preiskovalni zapor v obnovitvenem postopku smo že govorili (IX. C 3).

D. Omilitev kazni in pomilostitev.

Zoper rešitev sodišč, s katero se zavrača prošnja za omilitev kazni, ni pritožbe (§ 430., četrti odst., k. p.). Praksa tolmači določbo § 430. k. p. nekoliko ekstenzivno. Apelacijsko sodišče ne »omili« samo kazni po § 430., drugi odst., k. p., marveč spreminja nepogojne sodbe v pogojne, dasi se tiče pogojna obsodba krivdoreka, ne pa odločbe o kazni.²⁴ Ta praksa de lege lata ni pravilna.

O pritožbi zoper deklarativno odločbo sodišč in kaznilnic o uporabi amnestijskih ukazov odloča ministrstvo pravde. Če se torej pritoži obsojeni radi tega, ker sodišče ni pravilno uporabilo amnestijskega ukaza in ker ni uporabilo določbe § 360., številka 2, k. p., ne sme sodišče (tozadevna praksa je zmotna) odločati o tem, ali je uporabiti amnestijski ukaz ali ne, marveč mora najprej izposlovati rešitev ministrstva pravde. Na to rešitev je sodišče vezano, ko odloča po § 360., številka 2, k. p., ni pa seveda vezano na dotično odločbo kaznilnice ali sodišča kot upravnega oblastva.

XVII. Pripor o priliki rešitve o izročanju zločincev.

Zoper pripor zločinca, ki se naj izroči inozemstvu, ni pritožbe. O tem smo že govorili (IX. C 5).

²⁴ § 332., drugi odst., k. p. sicer pravi, da obsega odločba o kazni tudi odločbo o pogojni obsodbi.

V našem pravnem slovstvu je nastal spor o tem, ali je zakonodajec odredil v VII. glavi k. z. ustanovo pogojne obsodbe ali ustanovo pogojnega odpusta kazni. Glej članek vseuč. prof. dr. Metoda Dolenc: »Pravne posledice pogojne obsodbe, čije kazni ni bila izvršena (§ 68., tretji odst., k. z.)«. Sl. P. 1933., številka 1. Sodna praksa v Sloveniji se je postavila na stališče, da je zakonodajec odredil v VII. poglavju k. z. ustanovo pogojne obsodbe. Radi tega odrede sodišča, ko preteče preizkusna doba brez prikora, izbris sodbe v kazenskem vpisniku (§ 482. k. p.) (arg. »Pogojna obsodba« v nadpisu šestega poglavja k. z.).

Kazalo.

I. O pritožbi v obče	1
A. Pojem pritožbe. Pregled pritožnih instanc	1
B. Splošna načela v postopku o pritožbah. 1. Dispozitivno načelo. 2. Pravni nazor pritožnega sodišča. 3. Reformatio in pejus	2
C. Kdo sme vlagati pritožbo	3
Č. Vložitev pritožbe	5
D. Roki za vložitev pritožb	5
E. Oblika in vsebina pritožbe	7
F. Odreka in umik pritožbe	8
G. Reševanje pritožb	8
1. Postopek na sodišču prve stopnje	8
2. Pritožna sodišča	9
3. Oblika in vsebina rešitve pritožnega sodišča	9
H. Nedopustne pritožbe	10
1. Seznam nedopustnih pritožb	11
2. Pritožbe zoper odločbe, izdane radi priprave glavne razprave in sodbe	13
3. Zadržna moč pritožbe	13
II. Nadzorstvena pritožba	14
III. Pritožbe zoper rešitve o stvarni in krajevni pristojnosti	14
A. Pritožbe zoper rešitve o stvarni pristojnosti 1. sresko, 2. okrožno sodišče	14
B. Odločitev o krajevni pristojnosti	16
C. Izločitev postopka (§ 22. k. p.)	16
IV. Pritožba zoper delegacijo	17
V. Pritožbe zoper rešitve o izločitvi	18
A. sodnikov ali sodišča	18
B. zapisnikarja	18
C. državnih tožilcev	18
Č. izvedencev	19

VI. Pritožbe zoper rešitve in naredbe v pripravljalnem kaz. postopku	19
A. Odločbe sreskih sodišč	19
B. Poizvedbe sreskih sodišče in preiskovalnega sodnika (§ 9., števil. 3 in 10., števil. 1, k. p.)	20
C. Pritožbe zoper rešitev sreskega sodišča o zavrnitvi zahtevka na pregon ali o ustavitvi poizvedb	20
Č. Preizkus rešitve o ustavitvi poizvedb po § 96. k. p.	22
D. Pritožbe 1. ob uvedbi preiskave in 2. med preiskavo	23
a) Disciplinske odredbe	24
b) Pritožbe zoper rešitve glede pričnin in izvedenin	25
c) Pritožbe prič in izvedencev zoper prisilne odredbe preiskovalnega sodnika	25
č) Pritožbe zoper naredbe preiskovalnega sodnika o preiskavi stanovanj in oseb	25
d) Pritožba zoper odredbo po § 122. k. p.	25
E. Pritožba zoper ustavitve preiskave:	
1. Pritožba upravičenega tožilca	25
2. Pritožba zasebnega udeleženca	26
3. Pritožbe ob sklepu preiskave	26
4. Stroškovna pritožba ob ustavitvi preiskave	26
5. Pritožbe zoper odstop kazenske stvari sreskemu sodišču	27
VII. Pritožba zoper rešitev po § 110. k. p. (oddaja v zavod za čuvanje in zdravljenje)	27
VIII. Pritožbe zoper rešitve in naredbe v pripravljalnem postopku zoper mlajše maloletnike	28
IX. Pritožbe zoper naredbe o privodu, priporu in preiskovalnem zaporu	29
A. Privod, pripor in preiskovalni zapor	29
B. Ukinitve preiskovalnega zapora med preiskavo	30
C. Drugi primeri pritožb zoper preiskovalni zapor	31
1. Preiskovalni zapor, predlagan v obtožnici	31
2. Preiskovalni zapor po pravnomočni obtožbi	32
3. Pripor ali preiskovalni zapor v obnovitvenem postopku	32
4. Pritožba zoper tiralico	33
5. Pripor o priliki izročitve	33
Č. Rešitve o izpustu iz preiskovalnega zapora ali pripora proti jamstvu	33
X. Pritožbe v pripravljalnem postopku po zakonu o tisku	34
XI. Pritožbe v obtožnem postopku	36

XII. Ugovor zoper obtožnico	38
A. Vložitev ugovora	38
B. Rešitev ugovora	39
C. Postavitev pred sodišče po zakonu o tisku	39
XIII. Pritožbe zoper sodne rešitve po pravomočni obtožbi pa do pričetka glavne razprave	41
A. Preizkus pristojnosti po pravomočni obtožbi	41
B. Izprememba obtožbe	41
C. Pritožbe v vmesnem postopku. 1. Novi dokazni predlogi. 2. Odgoditev dneva razprave. 3. Druge odločbe radi odre- ditve ali odgoditve razprave	42
XIV. Pritožbe zoper naredbe in rešitve, izdane med glavno raz- pravo	43
A. Zunanji potek razprave: 1. Rešitve o predlogih strank. 2. Rešitev o izključitvi javnosti. 3. Disciplinske kazni	43
B. Odločbe radi izostanka oseb, klicanih k razpravi; prelo- žitev in prekinitev razprave	44
C. Dokazni postopek; krivo pričevanje; razširitev obtožbe	45
Č. Zapisnik glavne (ustne) razprave	46
D. Pritožbe zoper pričnine in izvedenine	47
XV. Pritožbe zoper rešitev okrožnega sodišča, ki je zavrnilo re- vizijo, priziv ali prošnjo po § 391. k. p.	47
XVI. Pritožbe zoper rešitve in naredbe, izdane po pravomočni sodbi	48
A. Pritožbe glede stroškov	48
B. Pritožbe zoper rešitve in naredbe o pravomočno priso- jenih kaznih, sporednih kaznih in očuvalnih odredbah 1. Pritožbe zoper naredbo o izvršitvi kazni. 2. Izpremem- ba kazenskega kraja. 3. Odgoditev izvršitve kazni radi bolezni. 4. Odgoditev izvršitve kazni po § 418. k. p. 5. Prekinitev kazni. 6. Plačilo denarnih kazni. 7. Pogo- jne obsodbe. 8. Potrdilo o povrnitvi častnih pravic. 9. Odgoditev izvršitve očuvalnih odredb. 10. Prekinitev očevalnih odredb. 11. Odvzem predmetov. 12. Odredba glede sumljivih stvari	51
C. Pritožbe v postopku radi rehabilitacije	54
Č. Pritožbe v obnovitvenem postopku	56
D. Omilitev kazni in pomilostitev	57
XVII. Pripor o priliki rešitve o izročanju zločincev	57

Priloga »Slovenskemu Pravniku« 1933, štev. 9—10. Odgovorni urednik
dr. Rudolf Sajovic. — Natisnila »Narodna tiskarna« v Ljubljani. Odgo-
voren Fran Jezeršek. Oba v Ljubljani.

